

ՄԵՐ ԱՆԿԻՒՆԵՆ

Հայրենադարձության և Հայադարձության Մասին

Հայաստանի Ազգային ժողովին ներս տեղի ունեցած է «ՀՀ-Սփիւռք գործակցության զարգացումները» թեմայով քննարկում, որում ընթացքին Սփիւռքի նախարար Հրանտյո Յակոբեան պատասխանած է պատգամաւորներու շարք մը հարցերուն, որոնք կը վերաբերին սփիւռքեան ներկայ իրավիճակին ու անոր դիմագրուած դժուարութիւններուն:

Նախ ըսենք որ, Սփիւռքի նախարարութիւնը եւ ինք՝ Տիկ. Յակոբեանը գնահատելի ու դրական աշխատանք կը տանին Հայաստանի եւ Սփիւռքի միջեւ մնայուն կապի պահպանման եւ զարգացման առումով՝ նկատի ունենալով յատկապէս իրենց տրամադրութեան տակ եղող սահմանափակ միջոցները: Թեւ Հայաստանեան մամուլին մէջ քննադատութիւններ ու մեղադրանքներ անպակաս են Սփիւռքի նախարարութեան հասցէին, սակայն, մեր կարծիքով, անոնք մեծ մասամբ չափազանցուած են եւ անարդար:

Վերոյիշեալ քննարկումներու ընթացքին նախարարուհին արտայայտած է կարգ մը մտքեր, որոնց մասին կ'արժէ որոշ խորհրդածութիւններ կատարել:

«Մենք հայադարձութեան հարց ենք դրել, ոչ թէ հայրենադարձութեան եւ յորդորում ենք համայնքներին, որ զբաղուեն այն հայերով, ովքեր դարձել են հայ լինելուց», - ըսած է նախարարուհին: Տեսականօրէն այս միտքը բաւական գրաւիչ է, սակայն հայադարձութիւնը շատ դժուար իրագործելի նախաձեռնութիւն մըն է եւ սփիւռքեան կառոյցներու կարողութենէն վեր: Հայրենադարձութիւնը աւելի իրատեսական է եւ հեռանկարային:

Սփիւռքահայութեան մտահոգութիւններու շարքին Տիկ. Յակոբեան յիշած է Հայոց ցեղասպանութեան հարցը, Արցախի հիմնախնդիրը եւ ՀՀ-ի շրջափակումը: Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել այլ մտահոգութիւններ եւս. Հայաստանի տնտեսութեան մէջ մրցակցութեան բացակայութիւնը, արդար ընտրութիւններու եւ այլ ազատութիւններու խաթարումը, մարդկային իրաւունքներու ոտնահարումը: Ասոնք եւս այն ազդակներն են, որոնք, ոչ միայն չեն քաջալերեր հայրենադարձութիւնը, այլեւ պատճառ կը դառնան, որ յատկապէս երիտասարդ սերունդը հեռանայ իր արմատներէն:

Եթէ Հայաստանի մէջ ստեղծուին տնտեսական ու քաղաքական բարենպաստ պայմաններ, վերջին տարիներուն Հայաստանէն արտագաղթածներու մէկ որոշ տոկոսը կրնան մտածել Հայրենիք վերադառնալու մասին: Հետեւաբար, շեշտը պէտք է դնել հայրենադարձութեան վրայ եւ ոչ թէ հայադարձութեան:

«ՄԱՍԻՍ»

Սարգսեան-Սաքրոն Հանդիպում Փարիզի Մէջ ՀՀ նախագահը Իր Ֆրանսացի Պաշտօնակիցը Հրաւիրեց Հայաստան

Եմանուէլ Սաքրոն եւ Սերժ Սարգսեան ելոյթ կ'ունենան մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ

Ֆրանսա կատարած աշխատանքային այցի ծիրէն ներս Սերժ Սարգսեանը Յունուար 23-ին էլիզաբէթի պալատէն ներս հանդիպում ունեցած է Ֆրանսայի նախագահ Էմանուէլ Մաքրոնի հետ:

Նախագահ Մաքրոն ողջունած է Հայաստանի նախագահին եւ նշած, որ հանդիպման ժամանակ կ'ակնկալէ հայ-ֆրանսական բարեկամական յարաբերութիւններէն բացի, քննարկել բազմակողմ ձեւաչափով, այդ շարքին՝ Ֆրանսոֆոնի ծիրէն ներս համագործակցութիւնը, Հայաստան-Եւրոմիութիւն յարաբերութիւններու յետագայ զարգացումը:

Յոյժը ՀՀ-ԵՄ շրջանակային համաձայնագրի ստորագրումէն ետք:

«Ֆրանսայի նախագահը գործընկերումն է հետաքրքրուած է նաեւ ԼՂ հիմնախնդրի կարգաւորման բանակցային գործընթացի վերջին զարգացումներով եւ այդ գործընթացը առաջ մղելու հնարաւորութիւններու վերաբերեալ նախագահ Սարգսեանի մօտեցումներով, ինչպէս նաեւ տարածաշրջանի երկիրներու հետ Հայաստանի յարաբերութիւններով:

Նախագահներ Սերժ Սարգս-

Շար.ը էջ 5

Հանրապետական Կուսակցութիւնը Առաջադրեց Արմէն Սարգսեանին՝ Հայաստանի Նախագահի Թեկնածու

Սեօ Բրիտանիոյ մէջ Հայաստանի դեսպան Արմէն Սարգսեան

Սերժ Սարգսեան իշխող Հանրապետական կուսակցութեան անունով Մեծ Բրիտանիոյ մէջ Հայաստանի դեսպան, նախկին վարչապետ Արմէն Սարգսեանին առաջադրեց որպէս Հայաստանի յաջորդ նախագահի թեկնածու: Արմէն Սարգսեան ժամանակ խնդրեց վերջնական որոշում կայացնելիլու համար:

Արմէն Սարգսեանի հետ հանդիպման ժամանակ գործող նախագահ կրկին խօսած է Հայաստանի 4-րդ նախագահի որակական յատկանիշներու եւ չափանիշներու մասին:

Շար.ը էջ 5

Մահացած է Սարգիս Հացպանեան

Յունուարի 20-ին, 55 տարեկանին Լիոնի մէջ իր մահկանացուն կնքած է հասարակական, քաղաքական գործիչ, Արցախեան ազատամարտի մասնակից՝ Սարգիս Հացպանեանը:

Հացպանեան վերջին ամիսներուն փոխադրուած էր Ֆրանսայի Լիոն քաղաք համապատասխան դարձանումներ ստանալու նպատակով: Իր մօտ յայտնուած բաւական ծանր եւ յառաջացած հիւսկանութեան դէմ պայքար մղելէ եւ բժիշկներու անմիջական խնամքին տակ ըլլալէ համար:

Սարգիս Հացպանեանը Մնած էր Թուրքիոյ Ալեքսանդրիդ քաղաքը, 1980-ական թուականներուն Թուրքիայի գիւղատնտեսական յեղաշրջման հետեւանքով մեկնած է Եւրոպա, ստացած է Ֆրանսայի քաղաքացիութիւն: Աւարտած է Սորպոնի համալսարանի ռեժիսուրայի բաժինը: 1990 թուականին սկսեալ բնակութիւն հաստատած է Հայաստան:

Սարգիս Հացպանեան 2008 թուականի Մարտ 1-ի իրադարձութիւններէն յետոյ կալանաւորած էր՝ երեք տարի անցնելով բանտի մէջ:

Լոս Անճելըսի Մէջ Նշուեցաւ Հրանդ Տիկիցի Նահատակութեան 11-րդ Տարելիցը

Հրանդ Տիկիցի տարելիցին մասնակիցները բեմի վրայ

Պոլսոյ «Ափոս» թերթի խմբագիր Հրանդ Տիկիցի մահուան 11րդ տարելիցին առթիւ Յունուար 20, 2018, Մոնթեպելլոյի Նահատակաց Յուշարձանին առջեւ տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ, մասնակցութեամբ եկեղեցական հայրերու եւ տարբեր կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներու:

Նոյն օրը երեկոյեան ժամը

6:00-ին Պոլսահայ Միութեան կեդրոնէն ներս, տեղի ունեցաւ յուշ երեկոյ մը հանգուցեալ Հրանդ Տիկիցի նահատակութեան տարելիցին առթիւ: Յիշատակի հանդիսութեան ներկայ էին գաղութի կրօնական յարանուանութիւններու եւ քաղաքական ու մշակութային ու

Շար.ը էջ 7

ՐԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

Պատերազմի Նոր Փուլ Արցախում
Խաղաղութիւնն Ապահովելու Անվերապահ Միջոցը

ՅԱԿՈՔ ԲԱՂԱԵԱՆ

Արցախի պաշտպանութեան նախարարութիւնը տարածեց տեղեկութիւն Ատրպէյճանի անօդաչու սարքերի կիրառման մասին, ըստ որի, ատրպէյճանական զինուժը անօդաչուներով հայկական դիրքերի ուղղութեամբ արձակել է ականանետի արկ եւ սովորական բաժակի մէջ կաղապարուած ձեռքի նռնակ: Հարուածները եղել են առաջնագծի նոյն ուղղութեան տարբեր հատուածները վրայ:

Ատրպէյճանի անօդաչուների այդ հարուածներից հայկական կողմը բարեբախտաբար չունի մարդկային կորուստ:

Հարուածային անօդաչուների կիրառումը փաստորէն յաջորդել էր Կրակովում Նալբանդեան-Մամեդիարով հանդիպմանը, որ տեղի ունեցավ Յունուարի 18-ին: Հանդիպումից յետոյ յայտարարուեց, թէ կողմերը համաձայնութիւն ունեն եԱՀԿ գործող նախագահի անձնական ներկայացուցչի մոնիտորինգային հնարավորութիւնն ընդլայնելու հարցում:

Շփման գծում Ատրպէյճանի գործողութիւնները գրեթէ միշտ կապուած են բանակցային գործընթացի այս կամ այն հանգրուանի հետ: Կապը բացառելն անշուշտ դժուար է, սակայն փաստ է նաեւ, որ Պաքուն առաջնագծում հրադարի խախտման գնում է նաեւ այն ժամանակ, երբ չկայ բանակցային մօտալուտ որեւէ հանգրուան, հանդիպում կամ համանախագահների

այց: Հետեւաբար խիստ յարաբերական է առաջնագծում Պաքուի գործողութիւնների եւ բանակցային գործընթացի ժամանակագրական կապը:

Միաժամանակ կասկածից վեր է, որ առաջնագծում Պաքուի վարքագիծը կապ ունի ընդհանրապէս քաղաքական կամ ռազմա-քաղաքական իրավիճակի հետ, որ առկայ է թէ Արցախի խնդրում, թէ տարածաշրջանում: Այստեղ տեղի են ունենում տրանսֆորմացիոն գործընթացներ, որոնց առանցքային մեկնակէտ էր ապրիլեան պատերազմը եւ դրանում Ատրպէյճանի ռազմավարական ձախողումը:

Թէ առաջնագծում, թէ այսպէս ասած բանակցային գործընթացում տեղի են ունեցել կամ առնուազն սկսուել են խորքային փոփոխութիւններ, որոնք հասնում են սահմանափակել են Ատրպէյճանի ռազմական կամ ռազմա-քաղաքական դիւանագիտութեան հնարավորութիւնը:

Դրա միջոցով Պաքուն հնարավոր է եղել որոշակիորէն առաջ բերել հրադարի պահպանման միջազգային մեխանիզմների ներդրման օրակարգի քննարկումներում, միւս կողմից սակայն ակնյայտ է, որ Ատրպէյճանը պարբերաբար փորձելու է գտնել սողանցք, որի միջոցով կարող է վերականգնել ռազմական դիւանագիտութեան հնարավորութիւնը:

Ներկայում դա բարդ է, սակայն կասկածից վեր է, որ Պաքուն չի յանձնուելու եւ փորձելու է

նորանոր մեթոդներ: Ըստ ամենայնի, Յունուարի 20-ին առաջնագծում անօդաչուների կիրառումն այդ փորձի դրսեւորում է, եւ Պաքուի առանցքային նպատակը եղել է ոչ թէ բանակցային գործընթացի վրայ ազդելը, այլ ռազմադիւանագրական փորձարկումը:

Անօդաչուների կիրառման առանձնատկութիւնը, դատելով Արցախի ՊՆ հաղորդագրութիւնից՝ ընդհուպ զաւելուցի առանձնատկութիւնը, թերեւս յուշում է, որ Ատրպէյճանը փորձարկել է իր մշակումների արդիւնքը: Դեռեւս ամիսներ առաջ եղան տեղեկութիւններ, որ Պաքուն քայլեր է ձեռնարկում անօդաչու սարքերի արտադրութիւնն սկսելու ուղղութեամբ:

Միեւնոյն ժամանակ ուշագրաւ է, որ դա եղաւ Խորաշխից ձեռք բերած անօդաչուների հետ կապուած աղմուկ պատմութեանը զուգահեռ, որի վերաբերեալ Իսրայէլի ՊՆ-ն սկսեց քննութիւն, եւ դադարեցուցին մատակարարումներն Ատրպէյճան:

Չի բացառում, որ Պաքուն փորձում է այլեւս ստեղծել իր անօդաչուները, այսպէս ասած ռեզիւնայ զարգացումներից իր ռազմատեխնիկական «անկախութիւնն» ապահովելու համար:

Միեւնոյն ժամանակ, խօսքն իհարկէ գուտ անօդաչուների մասին չէ, այլ ռազմադիւանագրական ընդհանուր քաղաքականութեան:

Պաքուն փորձում է այդպիսով Հայաստանին նոր մարտահրաւէր

նետել, թէ՞ ստիպուած է արձագանքել իր շուրջ ստեղծուած վիճակին, ռազմա-քաղաքական արդեւակող գործօններին եւ ի վերջոյ հայկական կողմի նետած ռազմադիւանագրական մարտահրաւէրին:

Դեկտեմբերի սկզբին Սերժ Սարգսեանը քառօրեայ այց կատարեց Արցախ, որի ընթացքում յայտարարուեց, որ նրան են ներկայացուել հայկական նոր զինատեսակների մշակումներն ու դրանց հնարավորութիւնը:

Նկատելի է, որ չաւարտուած պատերազմը թեւակոխում է նոր փուլ՝ ռազմադիւանագրական դիմակայութեան կամ ռազմադիւանագրական դիւանագիտութեան փուլ: Արցախեան առաջին պատերազմից յետոյ հրադարարի երկու տասնամեակի ընթացքում հայկական կողմը խաղաղութեան մրցակցութիւնում գործնականում միշտ եղել է Ատրպէյճանի «հետեւից հասնողի» դերում, ինչն էլ ի վերջոյ հանգեցրեց ապրիլեան քառօրեայի:

Դրանից յետոյ հետորաբանութեան մէջ շրջանառութեան մէջ մտաւ խաղաղութեան համար «վաղուայ պատերազմին» պատրաստուելու անհրաժեշտութիւնն ու հրամայականը, քանի դեռ Ատրպէյճանը շարունակում է իր քաղաքականութիւնը կառուցել ագրեսիայի վրայ: Այդ պայմաններում խաղաղութիւնը պահելու միակ գործուն միջոցը խաղապէս դառնում է «վաղուայ պատերազմին» պատրաստուելը, այսինքն, ի տարբերութիւն նախապրիլեան երկու տասնամեակի, նուազագոյնը յաջորդ տասնամեակում կամ տասնամեակներում Ատրպէյճանից առաջ քայլելը: Ռազմադիւանագրութիւնն այդ տեսանկիւնից լինելու է ոչ միայն ռազմա-տեխնիկական, այլ նաեւ ռազմա-քաղաքական առանցքային գործօնը:

«ԼՐԱԳԻՐ»

Ինչո՞ւ է Սերժ Սարգսեանն Առակագիր Դարձել

ԼՈՒՍԻՆԷ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Մի հարցազրոյցում, բայց դժուարանում եմ մտաբերել, թէ երբ եւ որ լրատուամիջոցին տրուած, Սերժ Սարգսեանը պատմել էր, թէ դպրոցական տարիներին երազել է պատմաբան դառնալ, յետոյ՝ բանասէր, բայց այդպէս էլ չի դարձել ո՛չ մէկը, ո՛չ միւսը, այլ՝ պետական ծառայող: Այժմ, երեւում է, տասնամեակներ տարած ծառայողական բեռը Սարգսեանը որոշել է ուսերից իջեցնել: Անձամբ ես առանձնապէս չեմ հաւատում, թէ նա ստանձնելու է վարչապետի պաշտօնը, կարծում եմ՝ Սարգսեանն Ապրիլի 9-ից յետոյ ոչ մի պաշտօն էլ չի վերցնի, ազատ ռեժիմով կ'ապրի, կը շրջագայի, իր հոբբիներով կը զբաղուի, հարազատներին, ընկերներին աւելի շատ ժամանակ կը չատկացնի եւ այդ անհամեմատ հաճելի ու հետաքրքիր առօրեայի մէջ էլ ՀՀ-ի նախագահի, «իմաստուն առաջնորդի» պաշտօնից ու դիրքից կը հեռակառավարի Հայաստանի քաղաքական դաշտն ու իշխանութիւններին՝ բոլորին պահելով իրենից կախուած, իսկ իրեն՝ ամէն պարտականութիւնից ազատ ռեժիմում:

Երեւում է՝ չինովնիկական տաժանակրութիւնից ազատուելու հեռանկարը Սերժ Սարգսեանին իրօք ոգեւորել է, դպրոցական երազանքներն է յիշել, մասնաւորապէս՝ բանասէր դառնալու, ինչի արդիւնքում էլ համարեալ տասն օր ամբողջ երկրին առակագրութեան դասեր էր տալիս՝ առանց անունը նշելու՝ նկարագրելով ապագայ

նախագահին: Իհարկէ, իր իրաւաւոր Սերժ Սարգսեանը որոշել էր, թերեւս, ամիսներ առաջ, եւ պարզ էր, որ ՀՀ-ականները կատարելապէս դատարակախօսում են, թէ իբր իրենք Գործադիր մարմնի նիստում յոգնակի թիւով թեկնածուներ են առաջադրելու եւ ընտրութիւն են կատարելու:

Իրականում, Սերժ Սարգսեանից բացի, ՀՀ-ում թեկնածու առաջադրող երկրորդ անձ չէր կարող լինել, քանի որ անգամ խորհրդարանական ընտրութիւններում ՀՀ-ականները չեն համարձակուում Սերժ Սարգսեանին թեկնածու թիւներն առաջարկել, առաջադրուել-ընտրուելուց յետոյ էլ չեն համարձակուում Սերժ Սարգսեանից հարցնել-ձշտել՝ արդեօք իրենք պէ՞տք է մանդատը վերցնեն, թէ՞ հրաժարականի դիմում գրեն: Հետեւաբար, ո՞վ կը հաւատայ, թէ այս անլեզու, անձայն արարածները կարող են յանկարծ ՀՀ նախագահի թեկնածութիւն առաջադրել: Եւ, ինչպէս տեսանք, ՀՀ գործադիրի նիստում ոչ մի յոգնակի թիւով թեկնածուների առաջադրում էլ չէր եղել, Սերժ Սարգսեանը տուել էր իր թեկնածուի անունը, նիստի մասնակիցներն էլ՝ իրենց միաձայն հաւանութիւնը: Երէկ էլ արդէն Սերժ Սարգսեանը պաշտօնապէս թեկնածուին՝ Արմէն Սարգսեանին առաջարկեց համաձայնել առաջադրուելու ՀՀ 4-րդ նախագահ:

Մնում է հարցը, թէ այսպէս պարզունակ սխեմայի մէջ ինչու էր Սերժ Սարգսեանն օրեր շարունակ առակագրութեամբ զբաղուած՝

իր թեկնածուի անունը հրապարակելու փոխարէն՝ նրան նկարագրելով: Կարծում եմ՝ շուրջ հասարակութեան զբաղեցնելու համար: Եւ պէտք է խոստովանել, որ եթէ ոչ հասարակութեանը, ապա մամուլին լիովին զբաղեցնում էր: Մամուլի էջերը, հեռուստատեսային եթերը, օն-լայն տարածքը չէին կարող դատարկ մնալ, նիւթեր չէրուէին նախագահի ընտրութեան թեմայով, բազմակի աւելի նիւթեր կը յայտնուէին թանկացումների թեմայով՝ աւելի լարելով միջուկը ու հանրային դժգոհութիւնը: Այնպէս որ՝ Սերժ Սարգսեանն առանց հաշուարկի չէր առակագրի դարձել:

Սակայն ուշադրութեան արժանի է, որ Արմէն Սարգսեանին ընդունելիս եւ ՀՀ 4-րդ նախագահ առաջադրուել առաջարկելիս էլ Սերժ Սարգսեանն առակագրութիւնը շարունակեց: Սարգսեանների միջեւ ՀՀ նախագահական նստավայրում կայացած զրոյցը, գոնէ հրապարակուած մասով, կատարելապէս դիւանագիտական խօսակցութիւն է:

Սերժ Սարգսեանն ասում է, որ Արմէն Սարգսեանը պէտք է ընտրուի առաջին փուլում («ցանկալի է» ասուածը բառային շղարշ է, իրականում՝ պայման է նշուած: Այլ հարց, որ ոչ կամայականօրէն, քանի որ եթէ ԱԺ-ում ՀՀ նախագահի մէկ թեկնածու է քուէարկուած, նա պէտք է առաջին փուլով անցնի, կամ նոր ընտրութիւն լինի: Երկրորդ, երրորդ փուլերը կարգաւորում են մրցակցային ընտրութիւնը, երբ մէկից աւելի թեկնա-

ՄԱՍԻՍ
ՇԱՐԱԹ ԱԹԵՐԹ
ՄԱՍԻՍ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ
ՍՈՅՒԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՅՆՉԱՎԵԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի
ՎԱՐԻՉ ՏՆՕՐԵՆ
ՎԱՅԷ ԱՏՊՊԱՅԵԱՆ
MASSIS Weekly
Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
E-Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com
(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August
ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA \$50.00, \$100.00 (First Class)
Canada \$125.00 (Air Mail)
Overseas \$250.00 (Air Mail).
All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.
Periodicals Postage Paid
at Pasadena CA.
Please Send Address Change To
MASSIS WEEKLY
Շար.ը էջ 7

ՐԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«ԵԼՔ» Դաշինքի Երթը Ընդդեմ Թանկացումների

«ԵԼՔ» դաշինքի կազմակերպած սղուծեան դեմ ցոյցը Երեւանի մէջ

«ԵԼՔ» դաշինքի՝ ընդդէմ թանկացումներու երթը՝ «Ո՛չ թանկացումներուն եւ հարկային բեռի աւելցուման» կարգախօսով մեկնարկած է Շարլ Ազնաւուրի հրապարակէն:

Որեւէ այլ քաղաքական ուժ յայտարարութեամբ չմիացաւ դաշինքի նախաձեռնած թանկացումներու դէմ պայքարին:

«ԵԼՔ» խմբակցութեան պատգամաւոր էտոն Մարուքեան մէկ անգամ եւս յայտնեց, թէ ինչն է այս թանկացումներու պատճառը եւ յայտարարեց, թէ այս երթով կը մեկնարկուի թանկացումներու դէմ պայքարը:

«ԵԼՔ» երթը սկսաւ խորհրդանշական ինքնաշարժ մը հրելով: Ազգային ժողովի «ԵԼՔ» խմբակցութեան ղեկավար Նիկոլ Փաշինեան յայտնեց, որ ինքնաշարժը կը խորհրդանշէ Հայաստանի ներկայիս տնտեսութիւնը, խորհրդանշելով նաեւ՝ կազմի գինի թանկացումը:

ԵԼՔ դաշինքի երթը աւարտած է Հիւսիսային պողոտայի վրայ: Նիկոլ Փաշինեան արձանագրած է, որ ԵԼՔ դաշինքը այսօր

իրականացուցած է իր երբեւէ ամենաբազմամարդ եւ խանդավառութեամբ լեցուն երթը:

«Ես ուզում եմ ձեզ հաւաստիացնել, իմ զգացողութիւնն ասում է, որ ԵԼՔ-ն յառաջիկայում կ'իրականացնի նաեւ ՀՀ պատմութեան ամենաբազմամարդ, ամենահզօր եւ ամենավճռորոշ երթը», - յայտարարած է Նիկոլ Փաշինեանը:

«Ինչու մենք քայլեցինք Երեւանի փողոցներով: Քայլեցինք՝ արձանագրելու, որ ՀՀ-ում մեկնարկել է մի փոքրիկ գործընթաց, որով արձանագրուելու է, որ ՀՀ քաղաքացիների մեծամասնութիւնը թանկացմանն ասում է՝ ոչ, թալանին ասում է՝ ոչ»:

Փաշինեանը յայտարարած է, որ յաջորդ երթը տեղի պիտի ունենայ 5 Փետրուարին, որ պիտի ունենայ յստակ նպատակ եւ պահանջ:

Եթէ մինչ այդ իշխանութիւնը չնախաձեռնէ Հարկային օրէնսգիրքի փոփոխութիւն, ուրեմն, ԵԼՔ-ը վերջնական տեսքի պիտի բերէ Հարկային օրէնսգիրքի մէջ փոփոխութիւններ կատարելու մասին իր տարբերակը:

«Դուք Ասում էք՝ Գնաճը Սարսափելի է, Ես Ասում Եմ՝ Ոչ, Սարսափելի Չէ»։ ԶԳ վարչապետ

«Ծառուկեան» դաշինքի պատգամաւոր Շաքէ Իսայեանը ԱԺ-կառավարութիւն հարցուպատասխանի ժամանակ, վարչապետ Կարէն Կարապետեանէն հետաքրքրուած է, թէ կառավարութիւնը այնքան քաղաքական հեռատեսութիւն չունէ՞ր, որ ժամանակին կանխորոշէր սպասուող թանկացումները:

«Դեռեւս ամիսներ առաջ «Ծառուկեան» խմբակցութեան պատգամաւորները հարց են բարձրացրել այն մասին, որ գնաճի վերելքը անկառավարելի է: Սակայն բազմաթիւ պաշտօնեաներ յայտարարեցին, որ նման խնդիր չկայ: Խնդիրն այնքան լրջացաւ, որ դրան հետեւեցին խորհրդակցութիւնները, իսկ մի քանի օր յետոյ էլ այդ թեմայով խորհրդարանական լուծումներ են կազմակերպուելու», - ըսած է խորհրդարանականը:

Վարչապետ Կարէն Կարապետեանը, պատասխանելով պատգամաւորի հարցին, նշած է, որ ամէն բան համեմատութեան մէջ է: «ՀՀ պաշտօնական գնաճը 2.6 տոկոս է: 6.7 տոկոս վրաստանում է, 7.9 տոկոս՝ Ատրպէյջանում: Ինչ վերաբերում է վառելիքի թանկացմանը, կնդրիտը (պենզինը) թանկացել է 20, կազը՝ 25 դրամով: Լաւ չէ, որ կազի գինը թանկացել է, բայց 190-220 դրամը

Հայաստանի վարչապետ Կարէն Կարապետեան

նոր մարտահրաւէր չէ շուկայում: Ժամանակին մենք աշխատել ենք այս գներով», - ըսած է ան:

Կարէն Կարապետեանը շեշտած է, թէ տնտեսութեան այն բնագաւառի մէջ որ բեռ տեսնեն, ծախսերուն պիտի նպաստեն: «Դուք ասում էք, թէ գնաճը սարսափելի է, ես էլ ասում եմ՝ սարսափելի չէ: Մենք ունենք 2.6 տոկոս գնաճ, երբ վրաստանում 6.7 տոկոս է, Ատրպէյջանում՝ 7.9 տոկոս: Տարին կ'ամփոփենք, մեր աճի ցուցանիշները լինելու են երեք երկրներից ամենաբարձրը», - հաստատեց Կարապետեանը:

Սփիւռքի Նախարար. Մենք Հայադարձութեան Հարց Դրած Ենք, Ոչ Թէ Հայրենադարձութեան

«ՀՀ-Սփիւռք գործակցութեան զարգացումներ»ը թեմայով աշխատանքային խորհրդակցութեան ժամանակ, Երէկ, ԱԺ-ի մէջ «ԵԼՔ» խմբակցութեան պատգամաւոր Արտակ Զեյնալեան Սփիւռքի նախարար Հրանուշ Յակոբեանէն հետաքրքրուած է, եթէ այս պահուն 7 միլիոնէ աւելի սփիւռք ունինք, 10 տարի յետոյ որքա՞ն կ'ունենանք:

«Դա կապուած է աշխարհում տեղի ունեցող իրադարձութիւններից, երեւոյթներից, քաղաքականութիւնից: Երկրաշարժը եղաւ, շատերը ցնցուեցին ու վերադարձան իրենց արմատները, ապրիլեան պատերազմի դէպքերի ժամանակ շատերը վերադարձան: ցաւալի է, բայց փաստ. մենք համարմբւում ենք ցաւի ու վտանգի պահին: Ինչպէս երջանակալիշատակ վիզէն Յովսէփեանը մի անգամ ասաց՝ մէկ օրում ժողովրդից ազգ դարձանք», - պատասխանած է Հրանուշ Յակոբեանը:

Նախարարի խօսքով, ակնյայտ է, որ ե՛ւ արտագաղթ տեղի կ'ունենայ, ե՛ւ ներգաղթ: «Երկու գործընթացներն էլ տեղի են ունենում, մենք հայադարձութեան հարց ենք դրել, ոչ թէ հայրենադարձութեան եւ յորդորում ենք համայնքներին, որ զբաղուեն այն հայերով, ովքեր դարձել են հայ լինելուց», - նշած է Հրանուշ Յակոբեանը:

Քննարկման ներկայ եղած ՀՀԿ խմբակցութեան ղեկավար Վահրամ Պաղտասարեան իր հերթին նշած է,

Եւրոմիութիւնը 1.74 Միլիոն Եւրո Պիտի Տրամադրէ Քաղաքացիական Հասարակութեան

Հայաստանի մէջ Եւրոպական Միութեան պատուիրակութեան ղեկավար, դեսպան Փիթըր Սուլիթալաքի եւ քաղաքացիական հասարակութեան հինգ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ Յունուար 19-ին ստորագրեցին հինգ նոր դրամաշնորհային պայմանագիրներ՝ ուղղուած ժողովրդավարական կառավարման եւ մարդու իրաւունքներու պաշտպանութեան ոլորտներու բարելաւման:

Փիթըր Սուլիթալաքի նշեց, որ այս ծրագիրները բազմազան են եւ կ'առնչուին իւրաքանչիւրին: «Եւրոմիութեան պատուիրակութիւնը կը մեկնարկէ հանրային կարեւորութեան հինգ նոր ծրագիր՝ ուղղուած քաղաքացիական հասարակութեան զարգացման: Անիկա քաղաքացիները պիտի ներգրաւէ կառավարման եւ մարդու իրաւունքներու ոլորտի տարբեր գործողութիւններու մէջ», - «Արմէնքիբե»-ի փոխանցմամբ՝ ըսած է ան՝ ընդգծելով, որ լիայցա է, որ այս նոր ծրագիրները պիտի խրախուսեն աւելի մեծ թիւով երիտասարդներու ու հասարակ քաղաքացիներու ներգրաւուելու Հայաստանի մէջ շարք մը կարեւոր հանրային քննարկումներու մէջ:

Հայաստանի քաղաքացիական հասարակութեան պիտի տրամադրուի 1.74 միլիոն եւրո նոր ծրագիրներու համար:

«Այս ծրագիրները կ'ընդգրկեն բազմազան ոլորտներ՝ փակ հասարակութիւններու մէջ մարդու իրաւունքներուն առնչուող, կանանց կողմէ ղեկավարուող կազմակերպութիւններուն ու պետական քաղաքականութեան առնչուող հարցեր,

Սփիւռքի Նախարար Հրանուշ Յակոբեան

որ թէեւ Սփիւռքի նախարարութիւնը չունի մի քանի կարեւորագոյն գործիքներ՝ իր աշխատանքները աւելի արդիւնաւէտ եւ հեշտ դարձնելու համար, սակայն նախարարը առանց այդ հեշտ գործիքներու գոյութեան, կրցած է արդիւնքի հասնիլ:

Պաղտասարեանը կարեւորած է նաեւ նախարարութեան աշխատանքները՝ սփիւռքահայերու մասնակցութեամբ ներդրումներ կատարելու առնչութեամբ: «Նրանք պէտք է հասկանան, որ սա պիզնես հարթակ է իրենց համար, որտեղ փողը պէտք է փող բերի, որպէսզի շահագրգռուածութիւն լինի ներդրումներ անելու, պիզնեսը զարգացնելու ուղղութեամբ, եւ ոչ թէ միանուազ օգնութիւններ կատարել ու դրամով աւարտել», - ըսած է ան:

պիւտնէի կատարման, ինչպէս նաեւ ուժանիւթի ծախսերու կրճատման հարցերու», - ըսած է Սուլիթալաքի: Այն նաեւ նշած է, որ այս ծրագիրները կը նշուին Հայաստանի եւ Եւրոմիութեան միջեւ 2017 թուականին Նոյեմբեր 24-ին ստորագրուած Համապարփակ եւ ընդլայնուած գործընկերութեան համաձայնագրին մէջ:

Այսպիսով, «Հանրային հայեացք» փակ աշխարհին, փակ հաստատութիւններու մէջ մարդու իրաւունքներու իրավիճակի մասին իրագեկման բարձրացում» երկամեայ ծրագիրը կ'իրականացնեն «Հանրային լրագրութեան ակումբը» եւ «Յանուն հաւասար իրաւունքներու» հասարակական կազմակերպութիւնը:

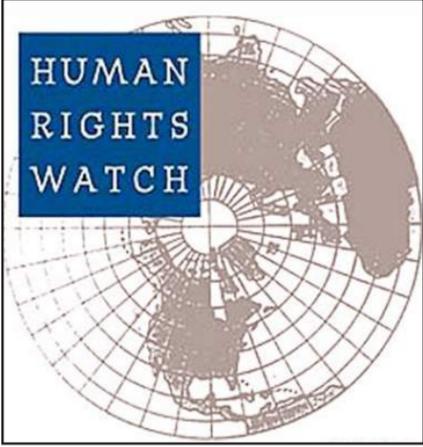
«ԵՄ-ն քաղաքացիական հասարակութեան Ուժանիւթի խնայողութիւնը Հայաստանի համայնքներուն մէջ» ծրագիրը երկամեայ նախաձեռնութիւն է, որու նպատակն է ներգրաւել հասարակութեան լայն շերտերը ուժանիւթի արդիւնաւէտութեան վերաբերեալ քաղաքացիական ընկալման վերանայման գործին մէջ որպէս Հայաստանի մէջ աղքատութեան նուազեցման եւ վերացման ուղի:

«Դրական փոփոխութիւն քաղաքացիական հասարակութեան կարողութիւններու հզօրացման միջոցով» ծրագիրը երկամեայ նախաձեռնութիւն է, որ պիտի իրականացուի «Բաց հասարակութեան հիմնարկի օժանդակութեան հիմնադրամ» հայաստանեան մասնաճիւղի եւ «Հանրային քաղաքականութեան հիմնարկի» եւ «Իրազեկ քաղաքացիներու միաւորում» կազմակերպութիւններուն կողմէ:

ԼՈՒՐԵՐ

Human Rights Watch: «Հայաստանի Մէջ Մարդու Իրաւունքներու Պաշտպանութեան Ոլորտին Մէջ Լուրջ Բացթողումներ Կան»

2017 թուականին Հայաստանի կառավարութիւնը կարեւոր քայլեր կատարած է կեանքին սպառնացող հիւանդութիւններ ունեցող մարդոց տառապանքը մեղմելու ուղղութեամբ, երկրի խորհրդարանն ալ ընդունած է ընտանեկան բռնութիւնները կանխարգելող օրէնք: Սակայն մարդու իրաւունքներու պաշտպանութեան ոլորտին մէջ լուրջ բացթողումներ կան: Այս մասին նշուած է Human Rights Watch-ի երէկ հրատարակած տարեկան զեկոյցին մէջ:

Այն նաեւ արձանագրած է, որ իշխանութիւնները պատասխանատուութեան չեն ենթարկած 2016 թուականի Յուլիսին ցուցարարներու եւ լրագրողներու դէմ անհամաչափ ուժ կիրառած իրաւապահներուն. որոշ ոստիկաններ ենթարկուած են կարգապահական սուղ-ժի, բայց անոնցմէ ոչ մէկուն քրէ-ական մեղադրանք չէ առաջադրուած, հակառակ կիրառուած ուժի ծանրութեան: Միեւնոյն ժամանակ՝ իշխանութիւնները քրէական պատասխանատուութեան ենթարկած են ցոյցերու մասնակիցներուն ու առաջնորդներուն, առնուազն 22 մարդու մեղադրելով զանգուածային անկարգութիւններ հրահրելու, բռնութիւններու ու լրագրողներու աշխատանքը խոչընդոտելու մէջ, արձանագրած է HRW-ը:

Զեկոյցը արձանագրած է նաեւ, որ ձախողած է երկրի ընտրական համակարգի նկատմամբ հանրութեան վստահութեան բարելաւումը: Ընտանեկան բռնութիւնը լուրջ

խնդիր համարելով, զեկոյցը յիշեցուցած է, որ Հայաստանի տեղական իրաւապաշտպան խումբերը յայտնած են 2017-ին ընտանիքի անդամներու կամ ընկերներու կողմէ գործադրուած բռնութիւններու հետեւանքով 4 կնոջ մահուան մասին:

HRW-ը մարդու իրաւունքներու ոլորտին մէջ շարք մը այլ խնդիրներ ալ արձանագրած է: Մասնաւորապէս, ըստ զեկոյցի՝ հաշմանդամութիւն ունեցող եւ աղքատ հազարաւոր երեխաներ դժուարութիւններու կը հանդիպին իրենց կացարաններու գերբեռնուածութեան պատճառով, նաեւ չեն կրնար անհրաժեշտ կրթութիւն ստանալ: Զեկոյցը արձանագրած է նաեւ սեռական կողմնորոշման եւ սեռական ինքնութեան հետ կապուած բռնութեան փաստեր:

Human Rights Watch-ի 643 էջանի զեկոյցին մէջ դիտարկուած է աշխարհի աւելի քան 90 երկիրներու մէջ առկայ իրավիճակը:

Ինչ Տեսակի Անօդաչուներ Կիրառած Է Ատրպէյճանը Արցախի դէմ

Ատրպէյճանը Արցախի մէջ հայկական դիրքերու վրայ յարձակման ժամանակ օգտագործած է ինքնաշէն անօդաչու սարքեր, որոնք շատ նման եղած են Սուրիոյ «Հմեմիմ» եւ «Թարթուս» ռուսական ռազմապահներու վրայ յարձակման համար ԻՊ-ի գրոհայիններու օգտագործած անօդաչուներուն: Նման կարծիք յայտնած է ԱՊՀ երկիրներու հիմնարկի տնօրէնի տեղակալ Վլատիմիր Եւսէեւը:

Վլատիմիր Եւսէեւ ուսումներու ետին», - ըսած է Վլատիմիր Եւսէեւը լրատուամիջոցի հետ զրոյցի ժամանակ:

Անոր խօսքով՝ Արցախի մէջ նման անօդաչու սարքերու արդիւնաւէտութիւնը շատ ցած է, քանի որ յստակ թիրախներու ուղղութեամբ հարուածներ հասցնելու հնարաւորութիւն չկայ:

Փորձագէտի խօսքով՝ նման տեսակի հարուածներու ժամանակ անհնար է թիրախային ռմբակոծում ապահովել, եւ նման անօդաչու սարքերու օգնութեամբ յարձակումները բացառապէս հոգեբանական ազդեցութիւն ունին:

Վլատիմիր Եւսէեւը նաեւ նշած է, որ նման անօդաչու սարքեր խոցելու ամենաարդիւնաւէտ միջոցը ռուսական «Պանցիր» համակարգն է: Փորձագէտը կը կարծէ, որ Երեւանը պէտք է Մոսկուայի առաջ հարց դնէ՝ Հայաստան այդ համակարգերու մատակարարումներու մասին:

Տաւոսի Մէջ Հայաստանի Վարչապետը Հանդիպումներ Ունեցած Է Միջազգային Ընկերութիւններու Ղեկավարներուն հետ

Վարչապետ Կարէն Կարապետեանի հանդիպումը Հանս-Փոլ Պիորնէրի հետ՝ Տաւոսի մէջ

Հայաստանի Վարչապետ Կարէն Կարապետեանը Տաւոսի մէջ ընթացող Համաշխարհային տնտեսական համաժողովի ծիրէն ներս հանդիպումներ ունեցած է միջազգային խոշոր ընկերութիւններու ղեկավարներուն հետ:

Կառավարութեան տեղեկատուութեան եւ հասարակայնութեան հետ կապերու վարչութեան հաղորդագրութեան համաձայն, խորհրդատուութեան ոլորտէն ներս «Մեծ եռեակ»-ի ընկերութիւններէն մէկուն՝ «Պի Սի Ճի»-ի (Boston Consulting Group, BCG) նախագահ Հանս-Փոլ Պիորնէրի հետ վարչապետը քննարկած է «Պի Սի Ճի» եւ «Պի Սի Ճի Տիճիթլ Վենչուրս» ընկերութիւններու հետ համագործակցութեան հեռանկարները: Կարապետեան ընդգծած է, որ Հայաստանը կրնայ հետաքրքիր ըլլալ ընկերութեան համար՝ ինչպէս որպէս առանձին երկիր, այնպէս ալ որպէս տարածաշրջանային շուկաներ մուտք գործելու հարթակ՝ նշելով, որ ԵԱՏՄ անդամ ըլլալով, Հայաստանը կ'օգտուի նաեւ Եւրոմիտիւթեան GSP+ արտօնեալ ռեժիմէն, իսկ հարեւան իրանի հետ սահմանին կը ստեղծուի Մեղրի ազատ տնտեսական գոտին, որ գործակցութեան նոր հնարաւորութիւններ կրնայ ստեղծել: Զրուցակիցները անդրադարձած են փոխգործակցութեան հեռանկարային ուղղութիւններուն:

«Մեծ եռեակ»-ին մէջ, բացի «Պի Սի Ճի»-էն, ընդգրկուած են նաեւ McKinsey եւ Bain & Company ընկերութիւնները: Ներկայիս «Պի Սի Ճի» ընկերութիւնը գրասենեակներ ունի 50 երկրի մէջ:

ՎեՕՆ (VEON) ընկերութիւններու խումբի գլխաւոր գործադիր տնօրէն Ժան Իւ Շարլիէի եւ արտաքին կապերու ղեկավար Մարք Մաքկանի հետ հանդիպման կարէն Կարապետեանը նշած է, որ Հայաստանը կը գնահատէ ՎեՕՆ-ի հետ հաստատուած համագործակցութիւնը՝ յոյս յայտնելով, որ ընկերութիւնը կ'ընդլայնէ իր գործունէութիւնը Հայաստանի մէջ եւ կ'աւելցնէ ներդրումներու ծաւալը:

Զրուցակիցները անդրադարձած են նաեւ Հայաստանի կառավարութեան կողմէ իրականացուող թուային օրակարգին՝ ընդգծելով անոր կարեւորութիւնը երկրի տնտեսութեան զարգացման համար:

ՎեՕՆ-ի ներկայացուցիչները նշած են, որ բաւարարուած են 2017 թուականի արդիւնքներով, եւ իրենց ծրագիրները Հայաստանի մէջ շարունակական պիտի ըլլան: «Մենք լաւատեսութեամբ կը նայինք Հայաստանին ու տարածաշրջանին եւ կը կարծենք, որ այն աւելի գրաւիչ կը դառնայ օտարերկրեայ ներդրողներու համար», - նշած է Ժան Իւ Շարլիէն՝ տեղեկացնելով, որ մօտ ժամանակներս կրկին պիտի այցելէ Հայաստան:

«Հրանդ Տինքը Սպանողը Թրքական Պետութիւնն Է». Ճեմ Օգտեմիր

Գերմանիոյ Քէոլն քաղաքին մէջ տեղի ունեցած է Հրանդ Տինքի յիշատակին նուիրուած ձեռնարկ:

Պոլսահայ «Ակօս» թերթին փոխանցած տեղեկութիւններով, Քէոլնի մէջ, Տինքի յիշատակի ձեռնարկին մասնակցած են Թուրքիոյ եւ Գերմանիոյ յայտնի մտաւորականներ եւ քաղաքական գործիչներ:

Ձեռնարկին ընթացքին ելոյթ ունեցած է Գերմանիոյ Կանաչներու կուսակցութեան համանախագահ Ճեմ Օգտեմիրը՝ յայտարարելով, որ Տինքը սպաննողը թրքական պետութիւնն է:

«Տինքի սպանութեամբ Թուրքիոյ մէջ ժամանակը ետ գնաց: Թուրքիոյ մէջ հիմա նոյնիսկ մամուլը ազատ չէ», - ըսած է Ճեմ Օգտեմիրը:

Թուրք յայտնի իրաւապաշտպան Ռակիպ Ջարաբօլու, իր հերթին, նշած է, որ Տինքի սպանութիւնը կազմակերպողները մէկ բան հաշուի

Գերմանիոյ Կանաչներու կուսակցութեան համանախագահ Ճեմ Օգտեմիր

չէին առած, որ Տինքի սպանութիւնը Թուրքիոյ հասարակութեան մօտ խղճի պայթիւն պիտի առաջացնէ: «Այս առումով Հրանդ Տինքը իր մահով Թուրքիոյ մէջ շատ բան փրկեց», - ըսած է Ջարաբօլու:

Կարո Փայլանի Թեկնածուիւնը Առաջադրուած է Խաղաղութեան Նոպէլեան Մրցանակի

«Համշէնուհի» համշէնահայերու կանանց միջազգային միութեան անդամները դիմած են Նոպէլեան յանձնաժողովին՝ Խաղաղութեան Նոպէլեան մրցանակը թուրքիոյ մեծլիսի հայ պատգամաւոր Կարո Փայլանին յանձնելու առաջարկով: Այս մասին ըստած է միութեան ղեկավար Սախտա Օհանեանի յայտարարութեան մէջ:

«Այս տարի մեր կազմակերպութիւնը դիմած է Նոպէլեան կոմիտէ Խաղաղութեան Նոպէլեան մրցանակ շնորհելու առաջարկով՝ թուրքիոյ Հանրապետութեան խորհրդարանի պատգամաւոր քրտամէտ «ժողովուրդներու Դեմոկրատական կուսակցութեան» կողմէ ընտրուած Կարո Փայլանին, որ ամբողջ կեանքը նուիրած է հայ եւ միւս բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներու պաշտպանութեան գործին՝ տարածաշրջանին մէջ:

«Այսօր ան այն քերէն է, որ պատասխանատուութիւն վերցուցած է պաշտպանելու մարդասիրական իրաւունքները բնիկներուն, ազգային ու կրօնական փոքրամասնութիւններուն», - ըստած է յայտարարութեան մէջ: Ան նշած է, որ Փայլանի կողմէ ցանուած խաղաղութեան սերմերը՝ տարբեր ազգութեան

իւններու ու դաւանանքներու պատկանող մարդոց միջեւ հանդուրժողականութեան ու փոխըմբռնման վերաբերեալ, դրական արդիւնքներ կու տան թուրքիոյ Հանրապետութեան հանրութեան մէջ: «Եւ այդ ամէնը հակառակ այն իրական ճնշումներուն ու սպառնալիքներուն, որոնց կ'ենթարկուի ան իշխանութիւններուն ենթակայ ազգայնամոլական ու ծայրայեղական ուժերու կողմէ: Վերջիններս կը պահանջեն անկէ դադրեցնել մարդասիրական ու քաղաքական աշխոյժ գործունէութիւնը», - նշած է Օհանեանը:

Ան դիմած է բոլոր մարդոց, կանանց իրաւունքներու, ինչպէս նաեւ մարդկային իրաւունքներու պաշտպան բոլոր կազմակերպութիւններուն ու միութիւններուն՝ միանալ նախաձեռնութեան եւ ձայն տալ Կարո Փայլանին: Բացի այդ, ան յորդորած է ինքնուրոյն կերպով դիմել Նոպէլեան կոմիտէ՝ 2018-ի Նոպէլեան խաղաղութեան մրցանակի արժանացնելու Կարո Փայլանը, որպէս ժամանակաշրջանի մեծ մարդասէր եւ մարդկային իրաւունքներու պաշտպան:

Յայտը ներկայացնելու վերջնաժամկէտը Յունուար 30, 2018-ն է:

Սարգսեան-Մաքրոն Հանդիպում

Շարունակուած էջ 1-էն

եանը եւ իմանուէլ Մաքրոնը կարեւորած են հայ-ֆրանսական խորհրդարանական յարաբերութիւններու շարունակական զարգացումը, տնտեսական ոլորտի մէջ համագործակցութեան աշխոյժացումը՝ ընդգծելով, որ տնտեսական յարաբերութիւնները անհրաժեշտ է հասցնել վերընթաց զարգացող երկկողմ քաղաքական յարաբերութիւններու ներկայիս բարձր մակարդակին:

Անդրադառնալով Հայաստանի մէջ այս տարի իրականացուելիք Ֆրանքոֆոնի գագաթնաժողովին՝ նախագահ իմանուէլ Մաքրոն ընդգծած է, որ Ֆրանսան Հայաստանի կողքին է եւ հնարաւորինս պիտի աջակցի գագաթնաժողովը բարձր մակարդակով իրականացնելու համար: Նախագահ Մաքրոն սիրով ընդունած է գագաթնաժողովին մասնակցելու՝ Նախագահ Սարգսեանի հրաւերը եւ նշած, որ մեծ նշանակութիւն կու տայ այդ կարեւոր իրադարձութեան:

Նախագահներ Սերժ Սարգսեան եւ իմանուէլ Մաքրոն իրենց հանդիպման արդիւնքները ամփոփած են մամուլի առջեւ յայտարարութիւններով: Ֆրանսայի նախագահ իման-

ուէլ Մաքրոն՝ ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսեանի հետ հանդիպումէն ետք յայտարարած է, որ Ֆրանսան մշտապէս պիտի ըլլայ Հայաստանի կողքին: «Մեր հանդիպման ժամանակ որոշեցինք լայնացնել ֆրանսերէնի դերը կրթութեան մէջ, ընդլայնել Ֆրանսական համալսարանը, ստեղծել մշակութային կեդրոն: Միաժամանակ, կ'ուզեմ բարձր գնահատել հայկական սփիւռքի դերը եւ յիշեցնել, որ Յունուար 30-ին պիտի մասնակցիմ Ֆրանսայի հայկական կազմակերպութիւնները համակարգող խորհուրդի ընթրիքին», - ըսած է Ֆրանսայի նախագահը:

Անդրադառնալով դարբադեան հակամարտութեան՝ Ֆրանսայի նախագահը ընդգծած է հիմնախնդիրը լուծելու կարեւորութիւնը:

«Ատիկա պէտք է ըլլայ համարձակ փոխդիմում: Գիտեմ, որ խաղաղութիւն քարոզելը շատ դժուար է, կ'ուզեմ, որ հանդիպումները յստակ արդիւնքներ ունենան», - ըսած է Ֆրանսայի նախագահը՝ դրական գնահատելով իւրաքանչիւր հանդիպում՝ ուղղուած երկխօսութեան ամրապնդման: Մաքրոն նաեւ յոյս յայտնած է, որ Ֆրանսայի, Ռուսիոյ եւ ԱՄՆ միջնորդական ջանքերը արդիւնք պիտի տան՝ հակամարտութեան կարգաւորման նպատակով:

Հալէպի Մէջ Վերաբացուած Է Կիլիկեան Գեմարանը

Տեսարան մը Հալէպի Կիլիկեան Գեմարանի վերաբացման արարողութենէն

Սուրիոյ Հալէպ քաղաքին մէջ, Յունուար 22-ին վերաբացուած է Կիլիկեան Գեմարանը: Այդ մասին յայտնած է Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ Բերիոյ Թեմի Ֆէյսապուլեան էջը:

Հանդիսաւոր արարողութիւնը կայացած է առաւօտեան, ժամը 11-ին, Տէր Շահան արքեպիսկոպոս Սարգսեանի հովանաւորութեամբ:

Մատաղի արարողութենէն ետք կայացած է Գեմարանի բացումը: Կիլիկեան Գեմարանը 5 տարի հրթիռակոծումներու թիրախ դարձած էր եւ զգալիորէն վնասուած: Այժմ այն իր դռները կը բանայ վերանորոգումէն ետք:

Անցնող տարիներուն դասանդութիւնները կը կատարուէին Նոր Սերունդ Մշակութային Միութեան ակումբէն ներս:

Տիգրան Մանսուրեանի «Ռեքուիեմը»՝ Տիրացաւ Գլխաւոր մրցանակի

Տիգրան Մանսուրեանի Հայոց Յեղասպանութեան զոհերուն նուիրուած «Ռեքուիեմ» ստեղծագործութիւնը արժանացած է Դասական երաժշտութեան միջազգային մրցոյթի գլխաւոր մրցանակին «Ժամանակակից երաժշտութիւն» դասակարգին մէջ:

Մրցոյթը տեղի ունեցած է Յունուար 18-էն 20 Լիւքսամպուրկի մէջ: Այս իրադարձութեան հետ կապուած Տիգրան Մանսուրեան ըսած է, որ խորապէս յուզուած է մրցոյթի կազմակերպիչներու՝ իր երկի նկատմամբ ցուցաբերած վերաբերմունքէն եւ՝ շնորհակալ:

«Ռեքուիեմ»-ը ներկայացուած է նաեւ Յունուարին 28-ին կայանալիք «Կրեմմի» 60-րդ յոբելեան-

Երգահան Տիգրան Մանսուրեան նական մրցանակաբաշխութեան «Լաւագոյն երգչախմբային ներկայացում» եւ «Լաւագոյն ժամանակակից դասական ստեղծագործութիւն» անուանակարգերուն մէջ:

Արմէն Սարգսեան Նախագահի Թեկնածու

Շարունակուած էջ 1-էն

սին, շեշտելով, որ ապագայ նախագահը պէտք է ըլլայ քաղաքականապէս պատրաստուած, բայց ոչ քաղաքականացուած:

«Կը կարծեմ, որ Հայաստանի չորրորդ նախագահը պէտք է ըլլայ կայացած եւ վառ անձնաւորութիւն, քաղաքականապէս պատրաստուած եւ կոփուած պէտք է ըլլայ, բայց ոչ քաղաքականացուած: Ան պէտք է կարենայ կազմակերպել երկխօսութիւն քաղաքական տարբեր ուժերու միջեւ, ինչպէս նաեւ հասարակութեան տարբեր խաւերու միջեւ լարուածութիւնը թուլացնելու նպատակով, եթէ այդպիսի անհրաժեշտութիւն ըլլայ: Պէտք է կարենայ պատուով ներկայացնել Հայաստանի Հանրապետութիւնը արտերկրի մէջ, ճանչնայ սփիւռքը եւ ունակութիւն ունենայ համախմբելու աշխարհասփիւռ հայութիւնը: Արմէն Սարգսեան շնորհակալութիւն յայտնած է Սերժ Սարգսեանին եւ Հանրապետական կուսակցութեան այս բարձր վստահութեան համար:

Ան յատկապէս ըսած է. «Ինչպէս Դուք ըսիք, շատ կարեւոր է, որ որոշում ընդունելէ առաջ ես նոյնպէս առիթ ունենամ հանդիպելու քաղաքական տարբեր ուժերուն եւ՝ Ազգային ժողովի մէջ, եւ՝ Ազգային ժողովէն դուրս: Շատ կ'ուզէի հանդիպիլ նաեւ հանրութեան լայն շրջանակները ներկայացնող գիտական, մտաւորական, հասարակական, բարեգործական կազմակերպութիւններուն, գործարար շրջանակներուն, աշխատաւորական շրջանակներուն: Ի հարկէ, անպայման կ'ուզէի հանդիպիլ Արցախի Հանրապետութեան ղեկավարութեան, եւ ի հարկէ, հանդիպիլ սփիւռքահայութիւնը ներկայացնող կառույցներուն, կազմակերպութիւններուն կամ անհատներուն եւ ատկէ ետք իմ որոշումը կայացնել: Բոլոր պարագաներուն, ինձի համար մեծ պատիւ է Ձեր առաջարկը, պարոն Նախագահ:

«Եթէ թոյլ տաք, ինձի որոշ ժամանակ պէտք է վերջնական որոշում ընդունելու համար», - ըսած է Արմէն Սարգսեան:

Հայաստան Ստորագրած է Ընտանեկան Բռնություն Դեմ Պայքարի Համաձայնագիրը

Յունուար 18-ին, Եւրոպայի խորհուրդին ներս Հայաստանի Հանրապետության մշտական ներկայացուցիչ, դեսպան Պարույր Յովհաննիսեանը, ԵՆ զլխաւոր քարտուղարի տեղակալ Կապրիէլլա Պաթանի Տրակոնիի ներկայութեամբ, Սթրասպուրկի մէջ ստորագրած է Եւրոպայի խորհուրդի «Կանանց նկատմամբ բռնութեան եւ ընտանեկան բռնութեան կանխարգելման եւ անոր դէմ պայքարի մասին համաձայնագիրը», որ յայտնի է նաեւ որպէս Պոլսոյ համաձայնութիւն:

Այսպիսով, Հայաստանը դարձած է ԵՆ անդամ 45-րդ երկիրը, որ ստորագրած է Համաձայնագիրը: ԵՆ 47 անդամ երկրներէն միայն Ատրպէյճանն ու Ռուսաստանը չեն ստորագրած այս Համաձայնութիւնը:

Եւրոպական չափանիշներուն համապատասխան տեղական օրէնսդրութեան կիրառման համար Հայաստանի մէջ որպէս իրաւաբաններուն աջակցութիւն ԵՆ-ն 2017-ի Դեկտեմբերին մեկնարկած է կանանց նկատմամբ բռնութեան դէմ պայքարի մասնագէտներ վերապատրաստելու դասընթաց: Դասընթացը մեկնարկած է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմէ ընտանեկան բռնութեան դէմ պայքարի առաջին օրէնքի ընդունումէն մէկ օր անց:

ԵՆ-ի Ընտանեկան Բռնութեան Դէմ Պայքարի Համաձայնագիրը ուղղուած է պայքարելու ու կանխելու կանանց նկատմամբ բոլոր տեսակի բռնութիւնները: Այն պետութիւններուն կը պարտաւորեցնէ կանխել, քրէականացնել ու վերացնել կանանց նկատմամբ եւ ընտանեկան բռնութիւնները: Համաձայնութիւնը նաեւ կը սահմանէ յատուկ հակողութեան մեխանիզմ (GREVIO)՝ պետութիւններու կողմէն համաձայնութեան դրոյթներու արդիւնաւէտ իրականացումը ապահովելու համար:

ԵՆ-ի Ընտանեկան Բռնութեան Դէմ Պայքարի Համաձայնագիրը ուղղուած է պայքարելու ու կանխելու կանանց նկատմամբ բոլոր տեսակի բռնութիւնները: Այն պետութիւններուն կը պարտաւորեցնէ կանխել, քրէականացնել ու վերացնել կանանց նկատմամբ եւ ընտանեկան բռնութիւնները: Համաձայնութիւնը նաեւ կը սահմանէ յատուկ հակողութեան մեխանիզմ (GREVIO)՝ պետութիւններու կողմէն համաձայնութեան դրոյթներու արդիւնաւէտ իրականացումը ապահովելու համար:

Զարուհի Փոսթանճեանի Վրաստան Մուտքը Խափանուած է

Վրաստանի սահմանապահները արգելած են «Երկիր Միբանի» կուսակցութեան ղեկավար, Երեւանի աւագանիի անդամ Զարուհի Փոսթանճեանին մուտք գործել այդ երկիր: Ընդդիմադիր գործիչը հատած է Հայաստանի «Պավրա» անցակէտը, սակայն վրացական «Նինոծմինտա» անցակէտին մօտ տեղի աշխատակիցները ըսած են, որ Փոսթանճեանի մուտքը արգելուած է այդ երկիր:

Ընդդիմադիր գործիչը «Ազատութեան» պատմած է, որ փորձած է ճշդել արգելքի պատճառները՝ օրինակ, արդեօ՞ք

կը կասկածուի որեւէ յանցագործութեան մէջ կամ վարակակիր է եւ այլն, Վրաստանի սահմանապահները, սակայն, Փոսթանճեանին գրութիւն մը փոխանցած են, ուր որպէս արգելքի պատճառ նշուած է «օրէնքով նախատեսուած այլ դէպքերը»՝ առանց մանրամասներու:

Յիշենք, որ Զարուհի Փոսթանճեան կուսակիցներու հետ հայաբնակ Ախալքալաքի շրջան կը մեկնէր «Երկիր Միբանի»-ի նախաձեռնած համահայկական ընդվզման քարոզչութեան նպատակով: Վերջին անգամ նոյն ծրագրով

Քրաքովի մէջ Հանդիպած են Հայաստանի Եւ Ատրպէյճանի Արտաքին Գործոց Նախարարները

Լեհաստանի Քրաքով քաղաքին մէջ ԵԱՀԿ Մինսկի խումբի համանախագահներու նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցաւ Հայաստանի Եւ Ատրպէյճանի արտաքին գործոց նախարարները:

Քրաքովի մէջ, նախապէս, միջնորդներու հետ հանդիպած էր Խոսրոս Նալպանտեանը եւ հանդէս եկած ԼՂ հիմնահարցի կարգաւորման հեռանկարին վերաբերեալ յայտարարութեամբ:

Նալպանտեան, մասնաւորապէս, յայտարարած էր, որ Պաքուն որքան շուտ գիտակցի, որ առաջարկուող սկզբունքները մէկ ամբողջութիւն են, այնքան շուտ հնարաւոր պիտի ըլլայ հունի մէջ ղնել ԼՂ կարգաւորման գործընթացը:

«Հայաստանը, համանախագահ երկիրներու հետ միասին, պիտի շարունակէ ուղիներ փնտռել բանակցութիւններու առաջնորդման համար անհրաժեշտ պայմաններու ստեղծման շուրջ Վիեննայի, Ս. Փետրասպուրկի եւ Ժընեւի գագաթաժողովներուն ձեռք բերուած համաձայնութիւններու եւ եռանախագահներու առաջարկներու իրագործման ուղղութեամբ, որոնք մասնաւորապէս կը վերաբերին հակամարտութեան գոտիին վրայ լարուածութեան նուազեցման, 1994-95 թուականներուն եռակողմ գինադարի անշեղ պահպանման, ԵԱՀԿ գործող նախագահի անձնական ներկայացուցիչի գրասենեակի համակարգման կարողութիւններու ընդ-

լայնման, գինադարի խախտումներու հետաքննութեան կառուցակազմի ստեղծման:

Եթէ Պաքուն հետեւի համանախագահներու՝ հրադադարը խստորէն չարգելու կոչերուն, կատարէ նախապէս ձեռք բերուած համաձայնութիւնները, կառուցողաբար ներգրաւուի բանակցային գործընթացին, վերահաստատէ իր յանձնառութիւնը համանախագահներու կողմէ առաջարկուած հիմնախնդրի կարգաւորման սկզբունքներուն՝ հնարաւոր պիտի ըլլայ ճանապարհ հարթել խաղաղութեան գործընթացը առաջ մղելու համար: Պաքուն յաճախ կը խօսի, թէ իբր շահագրգռուած է, որ իրավիճակը փոխուի:

Ակնյայտ է, որ անոր հասնելու գործնական ճանապարհը վերոյիշեալին իրականացումն է: Համանախագահները տարիներ շարունակ կը յայտարարեն, որ իրենց կողմէ՝ փոլային իրականացումով փաթեթային հանգուցալուծման նպատակով առաջարկուող սկզբունքներն ու տարրերը մէկ ամբողջութիւն կը հանդիսանան եւ անոնցմէ մէկուն նախապատուութիւն տալու փորձերը անհնար պիտի դարձնեն կարգաւորումը: Որքան շուտ Պաքուն գիտակցի այս իրողութիւնը, այնքան շուտ հնարաւոր պիտի ըլլայ գործնական հունի մէջ ղնել կարգաւորման գործընթացը», - շեշտած էր նախարար Նալպանտեան:

Փոսթանճեան Ախալքալաքի մէջ հանդիպումներ իրականացուցած էր մօտ երկու ամիս առաջ, ինչպէս կը փոխանցէ կուսակցութեան ղեկավարը, առանց միջադէպերու:

Ի դէպ, Փոսթանճեանի հետ Զաւախք մեկնող անոր կուսակիցները նման խոչընդոտի չեն

բախուած: Զարուհի Փոսթանճեանը կասկածներ ունի, որ այս անգամ Հայաստանի իշխանութիւններու խնդրանքով արգելած են անոր մուտքը, քանի որ վրացական կողմը որեւէ յստակ հիմնաւորում չէ ներկայացուցած:

MARONIAN
INSURANCE SERVICES

Since 1975, we have proudly served our community's insurance needs.

CA Insurance Lic. #0C99815

WELCOME HOME & AUTO INSURANCE

Along with all of our other *Trusted Insurance Services*

We will shop you with over 20 A-rated companies to find the best fit for your needs and budget.

CALL US FOR A PERSONALIZED QUOTE

(818) 500 9305

Հրանդ Տինքի Սպանութեան 11-րդ Տարելիցին Նուիրուած Հաւաք Պոլսոյ Մէջ

«Բոլորս Հրանդ ենք, բոլորս հայ ենք», նման կոչերով երէկ Պոլսոյ մէջ տարբեր ազգութեան հարիւրաւոր մարդիկ յարգեցին հայազգի մտաւորական Հրանդ Տինքի մահուան 11-րդ տարելիցը:

Հաւաքը, ինչպէս ամէն տարի, տեղի ունեցաւ Տինքի հիմնադրած «Ակօս» շաբաթաթերթի նախկին խմբագրութեան առջեւ, որտեղ ալ Յունուար 19, 2007-ին թուրք ազգայնականի կողմէ գլխուն արձակուած կրակոցներէն սպաննուած էր հայազգի լրագրողը:

Թուրքական խորհրդարանի հայազգի պատգամաւոր Կարօ Փայլան «Ազատութեան» հետ գրոյցի ընթացքին ըսած է, որ պէտք է ներողութիւն հայցել Տինքէն, քանի որ անոր սպանութեան գործով դեռ արդարութեան չենք հասած. - «Հրանդ Տինքը կը փորձէր բոլոր հայերուն, թուրքերուն ու քիւրտերուն հաշտեցնել: Ան նշանակալի աշխատանք կատարած է Յեղասպանութեան հարցի վերաբերեալ՝ ըսելով, որ մենք կրնանք առերեսուիլ Յեղասպանութեան՝ արդարադատութեամբ: Բայց սա վտանգ էր թուրքիոյ պետութեան համար, որ ստեղծուած է մեծ յանցանքի վրայ: Այս մասին ալ կը խօսէր Տինքը՝ բացատրելով թուրք եւ քիւրտ ժողովուրդներուն եղեռնի հարցի վերաբերեալ արդարութեան կարեւորութիւնը: Բայց անոնք սպանեցին Տինքը: Պետական իրաւապահ մարմինները այդ յանցագործութեան վկաներն էին ու անոնք խրախուսեցին այդ երիտասարդին սպաննելու Հրանդ Տինքը ու պարզապէս դիտեցին այդ սպանողը:

Յաւօք սրտի, 11 տարուայ ընթացքին մենք չենք կրցած հասնիլ արդարութեան Հրանդ Տինքի համար»:

Թուրքիոյ քրտամէտ ժողովուրդներու դեմոկրատական կուսակցութեան հայազգի պատգամաւոր Կարօ Փայլանի կարծիքով, թրքական պետութիւնը այսօր ալ կը շարունակէ յանցաւոր քաղաքականութիւնը - «Պետութիւնը կը շարունակէ յանցագործութիւններ գործել փոքրամասնութիւններու՝ քիւրտերու, ալեւիներու ու բոլոր անոնց նկատմամբ, որոնք դէմ են պետական գաղափարախօսութեան»:

Աւանդաբար Տինքի յիշատակին նուիրուած հաւաքին կ'ուղեկցէր երթով դէպի Պոլսոյ կեդրոնական Թաքսիմ հրապարակ համալիր, սակայն երկու տարի առաջ տեղի ունեցած յեղաշրջման փորձէն ետք մինչեւ օրս թուրքիոյ մէջ յայտարարուած արտակարգ դրութեան պատճառով երթերը արգիլուած են:

Հակառակ, որ Տինքի սպանութեան համար 17-ամեայ թուրք ազգայնական Օկիւն Սամաստը դատապարտուած է 23 տարուան ազատազրկման, որպէս սպանութեան պատուիրատու մէկ անձ ալ դատապարտուած է ցմահ ազատազրկման, այդուհանդերձ մինչ օրս հայազգի մտաւորականի սպանութեան գործը դատարանն է: Անոր շահերը ներկայացնող փաստաբանի փոխանցմամբ՝ այս պահուն Տինքի սպանութեան գործով 85 կասկածեալ եւ 11 ամբաստանեալ կայ:

Յայտնի լրագրողի հարազատները վստահ են, որ դեռ բոլոր մեղաւորները բացառուած չեն:

Ինչո՞ւ է Սերժ Սարգսեանն Առակագիր Դարձել

Շարունակուած էջ 2-էն

ծուներ են քուէարկուած): Այնուհետ Սերժ Սարգսեանն ըստ հուստեան առաջարկում է, որ Արմէն Սարգսեանն ինքը հանդիպի Աժ խմբակցութիւններին եւ իր՝ առաջին փուլում անցնելու համար անհրաժեշտ ձայներն ապահովի:

Արմէն Սարգսեանը, ում համակիրը լինելուց ինքս, ի դէպ, շատ հեռու եմ, այնուամենայնիւ, որպէս մտածող մարդ, նոյն դիւանագիտական շղարշումով պատասխանում է, որ խորապէս շնորհակալ է իրեն նախագահ առաջադրելու առաջարկի համար, ինքը հանդիպումներ կ'ունենայ, արդիւնքները կը գնահատի եւ որոշում կը կայացնի:

Այսինքն, շուտ շարունակուած է՝ լրատուադաշտն ու դրամիջոցով հասարակութեանն զբաղեցնելու էստաֆետն այժմ յանձնելով Արմէն Սարգսեանին: Ոչ ոք

թերեւս չի առարկի, որ առնուազն քաղաքական կուսակցութիւնների հետ Արմէն Սարգսեանի հանդիպումները, դրանց ելքը, արդիւնքները հետաքրքրելու են բոլորին: Այսինքն՝ մօտ մէկ ամսուայ շուտ ապահովուած է, բայց արդեօ՞ք այդտեղ լոկ շուտ հաշուարկ է, թէ՞ աւելի խորը գործընթաց:

Արմէն Սարգսեանը կարողանալու է Աժ-ում իր համար ինքնուրոյնաբար 79-80 «կողմ» ձայն ապահովել: Ակնյայտ է, որ այդքան եւ աւելի «կողմ» ձայներ կը լինեն, եթէ Սերժ Սարգսեանը համապատասխան հրահանգ իջեցնի ՀՅԴ-ին եւ «Ծառուկեան դաշինքին»: Ինչ իսող է ընթանալու, լոկ շուտի՞, թէ՞ աւելի խորքային դիրքաւորման, եւ ինչ վերջաբան է լինելու: Չես հերքի, որ դա հետաքրքիր է: Ինչպէս յայտնի երգում՝ շուտ շարունակուած է:

«ՀՐԱՊԱՐԱԿ»

Լոս Անճելըսի Մէջ Նշուեցաւ

Շարունակուած էջ 1-էն

հասարակական այլ կազմակերպութիւններու դեկավարներ:

Ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս լուսթեամբ յարգեցին յիշատակը Հրանդ Տինքին եւ նոյն օրը Ֆրանսայի Լիոն քաղաքին մէջ մահացած Սարգիս Հացպանեանին: (Նախատեսուած էր որ, Հացպանեան անձնապէս ներկայ գտնուի այս միջոցառումին ու այս առթիւ իրեն յանձնուի «Հրանդ Տինք» շքանշանը):

Այնուհետեւ տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան պատշաճ արարողութիւն, նախագահութեամբ Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ Արեւմտեան Թեմի առաջնորդ Գերշ. Տ. Յովնան Արք. Տէրտէրեանի ներկայացուցիչ Գերշ. Տ. Վահէ Արք. Յովսէփեանի եւ մասնակցութեամբ ներկայ հոգեւորականներու:

Բեմին վրայ գետեղուած էր ծաղիկապակ մը, ինչպէս նաեւ մեծադիր լուսանկարները նահատակ Հրանդ Տինքի եւ Սարգիս Հացպանեանի:

Օրուան հանդիսավարն էր իրաւաբան էտվին Մինասեան: Ան առանձնապէս ոգեկոչեց թուրքիոյ մէջ ժողովրդավարութեան սկզբունքներու ջատագով եւ փոքրամասնութիւններու իրաւունքներու արդար դատի պաշտպան Հրանդ Տինքի յիշատակը եւ նորոգ հանգուցեալ Սարգիս Հացպանեանի բարեմասնութիւնները:

Սարգիս Հացպանեանի կենսագրութիւնը կարդաց Տոբթ. Յովհաննէս Գ. Աւետիքեան եւ յայտնեց որ «Հոգիի Ազատութեան եւ արդարութեան տարեկան շքանշանը» հանգուցեալին յանձնուած է Լիոն քաղաքին մէջ իր մահէն առաջ:

Նշենք նաեւ որ Սարգիս Հացպանեան եղած է Հրանդ Տինքի մանկութեան ընկերն ու դասընկերը եւ մասնակցած Արցախի ազատագրական պայքարին:

Յաջորդաբար անգլերէն լեզուով ելոյթներ ունեցան Ս.Տ.Շ. համալսարանի միջազգային յարաբերութիւններ եւ Միջին Արեւելքի ուսումնասիրութիւններու դասախօս դոկտ. Սինան Պիրտալ, Ս.Շ.Ա. ի ակադեմիկոս հետազոտող դոկտ. Լուքէն Շէնկիլու եւ Ֆրեզնոյի Պետական համալսարանի իսնգատեան Հայկական Ուսումնասիրութիւններու այցելու փրոֆ. դոկտ. Եքեմալ Թիւրքելլմազ: Անոնք իրենց կատարած հետեւողական հետազոտութեանց եւ ուսումնասիրութիւններու որպէս արդիւնք լուսարձակի տակ առին թուրքիոյ ներկայ վարչակարգի հակաժողովրդավարական գործընթացը, որուն իբրեւ հետեւանք կաշկանդուած են մարդկային իրաւունքներն ու դեմոկրատական ազատութիւնները: Նմանապէս դատապարտեցին փոքրամասնութիւններու արդար իրաւունքներու անտեսումը, որուն իբրեւ հետեւանք առկայ դարձած է ժողովրդային պողթկումը եւ որուն բանբերը հանդիսացած էր նահատակ Հրանդ Տինքը:

Հանդիսութեան երկրորդ մասը յատկացուած էր բեմին վրայ նստակեաց հարցազրոյցի, զոր պատշաճ ձեւով համակարգեցին Ս.Շ.Ա. ի իրաւաբանութեան փրոֆ. Ասլը Պալին եւ էտվին Մինասեան: Վերեւ նշուած դասախօսները սիրայօժար կերպով ընդլայնուած բացատրութիւններ տուին ժամանակակից քաղաքական իրադարձութիւններուն եւ անոնց հետ առնչութիւն ունեցող իրաւական եւ ընկերային հարցերու մասին:

GARNI

Nourish your hair with natural products

www.GarniUSA.com
Pasadena, CA 91102, USA

Մի Յայտնի Լուսանկարի Պատմութիւն. Սարգիս Յացպանեանի Յիշատակին

Լուսանկարում Սարգիս Յացպանեանն է Շեյխա Խանուժի հետ, Քարվաճառ-01.Ապրիլ.1993թ.)

ԳԱՅԵԱՆԷ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՅուՆուարի 20-ին, 55 տարեկան հասակում Լիոնում մահացել է հասարակական, քաղաքական գործիչ, Արցախեան ազատամարտի մասնակից Սարգիս Յացպանեանը:

Սարգիս Յացպանեանի յիշատակին նուիրուած «Արցախպոետ»-ը վերահրապարակում է 2015թ.-ի Փետրուարին aadmag.am-ին տուած հարցազրոյցը, որտեղ մանրամասն ներկայացուած է վերը դրուած լուսանկարի ստեղծման հետաքրքիր նախապատմութիւնը:

- Ե՞րբ է ստեղծուել այս լուսանկարը, Ի՞նչ պայմաններում...

- Լուսանկարին աւելի ուշ կ'անդրադառնամ, փոքրիկ նախապատմութիւնից յետոյ: 1993-ի Ապրիլին էր, Քարվաճառի ազատագրութեան օրերին: Քարվաճառում հարիւրաւոր խաղող բնակիչներ կային՝ հիմնականում ձերեր, երեխաներ եւ կանայք: Տղամարդիկ, զինուորականներ եւ ռազմիկները փախել էին՝ անգէն մարդկանց թողնելով անօգնական: Մօտեցանք դրան շէմին նստած կանանց խմբին, եւ ես թուրքերէն ողջունեցի նրանց: 80-ն անց ծեր կիներ հանդիմանանքով նայեց վրաս ու ասաց. «Ինչո՞ւ այսքան ուշացաք: Հայերը շուտով քաղաք կը մտնեն: Մերոնք ասացին՝ մենք զնուծ ենք, որ ձեզ համար ուղղաթիւներ ուղարկենք: Իրենք թուան ու մեզ թողեցին այստեղ... տղամարդիկ փախան, կանանց թողեցին»: Ես հասկացայ ամէն ինչ: Ատրպէ՛յճանուհին մեզ իւրայինի տեղ էր դրել:

- Հայերն արդէն եկել են, ասացի ես: Ռազմագերիների պատասխանատուն ես էի: Բոլորը խիստ հրահանգուած էին յարգալից լինել խաղող բնակչութեան հետ: Մենք հաւաքեցինք մարդկանց, տեղաւորուեցինք Քարվաճառի երկու շէնքերում, ինքս անձամբ գրուցեցի նրանց հետ եւ բացատրեցի, որ իրենց կեանքն ու պատիւը պաշտպանուած է այստեղ, քանի որ մեր կռիւը մեր դէմ գէնք հանած թշնամու դէմ է եւ ոչ խաղող բնակչութեան: Որ, ի տարբերութիւն ատրպէ՛յճ անցի ռազմիկի ու զինուորականի, մենք գէնք չենք բարձրացնում անգէն մարդու վրայ, չենք խոշտանգում նրան, չենք վիրաւորում մարդկային արժանապատուութիւնը: Եւ իրենք որոշ ժամանակ անց անվնաս կը ճանապարհուեն մօտակայ քաղաքը՝ Գանձակ (Կիրովաբադ):

- Նրանք հաւատացի՞ն... Ինչպէ՞ս կարող էին հաւատալ հայերի խոստումներին, եթէ իւրայինները չէին կատարել իրենց խոստումը, փախել էին առանց հետ նայելու՝

իրենց ծնողներին, կանանց, երեխաներին թողնելով բախտի քմահաճոյքին:

- Սկզբում, ի հարկէ չհաւատացին, շատ վախեցած էին: Մենք գնացինք մօտակայ գիւղերը եւ բոլորին բերեցինք Քարվաճառ: Գիւղերից մէկում հանդիպեցինք զարհուրելի տեսարանի: Մի վիրաւոր կին խնամում էր իր մահամերձ աղջկան: Աղջիկը գրեթէ արիւնաքամ էր եղել: Անկեղծ ասած, սկզբում ինձ թուաց, թէ մերոնք են վիրաւորել նրանց, շատ բարկացայ, բայց քիչ անց կիներ փարատեց զայրոյթս. պարզուեց՝ ամուսինն է գնդակահարել կնոջն ու աղջկան, որ «հայերի ձեռքը» չընկնեն, իսկ ինքը փախել է: Մենք անմիջապէս ուղղաթիւ խնդրեցինք եւ երկուսին էլ տեղափոխեցինք Վարդենիս: Մեր բժիշկները երկուսի կեանքն էլ փրկեցին: Աղջիկը շատ ծանր վիրահատութեան ենթարկուեց... Այս ամէնը եղաւ ռազմագերիների աչքի առաջ: Նրանք ապշած էին.. Նրանց մէջ կար մի կին, որ տարբերում էր միւսներէր: 81-ամեայ Շեյխա Խանուժը: Բոլորը մի առանձնակի ակնածանք ունէին նրա հանդէպ: Շեյխա Խանուժը բանաստեղծ էր, աշուղ, բանասաց: Սուր միտք ունէր, ճարտար լեզու ու բնատուր փիլիսոփայ էր: Ես սիրում էի գրուցել նրա հետ: Ասում էր՝ էս կռիւը մեր երկու ժողովուրդների կռիւ չէ, մենք սիրում ենք հայերին, մենք բոլորս էլ գիտենք, որ սա հայերի երկիրն է, ամէնուր հայկական գերեզմաններ են, խաչերով զարդարուած քարեր, ամէնուր հայկական մշակոյթի հետքեր են:

- Դէ, չի բացառուում, որ շողորթութիւն էր... վախից...

- Սկզբում՝ դուցէ, բայց յետոյ՝ ոչ: Որովհետեւ մենք, իրօք, շատ վեհանձնաբար վերաբերուեցինք նրանց: Մնուողը քիչ էր, չէր հերիքում, մենք օրը մէկ անգամ էինք սնուում, բայց ռազմագերիներին ապահովում էին ալիւրով, մթերքով: Նրանք հաց էին թխում, ուտելիք էին պատրաստում ու հրաւիրում էին մեզ... Այդ նոյն ժամանակ ատրպէ՛յճանցիներն աշխարհով մէկ տարածում էին, որ Քարվաճառում սոսկալի սպանդ է, որ հայերը մորթում, խոշտանգում են խաղող բնակչութեանը: Եւ ահա Ֆրանսայից ժուռնալիստներ եկան Քարվաճառ: Երկուսը հայ էին՝ լուսանկարիչներ Զաւէն Խաթիւտեանը եւ երջանկալիշատակ Ռուբէն Մանգասարեանը... Նրանք բազմաթիւ լուսանկարներ արեցին, գրուցեցին ատրպէ՛յճանցիների հետ, տեսագրեցին. խօսեց նաեւ Շեյխա Խանուժը: Նա ասաց, որ հայերը այստեղ իւրայիններէր աւելի ջերմ

են: Որ իր տղաները փախան՝ թողնելով իրենց մօրը անպաշտպան, իսկ ահա այս հայ տղաները որքան հոգատար էին իր եւ միւսների հանդէպ:

Կ'ուզէի այսպիսի տղաներ ունենալ՝ ասաց Շեյխա Խանուժը մատնացոյց անելով մեզ եւ առաջին անգամ բերանից թուցրեց, որ որդին Քարվաճառի ոստիկանապետն է, բայց փախաւ, մօրը թողնելով: Եւ ահա Զաւէն Խաթիւտեանը այդ զրոյցի ընթացքում աննկատ լուսանկարել է մեզ...

- Դուք քանի՞ տարեկան էիք այդ ժամանակ:

- 30: Եւ ահա Ֆրանսայի «Libration» թերթը հրապարակում է այս լուսանկարը եւ գրում, որ ատրպէ՛յճանցի կինը Ֆրանսայից եկած հայ կամաւորականին աւելի է սիրում, քան իր որդուն, նաեւ տպագրուած է յօդուած՝ հրապարակելով ատրպէ՛յճանցի ռազմագերիների խօսքը հայերի բարեացակամ եւ մարդկային վերաբերմունքի մասին: Դրանից մէկ օր յետոյ յօդուած է տպագրուած նաեւ թուրքական «Milliyet» թերթը եւ գրում, որ տասնեակ հազարներով խաղող բնակիչներ Քարվաճառում ենթարկուած են սպանդի: Զետեղում է նոյն այդ լուսանկարը, մակագրութեամբ՝ ատրպէ՛յճանցի տատիկը գրկում-համբուրում է իր թոռնիկին (ինձ), եւ ասում՝ զնա քո մորթուած ու անարգուած հարազատների վրէժը առ հայերից: Փարիզում ընկերներիցս մէկը տեսնելով «Milliyet»-ի առաջին էջում իմ մեծագիր պատկերը, գնում է թերթը եւ զարմանքով տեսնում, որ իր ընկերը՝ Սարգիս Յացպանեանին, թուրքերը ներկայացրել են որպէս ատրպէ՛յճանցի... Նա այդ նոյն ժամանակ բախտի բերմամբ զնուծ է նաեւ «Libration» թերթը եւ տեղեկանում լուսանկարի իրական պատմութեանը: Ու որպէս թուրքերի ստախօսութեան ու զրպարտանքի ցայտուն օրինակ, այս երկու թերթերը միասին ուղարկուած է Եւրախորհուրդ: Փարիզում է Եւրախորհուրդը:

- Ի՞նչ եղան Քարվաճառի ռազմագերիները:

- Մենք մօտ 20 օր ապրեցինք միասին: Նրանց Կիրովաբադ ճանապարհելուց առաջ յորդորեցինք զնալ իրենց տները, վերցնել իրենց թաքցրած թանկարժէք իրերը, հաւաստացնելով, որ մենք ոչինչ չենք խլի իրենցից: Մենք՝ հայերս, ճակատագրի բերումով յաճախ ենք ստիպուած եղել թողնել մեր հարստութիւնն ու հեռանալ մեր տներէրից, մենք արեան մէջ ունենք այդ ցաւը եւ չենք նմանուի թուրքերին: Անհեթեթութեան հասնող տեսարան էր. մեզանից բաժանուելիս ատրպէ՛յճանցիները արտասուած էին, փաթաթուած էին մեզ ու լաց էին լինում... Նրանց անվնաս, ապահով ճանապարհեցինք Կիրովաբադ: ...Յետոյ իմացանք, որ երբ արտասահմանցի լրագրողներ են եկել Կիրովաբադ, որպէսզի հարցուփորձ անեն, թէ ինչպէս են վերաբերուել հայերը նրանց հետ: Հակառակ բոլոր զգուշացումներին եւ սպառնալիքներին, Շեյխա Խանուժը պատմել է ճշմարտութիւնը: Ասել է, որ հայեր-

ըր Քարվաճառում աւելի լաւ էին վերաբերուած իրենց, քան ատրպէ՛յճանցիները՝ Կիրովաբադում: Տարիներ անց, երբ պատերազմն արդէն աւարտուել էր, մեր օդանավակայանում տեսա այս նոյն նկարը ահուելի մեծութեամբ ցուցադաստառի վրայ... Հետաքրքրուեցի եւ իմացայ, որ Միջազգային Կարմիր խաչը այս լուսանկարը համարել է մարդասիրութիւն խորհրդանշող տարուայ լաւագոյն լուսանկար եւ միլիոնաւոր տպաքանակով տարածել բոլոր այն երկրներում, որտեղ Միջազգային Կարմիր խաչը ներկայացուած է:

- Նաեւ փաստագրական ֆիլմ է նկարահանուել այս լուսանկարի առնչութեամբ:

- Այո՛, կինովաւերագրող Ֆրեդերիկ Թոնոլլին ֆիլմ նկարեց: Նա եկաւ Հայաստան, գտաւ ինձ, յետոյ գնաց Ատրպէ՛յճան... Նրա ֆիլմը բազմաթիւ միջազգային մրցանակների արժանացաւ: Ֆրեդերիկ Թոնոլլին մօրական կողմից հայ էր, բայց սկզբում մէկ բառ անգամ չէր խօսում հայերէն: Յետագայում այնքան կապուեց Հայաստանին, որ վերջին այցելութեան ժամանակ հայերէն էր խօսում եւ ասում էր, որ ինքը հուրթեամբ հայ է: Որ շփուելով հայերի ու Հայաստանի հետ, հասկացել է, որ իր արեան ու գենի մէջ գերիշխում է հայկականութիւնը: Յետագայում նա էլի ֆիլմեր նկարեց Հայաստանի եւ Արցախի մասին, մի խօսքով՝ դարձաւ Հայաստանի նուիրեալ ու Հայաստանի մասին աշխարհին պատմելը դարձրեց իր առաքելութիւնը: «Շարմ» ընկերութիւնը նոյնպէս նկարահանել է մի վաւերագրական ֆիլմ, ուր այս լուսանկարի պատմութիւնն ամբողջութեամբ ներկայացուել է: Ֆիլմ է նկարահանել նաեւ «Ինտերնիուոլ»-ը, Գարեգին Խուսիսարեանը եւ մի վրացուհի համատեղ նկարահանեցին «Մօր ձեռքերը» վերնագրով ֆիլմը, որ նոյնպէս արժանացել է մրցանակների:

- Ի՞նչ շեշտադրում ունի ֆիլմը...

- Մայրը, ինչ ազգից էլ լինի, մնում է մայր, ու կարող է իրեն որդիաբար վերաբերուող տղայի հանդէպ մայրական զգացում տածել: Այն ձեռքերը, որ պատերազմի ժամանակ փարուել էին հակառակորդի զինուորին, մօր ձեռքեր էին՝ մայրական ջերմութեամբ, քնքշանքով ու սիրով լի: Մի օր 4-րդ դասարանում սովորող աղջիկս եկաւ տուն ու ասաց, որ իրենց գրականութեան դասագրքում Պարոյր Սեւակի «Մօր ձեռքերը» բանաստեղծութեան հարեւանութեամբ գետեղութեան է իմ եւ ատրպէ՛յճանցի տատիկի լուսանկարը: Տեսնելով լուսանկարը՝ աղջիկս ուսուցչուհուն ասել էր, որ նկարում իր հայրն է, սակայն ուսուցչուհին չէր հաւատացել: Յաջորդ օրը աղջիկս այդ նկարը տարաւ դպրոց: Յետոյ դպրոցի տնօրէնը հրաւիրեց ինձ, հանդիպում կազմակերպեցին դպրոցականների հետ... Վրացուհու ֆիլմը աւարտուած է Պարոյր Սեւակի «Մօր ձեռքերը» բանաստեղծութեան ընթերցանութեամբ: Իմ Մարիամն է կարդում՝ աղջիկս: «ԱՐՅԱՆՊՐԵՍ»

Logo of SYRIAN ARMENIAN RELIEF FUND with a hand holding a heart. Text: Զօրացիւք Օժանդակե՛ք Փրկե՛ք. Syrian Armenian Relief Fund, P. O. Box 1948, Glendale, CA 91209-1948, www.syrianarmenianreliefund.org, Facebook icon.

Massis Weekly

Volume 38, No. 3

Saturday, January 27, 2018

Republican Party Nominates Armen Sarkissian for Next President of Armenia

YEREVAN -- President Serzh Sarkissian officially confirmed last Friday that he wants Armen Sarkissian former Armenian prime minister currently serving as Armenia's ambassador to Britain to succeed him as head of state in April.

Meeting with Ambassador Sarkissian (no relation), he said the governing board of his ruling Republican Party of Armenia (HHK) unanimously accepted his proposal to nominate the prominent diplomat for the post of president of republic.

Sarkissian, who has lived in London for nearly three decades, did not immediately accept the nomination. He said he needs to hold consultations with major political parties, civic groups, prominent intellectuals and "business circles" before making a "final decision."

"And if I make a decision [to accept the nomination] after those meetings I will strive to perform the duties of Armenia's president with

honor and to live up to the confidence which I have heard from you and your party comrades and which I hope to also hear from other fellow citizens," added the 64-year-old former scholar.

The end of Sarkissian's decade-long presidency on April 9 will complete Armenia's transition to a parliamentary system of government. It means that most of the presently sweeping presidential powers will be transferred to the prime minister and his cabinet.

Also, the next president will be elected by the parliament, rather than popular vote, as has been the case until now. The ruling HHK controls the majority of seats in the National Assembly. It is therefore in a position to install Sarkissian's pick for the next president.

The outgoing president, who could remain in power as prime minister, said earlier this week that his

Continued on page 2

Artsakh Liberation War Hero Sarkis Hatsbanian Dies in France

LEON -- Political commentator, social activist and Artsakh Liberation War veteran Sarkis Hatsbanian died on January 20 in Lyon while undergoing medical treatment for cancer.

Hatsbanian was born in 1962 in Alexandretta, Turkey, and fled to Europe in 1980 after the Turkish military coup.

Residing in Armenia since 1990, Hatsbanian faced political persecution following the March 1, 2008 public protests opposing what many regarded as the illegal election of Serzh Sarkissian as president.

He was sentenced to three years and six months on the charge of giving false testimony.

Hatsbanian frequently commented on the plight of Armenians and other national minorities in Turkey, Diaspora-Armenia relations, and the political situation in Armenia.

Always noting that his roots were in Armenian Cilicia, Hatsbanian gave

many lectures in Yerevan on political developments in Turkey, particularly focusing on Western Armenia.

News of Hatsbanian's death was posted on his Facebook page by his close friends.

Armenia, Azerbaijan Agree on Truce Monitoring in Karabakh

KRAKOW -- The foreign ministers of Armenia and Azerbaijan reportedly agreed on Thursday to expand an international mission monitoring the ceasefire regime along the Nagorno-Karabakh "line of contact" and the Armenian-Azerbaijani border.

Edward Nalbandian and Elmar Mammadyarov held what the latter described as a "positive" meeting in the Polish city of Krakow to try to build on progress which they appeared to have made at their previous talks held in Vienna in December.

The three-hour meeting began in

the presence of the U.S., Russian and French mediators leading the OSCE Minsk Group. The two ministers then spoke in a tete-a-tete format.

A statement by the Armenian Foreign Ministry said they discussed "additional steps to ease tension in the conflict zone and possibilities of intensifying the negotiation process."

"The sides agreed in principle to implement the decision to expand the capacity of the Office of the Personal Representative of the OSCE Chair-

Continued on page 4

Henrikh Mkhitaryan Signs for Arsenal

LONDON (Arsenal FC) -- Henrikh Mkhitaryan has signed for Arsenal on a long-term contract in a deal which sees Alexis Sanchez join Manchester United.

Henrikh made 39 appearances while at Manchester United, scoring five times and was part of their UEFA Europa League winning squad last season. He is the captain of the Armenian national team and is their all-time top scorer. He has also received the

Armenian Footballer of the Year award eight times.

The 29-year-old midfielder started his career with Armenian side FC Pyunik, where he won the Armenian Premier League on four occasions. He then moved to Ukraine where he played for Metalurh Donetsk, before joining Shakhtar Donetsk, where he made 72 appearances, winning the Ukrainian Premier League three times. In 2013, Henrikh transferred to Borussia Dortmund in the Bundesliga, where he made 90 appearances, during which time he was part of the 2014 German Cup winning squad.

On his move, Mkhitaryan said:

"I'm very happy that we could finish this deal and I'm very happy to be here. It's a dream come true because I've always dreamed of playing for Arsenal. Now that I'm here, I'll do my best for this club to create history."

Arsenal coach Arsène Wenger added: "Henrikh is a very complete player. He creates chances, he defends well, he can absorb distances and he's very committed as well. I must say he's a player who has all the attributes."

"We welcome Henrikh to Arsenal Football Club and wish him well for his time with us." Arsenal football club said in an official statement.

Armenia Signs CoE Convention on Domestic Violence

BRUSSELS -- Permanent Representative of Armenia to the Council of Europe Paruyr Hovhannisyan signed on behalf of Armenia, Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence on January 18 in the presence of Council of Europe's Deputy Secretary General Gabriella Battaini-Dragoni, the press service of the MFA Armenia reported.

Armenia becomes the 45th member State of the Council of Europe to have signed the Convention. Out of the 47 member States of the Council of Europe, only Azerbaijan and the Russian Federation have not signed the Convention.

"It's impossible to exaggerate the role of women in the Armenian society and particularly inside the family. Armenia supports the strengthening of the protection of the rights of women and of course, everyone subjected to domestic violence and the CoE policy aimed at eliminating domestic violence. We are convinced

that this convention will become an important tool to further enrich Armenia's tool kits its for protection of human rights", Ambassador Paruyr Hovhannisyan said.

Council of Europe's Deputy Secretary General Gabriella Battaini-Dragoni praised the signing of such an important convention by Armenia, stressing Armenia's commitment to strengthening human rights.

The Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence was signed in 2011 and entered into force in 2014. This treaty of the Council of Europe opens the path for creating a legal framework at pan-European level to protect women against all forms of violence, and prevent, prosecute and eliminate violence against women and domestic violence.

The Convention also establishes a specific monitoring mechanism ("GREVIO") in order to ensure effective implementation of its provisions by the Parties.

Fuel Prices in Armenia Rise Further

YEREVAN (RFE/RL) -- The prices of gasoline and diesel fuel in Armenia have risen further despite President Serzh Sarkisian's calls for possible "drastic measures" against a handful of companies importing fuel.

One liter of gasoline cost at least 440 drams (90 U.S. cents) at filling stations across Yerevan on Monday, up by 10 drams from the end of last week. The price stood at 390 drams per liter in early December. Fuel companies have raised it for three times since then.

The most significant price rise followed the entry into force on January 1 of new legislation mandating higher excise duties on fuel, alcohol and tobacco. The prices of pressurized natural gas, used by most vehicles in the country, as well as some essential foodstuffs have also gone up in recent months, prompting strong criticism of the Armenian government from opposition politicians and many ordinary citizens.

Sarkisian expressed concern over the price hikes at an emergency meeting with senior government and Central Bank officials held on January 10. He said the government should look into the situation in the domestic fuel market and decide whether it warrants "drastic measures" by the State Com-

mission on the Protection of Economic Competition (SCPEC).

The bulk of fuel is currently imported to Armenia by two companies, Flash and CPS. At least one of them is owned by individuals close to the ruling establishment. Both companies declined to comment on the latest price rises.

An SCPEC official told RFE/RL's Armenian service (Azatutyun.am) that the anti-trust body will again "monitor" the fuel market to decide whether the importers have abused their dominant positions in the lucrative business.

Echoing statements by Prime Minister Karen Karapetian, a leading member of the ruling Republican Party (HHK), Vahram Baghdasarian, insisted on Monday fuel prices in Armenia are still lower than in neighboring Georgia. "The current petrol price is congruent with the international market," he claimed.

Human Rights Watch: Uneven Record on Human Rights in Armenia

NEW YORK -- The Armenian government made important steps to improve access to palliative care for people with life-threatening illnesses in 2017 and parliament passed a law on violence in the family, but serious gaps in human rights protection persist, Human Rights Watch said today in its World Report 2018.

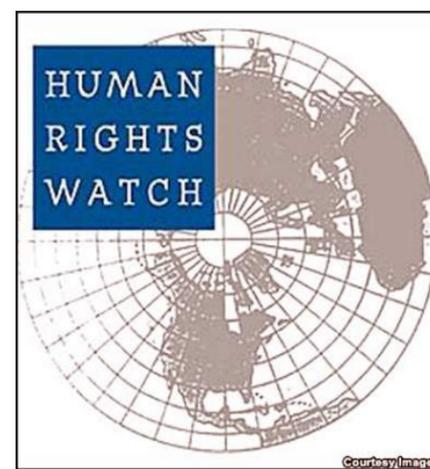
The authorities failed to bring to justice officials responsible for excessive use of force against protesters and journalists in Yerevan during July 2016 protests. Domestic violence is a serious problem, with thousands of women reporting incidents annually. Local groups reported at least four women killed by their partners or family members in 2017.

"Despite alarming statistics on domestic violence, the Armenian government hasn't done enough to protect and support survivors," said Giorgi Gogia, South Caucasus director at Human Rights Watch. "The recent law on family violence is a step forward, but the government still has a long way to go to ensure that women and children aren't trapped in abusive and often life-threatening situations."

In the 643-page World Report, its 28th edition, Human Rights Watch reviews human rights practices in more than 90 countries. In his introductory essay, Executive Director Kenneth Roth writes that political leaders willing to stand up for human rights principles showed that it is possible to limit authoritarian populist agendas. When combined with mobilized publics and effective multilateral actors, these leaders demonstrated that the rise of anti-rights governments is not inevitable.

Human Rights Watch identified other serious human rights concerns in Armenia, including violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity. In a positive step, the government overhauled the onerous system for prescribing and accessing opioid pain medications for patients with life-threatening illnesses.

Armenia's ruling party dominated parliamentary and municipal elections in 2017. International observers concluded that the April parliamentary elections "were well administered," but the polls were "tainted by credible information about vote-buying, and pressure on civil servants and employ-

ees of private companies," and failed to improve public confidence in the country's electoral systems.

The government has failed to ensure full accountability for police violence against largely peaceful protesters and journalists during protests in Yerevan in July 2016. Some police officers faced disciplinary action, but no criminal charges were pursued against any officials, despite the gravity of some of the force used. At the same time, authorities prosecuted protest participants and leaders, convicting at least 22 people on charges of using violence during mass disorder and interfering with the work of a journalist.

The authorities also did not effectively investigate the alleged police beating of four men in the court building in Yerevan in June. They were among 32 men facing trial for alleged crimes committed during the July 2016 armed takeover of a Yerevan police station. The men said police beat them in basement holding cells. Some officers alleged to have participated in the beatings remained on duty in the courtroom during the trial.

Thousands of children placed in residential institutions due to disability or poverty faced neglect due to overcrowding. While the authorities have transformed some of the institutions into community support centers, the process has not included all institutions with children with disabilities. Children with disabilities frequently remain in institutions as adults indefinitely, stripped of their legal capacity. Physical barriers and lack of reasonable accommodations at community schools often leave children with disabilities with little or no education.

Republican Party Nominates

Continued from page 1

successor should be a renowned but politically inexperienced individual who speaks foreign languages and has "broad connections" in Armenia and its worldwide Diaspora.

In remarks publicized by the presidential press office, he clarified that the next president must be "politically prepared and hardened but not politicized." "He must be able to organize dialogue between various political forces and, if necessary, ease tensions

between various strata of the society," he said, adding that Armen Sarkissian fits the bill.

The president also expressed hope that should he decide to accept the HHK offer Sarkissian would try to win the backing of the three other political groups represented in the National Assembly. Those are the HHK's junior coalition partner, the Armenian Revolutionary Federation, Gagik Tsarukian's alliance and the opposition Yelk bloc. Yelk fielded its own presidential candidate late last year.

“The Gambler” Explores the Extraordinary Life of an Extraordinary Man

By Christine Aghakhanian

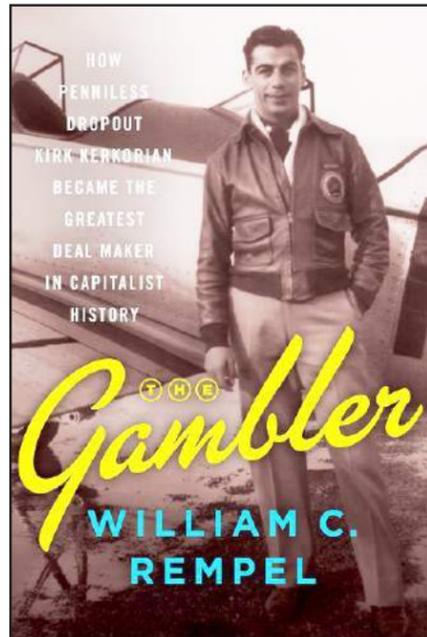
Very little is publicly known about the private life of Kirk Kerkorian, who in 2008 was named one of the wealthiest men in the United States by Forbes magazine with a net worth of \$16 billion. Veteran Los Angeles Times journalist William C. Rempel’s “The Gambler: How Penniless Dropout Kirk Kerkorian Became the Greatest Deal Maker in Capitalist History,” delves into the life and times of the fiercely guarded, humble and soft spoken Kirk Kerkorian whose generosity, gratitude and fairness knew no bounds, a handshake was a binding contract and his master negotiation and deal making skills in the board room are regarded as legendary throughout the business world.

The author introduces Krikor “Kirk” Kerkorian as a child born to Armenian immigrants Aharon and Lillia Kerkorian in California’s San Joaquin Valley in 1917. Lack of opportunities and a series of bad gambles on crops lures the family of five to Los Angeles where odd jobs and the never-ending pursuit of the American dream lands Kirk in the boxing ring earning the title “Rifle Right Kerkorian” as a highly competitive welterweight boxer. During this time Kirk becomes fascinated by airplanes, uses his small earnings to take flight lessons later becoming a pilot for the Royal Air Force during World War II.

Rempel discusses Kerkorian’s love for flying which leads Kirk to the first of many deals financed by the Montebello branch of Bank of America. Brokering airplanes was lucrative, however, Kirk decided to start a chartering business which then introduced him to the prospects of a new and slowly developing gambling destination town of Las Vegas, Nevada. It was in Vegas where he would meet Manny “Mike” Agassi, an ethnic Armenian immigrant from Iran working as a waiter. The two men would build an everlasting bond of friendship, so close that Mike gave his son, future tennis champion the name Andre Kirk Agassi to honor his close friend and confidant.

His relationship with actors and performers like Elvis Priestly, Carey Grant, Frank Sinatra and Barbra Streisand proved invaluable as his knack for gambling and taking risks on entertainment acts at his hotels were recipes for many mutually beneficial collaborations. Still, Kerkorian was never satisfied and continued to make deals which led to the acquisition of the struggling MGM studio and the establishment of the MGM Grand Hotel in Vegas.

Kerkorian’s shrewd business sense was characterized in “The Gambler” as fair and compromising so that nobody walked away from a deal feeling shortchanged or defeated. His love for his Armenian heritage and the 1988 earthquake in Soviet Armenia was what ignited his philanthropic spark to create the Lincy Foundation, named after his daughters Linda and Tracy. Through the United Armenia Fund (UAF), Kerkorian chartered planes to Armenia with hundreds of millions of dollars in

aid and currency to help the landlocked republic which was suffering economically due to the catastrophic disaster. His philanthropy lasted for decades.

In the book, Rempel writes of the comedic account of the American-born Kerkorian and the cultural differences of the Armenians in the homeland as told by former employee Harut Sassounian. In Armenia, Kerkorian was regarded as a hero, but he loathed publicity and instead wanted to remain as anonymous as possible, even going so far as to purchasing a sculpture of his bust so that it would not be erected anywhere in public. Kerkorian’s only wish through the UAF and his other endeavors was to see Armenian organizations working together and acting as a united front to help rebuild the homeland.

Kerkorian’s charitable work in Armenia earned him an unofficial title of sainthood and invigorated Armenians with pride and confidence in a promising future: “Neighboring Azerbaijan may have oil, but we have Kerkorian.” In 2004, Kerkorian was awarded the National Hero of Armenia medal – the highest honor bestowed to an individual by the Armenian Republic.

His last and perhaps most impactful legacy was his lifelong desire to educate the world of the atrocities suffered by his Armenian compatriots during the Genocide of 1915. “The Promise,” was Kerkorian’s last deal. It would prove to be the most sentimental and closest to his heart. Friends close to Kerkorian confirmed that for decades, he talked about producing a film that would expose the horrific events of the Armenian Genocide, this was further proven when he decided to finance the film entirely on his own at \$100 million and donate the proceeds to charity. Kerkorian’s old age and ailing health did not stop him from making his last deal which would be etched into history and live on forever in film vaults and digital libraries around the world.

Upon his death, Kerkorian donated \$200 million from the Lincy Foundation to UCLA, half of which was dedicated to the “Dream Fund” which supports charities all over the world. Kerkorian died on June 15, 2015 at the age of 98 in his Beverly

We Are Not All Hrant Dink

A measure of time can be as much a measure of epic progress as it can be one of abject failure. Indeed, on May 28, 1918, just three short years after that fateful April 24 in 1915, an independent Armenia—an actual country—was secured in the face of an appalling blood-thirst on the treacherous fault line between some of the most tyrannical forces on the globe. Of course, that was then.

Today, our yardstick is an embarrassingly generous one by comparison: a period of eleven years, some 4000 individual days. And despite the wide margin of opportunity we have afforded ourselves, and the clarity of the message that invited that bullet that lay brother Dink to the pavement, we have squandered this decade plus in a style that is only uniquely ours: embarrassingly innate echoes of loss and commemoration emanating like an uninspiring droll from our community soapboxes—and, plainly, drivels else. Let’s face it: we prefer to commemorate Hrant Dink than to be Hrant Dink.

We have our own way, of course, honed to a near perfect science. We prefer the moments of silence to the outcries of activism. We prefer the simplicity of the fatalistic shrug to the complexity of an utterly consuming hope. We insist that others keep Genocide on their tongues rather than compel our own to keep our tongue from the still striking hatchet of the Genocide. We prefer the lighting of candles in our churches to the seeking of our bloodlines in mosques. We prefer the succor of our knowns to the perils of our unknowns. You see, we are not Hrant Dink.

But we should be. We should embrace, not avoid, the truths of our actual condition on the very soil on which that condition was forever interrupted—but not ended. We must turn and look for those trees of which our grandfathers spoke; the creeks of

Hills home. The welterweight boxer, aviator, gambler and entrepreneur was buried in the Inglewood Park Cemetery alongside his parents and older sister Rose.

Author Rempel’s extensive research and detailed composition of fragments of information strewn across libraries and archives, his thorough interviews with Kerkorian’s confidants and friends and his admiration of the business tycoon’s rags to riches story is what makes “The Gambler”

which they sang and the rustle of the leaves of which they wrote. They are still there . . . and, among them, even some human beings. Some with names they remember, some with stories they recall and some with hopes they can almost still summon. Hrant Dink knew this.

And it is against these truths that his legacy must be measured. Justice for the assassination of Hrant Dink will not come in a courtroom, just as justice for the assassination of Martin Luther King did not. It will come in the most unorthodox of ways. It will come when the term Armenian no longer means “ni**er” in Istanbul; it will come when the Armenian grandmother in Mardin needs no longer hide her heritage from her own child; it will come when Armenian history is the required curriculum in Turkish universities and the Armenian language an elective in Turkish schools. And it will come each and every time an Armenian walks the hills his ancestors climbed and rests in the valleys in which they walked.

It has a dreaminess to it, and it should: it is the human struggle, this version imbued colorfully with a uniquely Armenian, even Sarian-esque, hue in the background and marked shockingly with a dark strike of a sharp brush across the canvas. It is the reality of the piece: unjust and ugly, imperfect and unclean, scabbed yet unhealed, unfulfilled but still breathing. It is our most difficult chapter in that absolutely human struggle. Hrant Dink understood it as such. True blood and disciples Raquel, Paylan, Nisanyan, Kavala, Çetin, Nalci and Tekir have all understood it as such. It is time we too learn to understand it as such.

We are not all Hrant Dink. But we can be—and just imagine how very different our next century could be for it.

**ARMENIAN RIGHTS WATCH
COMMITTEE—ARWC
ARMENIAN BAR ASSOCIATION**

not just any other biography. It is testament to the notion that the American Dream is achievable in spite of adversity and little expectations from an intolerant society. The book demonstrates that Rifle Right Kerkorian had beaten the odds against him, fought his way to the top and made sure others who had obstacles in their path to success were given a helping hand. “The Gambler” is an homage to an extraordinary man with an extraordinary life.

AGBU Hye Geen Honors Mrs. Arshagouhi Tavitian

December 9, 2017 will remain a very memorable day in the records of the AGBU Hye Geen Movement.

Almost 100 women of all ages, with the youth contingency in full force, were gathered in the spacious home of Varuj Babikian and Talin Yacoubian. The latter is not only one of the pioneers of AGBU Hye Geen Young Circle, but also the current chair of the AGBU Western District.

It was a sight to see, the enthusiasm of those present to cherish a historical moment dedicated to an exemplary Armenian woman who has not only raised a successful family single handedly, but has dedicated her life to the service of the community and the nation at large. Mrs. Tavitian's family was almost completely present. Her eldest daughter Arpi had traveled from New Jersey, her daughter Seta from Orange County could hardly contain her excitement, and her sister's family had driven in from San Diego. Also present were Mrs. Tavitian's proud grandchildren.

After the welcoming words from the hostess Ms. Talin Yacoubian, Ms. Vania Gordian most eloquently introduced the honoree with her life's short Biography.

Ms. Sona Yacoubian, the founder and the chair of the Hye Geen Movement introduced Mrs. Tavitian as a pioneer member of AGBU Hye Geen and an exemplary model to which we can all aspire.

Many organizations and personal friends were present to honor Mrs. Tavitian with their praise, love, and respect.

Father Hovsep Hagopian presented a Certificate of Achievement and conveyed the prayers of the Primate of the Western Diocese, Archbishop Hovnan Derderian acknowledging Mrs. Tavitian's dedication to

AGBU Hye Geen's work for the past 25 years.

Vrej Agajanian, a City of Glendale Councilman, who also hosts the TV hour of AGBU Hye Geen, presented a congratulatory Certificate on behalf of the City of Glendale.

Talin Yacoubian with her fellow Board members congratulated Mrs. Tavitian for her devotion to AGBU and Hye Geen and presented her with a Certificate of Appreciation on behalf of the Western District, as well as a Tiffany Crystal sculpture on behalf of the AGBU Central Board. Ms. Shoghig Varzbedian read the letter from AGBU President Berj Setrakian praising Mrs. Tavitian's dedication and unwavering faith towards the goals of AGBU Hye Geen from its inception 25 years ago.

Those present were very surprised and overjoyed, when Ms. Sona Yacoubian announced the generous donation of \$50,000 to Hye Geen from Drs. Avo & Ara Tavitian, the sons of Mrs. Tavitian, in their mother's honor. Also donating that day, were Mike and Narine Mouradian, with the promise to support one of the Pregnant Women's Centers in Armenia with a donation of \$30,000.

The attendees were jubilant. The guests were enjoying a sumptuous lunch on the green grass in the backyard, and were treated to one of those glorious Southern California days where the sun was happily shining on the volunteers of AGBU Hye Geen. The spirit of optimism, faith, and joy truly prevailed on that day on a well deserving group who have devoted so many years to supporting women everywhere and mostly their sisters in our homeland.

The fundraiser was a truly a tremendous success, and numerous donations were made not only by those present but even those who could not be there on that day.

L.A. Community Honors Grammy Nominees Tigran Mansurian and Constantine Orbelian

LOS ANGELES -- At a celebration luncheon held on January 13 in Los Angeles, the Armenian community honored two Armenian musicians, Tigran Mansurian and Constantine Orbelian, on the occasion of their nomination for the prestigious Grammy Awards. The luncheon, which took place at Bistro Garden in Studio City, was attended by a cross section of cultural leaders and music lovers. It was sponsored by Drs. Nazareth and Ani Darakjian, Mrs. Alice Navasargian, and Mr. and Mrs. Joe and Joyce Stein.

In his opening remarks, the event's Master of Ceremonies, Prof. Peter Cowe, Narekatsi Chair of Armenian Studies at UCLA, formally introduced the honorees and encapsulated the achievements for which they have received Grammy Award nominations from the Recording Academy. As importantly, Prof. Cowe highlighted the fact that this year marks the 85th anniversary of the Yerevan Opera House, as well as the 150th anniversary of Armenian opera, which was founded with the operatic masterpiece Arshak II.

Later during the luncheon, Prof. Cowe also presented the biographies of the honorees, detailing their outstanding bodies of work.

Tigran Mansurian, recognized as a People's Artist of the Republic of Armenia, is a leading composer of classical music and film scores. His "Requiem" has been nominated for the Grammy Award in two categories:

Best Choral Performance and Best Contemporary Classical Composition.

Constantine Orbelian is a globally acclaimed pianist and conductor, and an Honored Artist of the Russian Federation. Since June 2016, he has helmed the National Opera and Ballet Theater of Armenia (the Yerevan Opera House) as its General Director and Artistic Director. His recording of Sviridov's "Russia Cast Adrift," featuring the late baritone Dmitri Hvorostovsky and the State Symphony Orchestra of St. Petersburg, has received a Grammy nomination in the category of Best Conductor on a Solo Vocal Album.

Following Prof. Cowe's remarks, the guests were treated to a musical interlude performed by pianist Artashes Kartalyan.

Subsequently, in the event's most anticipated segment, Maestro Orbelian was interviewed on stage by "Asbarez" English editor Ara Khachatourian. The lively, highly informative conversation touched on current plans for expanding the activities of the Yerevan Opera House through new musical productions, performances abroad, educational programs, and community outreach; and the need for substantial pan-Armenian support toward the further modernization and development of the Yerevan Opera House, as a dynamic cultural hub and a national treasure.

Armenia, Azerbaijan Agree

Continued from page 1

man-in-Office," it added without elaborating.

The Azerbaijani side did not immediately confirm this. Mammadyarov said only that the talks were "positive."

"The common approach is that most intensive, substantive and logical negotiations must continue if we are to reach progress towards the conflict's resolution and peace and stability in the region," the Azerbaijani minister told the Trend news agency.

Mammadyarov also said that the three mediators presented the two sides with "a number of creative ideas" on a Karabakh settlement. He did not elaborate.

The presidents of Armenia and

Azerbaijani agreed to the expansion of a small OSCE team periodically monitoring ceasefire in the Karabakh conflict zone when they met in Vienna in May 2016.

Azerbaijan officially stated in March 2017 that it will not allow the OSCE to deploy monitors on the Karabakh frontline "in the absence of withdrawal of the Armenian troops from the occupied territories." Baku has been just as reluctant to allow international investigations of truce violations there, which were also agreed upon in May 2016.

Both Mammadyarov and the Armenian Foreign Ministry said after the Krakow talks that the Minsk Group co-chairs will again tour the conflict zone early next month.

NATIONAL NOTARY ASSOCIATION
NOTARY PUBLIC

MEMBER

Garine Depoyan

626-755-4773

554 N. Chester Ave Pasadena, Ca. 91106

ghdepoyan@gmail.com

ՖԵԹԻԻ ԶԵԹԻՆ -

«ՅԱՐԻՐ ՏԱՐԻՒԱՆ ԵՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՔՕՂԱՐԿԵԼՈՒ ՅԱՄԱՐ ՅՐԱՆԴ ՏԻՆՔԸ ԱԶՔԷ ՅԱՆԵՑԻՆ»

Ֆեթիի Զեթիի խօսքը Յրանդ Տինքի 11րդ Տարեկիցին առթիւ

Բարեւ Ձեզ Սիրելիներ, Արդարութիւնը եւ ճշմարտութիւնը որոնողները, Յոյսի եւ փողոցի անուշիկ գաւակները, բարեւ,

Տասնմէկ տարի առաջ, Հրանդ Տինքը, այս մայիսի վրայ, ծոծրակէն կրակելով սպանեցին:

Ամիսներ առաջ Հրանդի տան եւ Ակօսի շուրջը հետազոտութիւններ ընելով, կրակող խումբը կազմակերպած ժանտարման, ոստիկանութիւնը եւ գաղտնի սպասարկութեան ծառայողները այդ օր, այս մայիսի վրայ, սրճարաններու մէջ, բողբոջովաճառ խանութներու մէջ նստած, երկար ժամանակէ ի վեր իրենց ծրագրած ոճիրի գործադրման կը սպասէին:

Ոճիրը ըստ ծրագրուածի գործադրուելէն եւ նշանառուին փախուստ տալէն վստահ ըլլալէ ետք, այս անգամ, ոճիրը քննել ձեւանալով, փորձեցին ոճիրին հետքերը վերացնել, փաստերը պղտորել, տեսախցիկներուն արձանագրութիւնները հաւաքել, որոնք պիտի ջնջէին հետագային:

Հակառակ անոր, որ ոճիրը ամբողջութեան արձանագրած էին, «իբրեւ թէ» փաստեր կը հաւաքէին, «իբրեւ թէ» հարցաքննութիւն կեւրնէին: Եւ այս «իբրեւ թէ»-ները բնաւ չվերջացան:

Այդ օր պետութիւնը այստեղ էր: Պետութիւնը այստեղ էր իր ոստիկանութեամբ, ժանտարմաններով եւ գաղտնի սպասարկութիւններով: Սակայն Հրանդ Տինքի կեանքի անվտանգութիւնը պահպանելու համար եւ ապրելու իրաւունքը պահպանելու համար չէ, այլ վստահ ըլլալու համար, որ կրակողները իրենց գործը տեղին կը կատարեն:

Հրանդ Տինքի սպանութիւնը, քաղաքական ոճիրներու եւ սպանութիւններու առաջինը չէր անշուշտ, եւ դժբախտաբար չեղաւ վերջինը:

Սակայն Հրանդ Տինքի սպանութիւնը հասարակութեան մէջ հակազդեցութիւն մը արթնցուց, որ իրենց հաշիւներէն դուրս էր: «Ալ կը բաւէ» ըսել տուաւ: Հարիւրհազարաւորներ միացան յուղարկաւորութեան օրը ու անոնք այժմ չեն կրնար փակել դատը, որ պիտի ուզէին մի քանի կրակողով փակել:

*****

Օսմանեան Կայսրութեան Հանրապետութիւն, միակուսակցական համակարգէն բազմակուսակցական կեանք, գինուորական իշխանութենէն մենատիրական ռեժիմ, ռեժիմներ, համակարգեր կը փոխուին, բայց պետութեան բնաւորութիւնը, գործելակերպը եւ գուլումը կը շարունակէ նոյնը մնալ:

Հասան Ֆէհմիի ոճիրէն մինչեւ Սապահատտին Ալի, Ապտի Իփեքճի-էն մինչեւ Տողան Էօզ, Ուլուր Մուսթաֆայի մինչեւ Մուսա Անթէր, պետական պաշտօնեաներու դեր խաղացած եւ մարդասպաններուն պաշտպանուած բոլոր ոճիրները, պետութեան «քաղաքական սպանութիւններու առաջնութեան» մէկ մասնիկն են եւ պետութեան գոյութեանական գործօններէն են:

Ունենալով տարբեր անուններ, մարդասպանները միշտ նոյնն են: Համիտեան Հեծեթագորէն մինչեւ Թաշքիլաթը Մահսուսա, Սէ-

ֆէրպէրլիքի քննիչ յանձնախումբերէն մինչեւ Քոնսթընթիպոլիս, Յատուկ պատերազմական ատեաններէն մինչեւ Ժիթեմ...

Իսկ այսօր, «Ոստիկանութեան յատուկ ուժերը», «Ժանտարմայի յատուկ ուժերը» եւ անպատժելիութեան գրահով վահաններու ինքնավստահութեամբ «Ժողովրդական յատուկ ուժերը»:

Շրջան մը Ֆէթհուլլայականներուն հետ ուս ուսի տուած էրկէնէնքոնականներու դէմ, իսկ յետոյ էրկէնէնքոնականներուն հետ միացած բոլոր յանցանքները կը նետեն Ֆէթհուլլայականներուն:

Քանի որ մեքենան նոյն մեքենան է, փոփոխուողը միայն մեքենագէտն է: Մի նայիք այսօր իբրեւ թէ հակառակ բեւեռներու վրայ են, իրարու աչք կը փորեն, ասոնք նոյն յարթակին, նոյն գործիքին կցորդն են:

Ասոնց կուրը սահմանուած է պետութիւնը ձեռք անցնելով եւ ձեռք ձգած դիրքերու իշխանութեամբ իրենց տէրութիւնը յաւիտենական դարձնելով:

Ասոնց հոգը չէ ժողովրդավարութիւնը, խաղաղութիւնը, արդարութիւնը, մարդկային իրաւունքները:

Սակայն նոյնն է իրենց մղձաւանջը եւ նոյն վախէն կը սնի՝ ճշմարտութիւն եւ Արդարութիւն:

Ասոնց առաջին ինքնապաշտպանական գիծն է ճշմարտութիւնը քօղարկել, որմէ եւ մահացու կը վախնան: Քանի որ գիտեն, ի վերջոյ արդարութիւնը պիտի գայ եւ հաշիւ պիտի պահանջուի Հայոց ցեղասպանութեան համար, Տերսիմի համար, Մարաշէն մինչեւ Սիվաս, իհնան էրտոյթէն մինչեւ Մեթին Կէօքթեփէ, Թալաթ Ինանէն մինչեւ Քեմալ Քուրքութ, մինչեւ Սեւակ Պալըքճը, Հրանդ Տինքէն մինչեւ Թահիր Էլչի:

Ճշմարտութիւնը քօղարկելու եւ իշխանութեան շարունակութեան համար, մշտական թշնամի Հայերը, Քիւրտերը, Ալեւիները, ձախակողմեանները եւ ընդդիմադիրները կեղեքելու համար հրոսակները կը ստեղծէ պետութիւնը, ձեռքերը արիւնով ոճրագործները գործի կը լծէ: Նախկին ոճիրները ծածկելու համար նոր ոճիրներ կը գործէ:

Առաւել եւս, ասիկա աշխարհին մէջ ամէն տեղ այսպէս է: Պետութիւն կոչուած համակարգը արիւնով, բռնութեամբ եւ վայրագութեամբ կը սաստէ ամէն տեսակ ազատական տենչ, ամէն տեսակ հաւասարութեան եւ արդարութեան պահանջ: Սակայն իր դէմ կը գտնէ Պրոմէտէները, Սպարտակները, Ռոզա Փարքսները, Մանտելները, Մարտին Լուտին Քիւնկերը, Կանտինները եւ Փլազա Տէլ Մայոյի Մայրերը:

Անթիւ ու անհամար դիմադրողականները որոնց անունները իսկ չենք գիտեր...

Եւ ի վերջոյ դիմադրողականները յաղթական կ'ըլլան: Մանտելան բանտէն կ'ազատի, ցեղապաշտ պետական համակարգը կը փլուզուի եւ ինք կը դառնայ նախագահ: Հնդկաստանի մէջ Կանտին եւ հետեւորդները ի վերջոյ իրենց երկրէն կը վտարեն Անգլիացի գաղութատէրերը: Ռոզա Փարքս իր ուզած դուռէն կը մտնէ հանրակառք եւ նստի իր ուզած տեղը:

Տասնչորս տարի առաջ, հարիւր տարուան ճշմարտութիւնը քօղարկելու համար Հրանդ Տինքը աչքէ հանեցին: Իշխանութեան պայքարը անոր կեանքին վրայէն տարին: Այսօր եւս, իրենց կուրները անոր վրայէն, այս անգամ դատավարութիւններու միջոցաւ կը տանին:

Կը շարունակեն իրենց հաշուամագրումներուն մէջ շահագործել Հրանդ Տինքը, որուն կեանքը առած էին տասնմէկ տարի առաջ:

Կեւուզեն հաւատանք իրենց նոր գրած թատերախաղին եւ կեւուզեն դադրիք գիրենք հետապնդել: Ըստ այս նոր թատերախաղին, Հրանդ Տինքի դահիճները իշխանութեան պայքարի պարտուած կողմն են, որոնց հետ տակաւին երէկ ձեռք ձեռքի էին:

Ձեր գրած իւրաքանչիւր թատերախաղ, ճշմարտութեան պոստիկ բաժինն է պարոններ, չէք կրնար մեզ խափել այսպէս, գրեցէ՛ք տեղ մը՝ կ'ուզենք ճշմարտութիւնը եւ ամբողջ ճշմարտութիւնը: Գիտենք որ ասիկա շատ դժուար է: Բայց եւս այսպէս, պիտի չհրաժարինք ոճրագործը մատնանշելէ եւ դատապարտել:

«Աշխարհը վտանգաւոր վայր մըն է ոչ թէ աթոռ շինողներուն պատճառով, այլ անոնց, որոնք առանց բան մը ընելու նստած կը մնան»: (Ալպերթ Այնըշթայն)

Ինչպէս, աշխարհի միւս նման երկիրներու մէջ, այստեղ եւս բռնակալը իր ուժը կ'առնէ հանդիսատեսներէն, իր հանդիսատեսներուն շնորհիւ կը գործնայ, «ուժ»-ը կը դադրի «ոճիր» ըլլալէ հանդիսատեսներէն առնուած լռելեան հաւանութեամբ: Ոճրագործները չեն դատապարտուած, ոճիրները մնացած են անպատիժ:

1915ի ցեղասպանութիւնը իր հանդիսատեսները ոչ միայն վերածեց վկաներու, այլ այս մեծ աղէտի ընթացքին եւ ետքը գործուած բոլոր ոճիրներու մեղսակիցի վերածեց: Միայն դիմադրողականներուն, անարդարութեան դէմ կեցողներուն ձեռքերն է, որ մաքուր են:

Որովհետեւ Լեվինաս կ'ըսէ թէ՛ «Ուրիշին վրայ անսահման իշխանութիւնը միայն սպանութեամբ կարելի է: Սակայն մեռնելով մեռած կ'ըլլայ թիրախ ենթական»:

Որովհետեւ այնքան ատեն որ չենք առերեսուիր Յեղասպանութեան հետ, այդ մեծ աղէտին հետ, մեր կեանքը կը շարունակէ մնալ բռնութեան գերին, եւ փաստ է որ ճիշդ այդպէս ալ եղաւ:

Որովհետեւ ինչպէս Արէնտթ կը չիշեցնէ, «Եթէ շարիքը մէկ անգամ պատահած է, պատճառ չկայ որ մէկ անգամ եւս չպատահի: Ապրուածը կեւարձանագրուի գիտակցութեան մէջ, եւ որքան որ անցեալին, այնքան ալ ապագային կը վերաբերի»:

Չարիքին ոտնաձայները աւելի բարձր կը լսուին ամէն օր, օրեր կեւապրինք որոնք կը սպառնան

մեր ամբողջ կեանքին վրայ: Արտակարգ իրավիճակը շարունակական եւ մնայուն վիճակի հասցուած է:

Օրինական կուսակցութեան մը համանախագահները, խորհրդարանի անդամները նետուած են բանտ, ընտրուած քաղաքապետներ ազատուած են իրենց պաշտօններէն: Լրագրողներ, իրաւապաշտպաններ, այլ երկիրներու հետ կեղտոտ յարաբերութիւններու պատճառով կը շարունակեն մնալ բանտերու մէջ:

Արտայայտութեան ազատութիւնը վերացած է: Լրագիրներ, հեռատեսիլներ փակուած, գիրքեր հաւաքուած են:

«Օրէնքի ուժով հրահանգներ»-ով հազարաւոր աշխատաւորներ կը հեռացուին իրենց աշխատանքներէն առանց դատական վճիռներու: Այս ալ չի բաւեր, «գործս ես կ'ուզեմ» ըսելով հացադուլի սկսած Նուրիէ եւ Սեմիհ կը բանտարկուին:

Բանտորական ոճիրները, կիրներու դէմ ոճիրները հասած են կոտորածներու մակարդակի:

Միայն մարդիկ եւ կեանքերը չեն կոտորուողները: Հարիւրաւոր տարիներ դիմադրութիւն ցուցաբերած Քուրշուլու Մզկիթի, Սուրբ Կիրակոս Եկեղեցիի, Քառօտանի Միւսարէի նման պատմական արժէքներ, հակապաշտպան մը, անուններէն մէկը կեւուր թաղ եղող Սուրբը, բաւին բուն իմաստով գետնախարկ եղած է, անշուշտ դարձեալ պետական հակողութեամբ: Ձթօսաչիներ, յուշարձաններ, գերեզմանատուներ քանդուած են, եկեղեցիներ պղծուած: Նոյնիսկ դիակները բռնութեան կեւնթարկուին:

Կարծես այս բոլորը չի բաւեր, քաղաքացիները ոճիր գործելու քաջալերեցնող, նոյնիսկ խրախուսող «Օրէնքի ուժով հրահանգներ»-ը եւ ամէն օր նորայայտ գինեալ մարգումի բանակավայրերը կարծես նոր ոճիրներու եւ կոտորածներու պատրաստութիւնը ըլլան:

Չըլլա՞ց թէ ծանր եւ նոր ամօթանքներ պիտի ապրեցնեն այս հասարակութեան, որ արդէն իսկ անցեալի ծանր ամօթանքներով բեռնաւորուած է:

Այս հասարակութեան ապագան հանդիսացող գաւակներուն, բացի ամօթանքէ, ուրիշ բան չունի՞ր ժառանգելիք:

Անշուշտ ունինք, Մեր գաւակներուն ոչ թէ ոճիրի եւ բռնութեան ամօթանքը, այլ ժողովրդավարութիւն, զանազանութիւններով մէկ տեղ ապրիլ եւ բռնութեան ու գուլումին դիմադրելու մշակույթ ժառանգելու տակաւին կարելի է:

Ժամանակն է Թահիր Էլչի ըլլալու եւ բռնութեան դէմ ելլելու, խաղաղութիւնը պաշտպանելու:

«Խաղաղութեան համար ակադեմականներ»-ու կողքին «Այս ոճիրին մեղսակից չենք ըլլար» բարձրաձայնելու ժամանակն է:

«Շաբաթօրեայ մայրեր»-ուն հետ միասին, անոնց նման յամառ եւ աննկուն կերպով, առանց խրտչելու կամ յոգնելու մեր գաւակներուն գերեզմաններուն ու դահիճները փնտրելու ժամանակն է:

Օսման Քաւալայի նման, Ժողովուրդներուն միջեւ երկխօսութեան, միատեղ ապրելու կամքին, Անատոլիայի մշակույթին, արուես-

ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՏԻՐԱԿԱԼԸ՝ ՅԱԿՈՒ ԱՆԱՍԵԱՆ (Մահուան 30-րդ Տարելիցի Առթիւ)

ԳԵՌԳ ԱՍԱՏՐԵԱՆ

Յակոբ Անասեան: Համոզուած եմ՝ այս անունը շատ շատերն առաջին անգամ են լսում եւ, ինչ խօսք, այս անունը նրանց ոչինչ չի ասի, բացառապէս ոչինչ: Սակայն նրան ճանաչողները (աւա՞ղ, սակաւաթիւ մարդկանց) աչքերի առջեւ նախ կը յառնի հայ խոշոր գիտնականի առինքնող կերպարը, ապա եւ, ինչպէս արեւմտահայերը կ'ասեն՝ «Հայու ճակատագիրը»...

Անասեանի պարագայում, սակայն, «Հայու ճակատագիր» ստուածը բոլորովին էլ չենք ուզում գործածել «դասական», այն է՝ Մեծ եղեռնից մագապուրծ փրկուածի, աշխարհով մէկ թափառական հայի ճակատագրի իմաստով (թէեւ, ինչ խօսք, Անասեանը ծնուած լինելով թուրքիայում, տեսել ու վերապրել էր մեր ժողովրդի այդ մեծ արհաւիրքը), այլ հայ գիտնականի որչափ տաղանդաւոր, նոյնչափ էլ արհամարուած ու անտեսուած՝ մեզ այնքան ծանօթ ճակատագրի իմաստով:

Հայ նշանաւոր մատենագէտի, աղբիւրագէտի, պատմաբանի մասին պատմութիւնները հիմնականում գրոտեսկային բնույթի են, անհաւատալի, ասես առասպելաբանութեան ոլորտից կամ ժողովրդական բանահիւսութիւնից են քաղուած:

Ահա՛ ասում են, որ բոլոր նրանք, ովքեր հայագիտութեան գրանիտը «կրծել» եւ իրենց «ատամների գորութիւնը» փորձել են Անասեանի աշխատութիւններում, երբ առաջին անգամ տեսել են նրան, կարկառակ, շփոթուել են՝ ոչ մի կերպ չկարողանալով նոյնացնել իրենց առջեւ կանգնած ժպտուն, փոքրամարմին ու ճաղատ մարդու իրական եւ խստահայեաց ու խոշոր գիտնականի երեւակայական կերպարները:

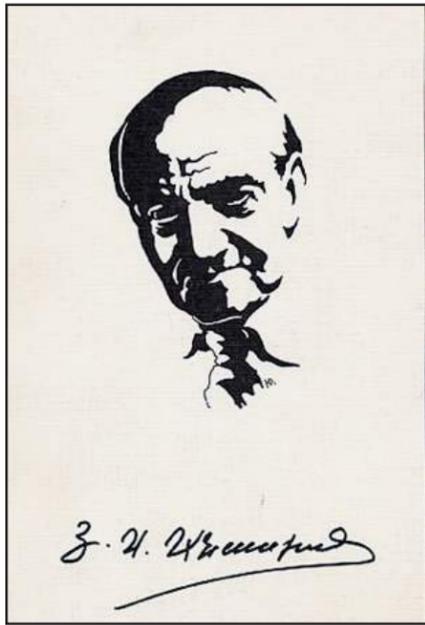
Ասում են՝ Անասեանի հրատարակած գրքերից իւրաքանչիւրը շատ աւելի ծանր է կշռել, քան ինքը՝ այդ հակայածաւալ գրքերի հեղինակը... Ասում են՝ երեսուն տարի շարունակ, նա առաջինն է Մատենադարան մտել եւ վերջինը դուրս եկել այնտեղից...

Ասում են՝ երեսուն տարի շարունակ նա Մատենադարանից տուն եւ տնից Մատենադարան է քարշ տուել այլազան գրքերով եւ փաստաթղթերով խցկուած իր ծանր ու մեծ կաշուէ պայուսակը՝ ճիշտ այն մըջլունի հագոյն, որ իր բոցն է գլորում սեփական քաշը մի քանի անգամ գերազանցող ձմեռուայ պաշարը...

Ասում են նաեւ, որ այդ պայուսակի մեծութիւնն ու յատկապէս՝ նրա ծանրութիւնը խիստ կասկածելի է թուացել խորհրդային ֆինանսական, յսկիչ ու վերայսկիչ բաժիններին, մանաւանդ, երբ հետամտում ու պարզում են, որ նրա տան լոյսը մինչեւ ուշ գիշեր չի մարում:

«Ի՞նչ է անում այս «ախպարը» մինչեւ լոյս, պետութեան աչքից թաքուն՝ գիշերով. Բաստուրմա՞ն է սարքում, կօշիկ է կարում, թէ՞...»:

Եւ մի գիշեր, անակնկալ տուն են խուժում..., բայց լամպի լոյսի տակ գրքերին հակուած տեսնելով գիտնականին՝ թեւաթափ, մանաւանդ ամօթահար ու գլխիկոր, հեռանում են...:

Ասում են՝ Անասեանը անգիր գիտէր Մատենադարանի հակայական գրապահոցի իւրաքանչիւր գրքի տեղը եւ կարող էր առանց փնտռելու՝ ոչ գիտակ մարդուն անսխալ յուշել անհրաժեշտ գրականութեան տեղը՝ անթիւ-անհամար գրքերի շարքում:

Ծանօթ էր, ճանաչում էր Մատենադարանում պահուող ձեռագրերն ու տպագիր բոլոր գրքերը՝ անգամ ձեռագրերի ու գրքերի հինաւուրց պատուիրակները... Եւ ոչ միայն Մատենադարանի, այլ նաեւ վեներտիկի, Երուսաղէմի մատենադարաններինը:

Անասեանը երբեք չզնայ գիտութեան տրոբուած արահետներով, չգրեց յայտնի, հանրածանօթ թեմաներով: Նա անընդհատ որոնում էր նորը, անյայտը, այն՝ աւերելով իր անտեսանելի գանձերը, որոնք դարեր շարունակ անթեղուած էին մտում հնագոյն գրքերի ու ձեռագիր մատենաների էջերում:

Եւ, երկարամեայ տքնանքի ու պրպտումների շնորհիւ նա յայտնաբերում է մատենագիտական բացառիկ բնագրեր... Ասում են՝ այդ փոքրամարմին մարդուն ենք պարտական հայ ազատագրական շարժման արեւմտահայ թեւը յայտնաբերելու համար:

Ասում են նաեւ՝ ֆանտաստիկ (առասպելական) են եղել նրա գիտական ծրագրերը: Նա իր կեանքի գործն է համարել հայ մատենագիտութեան կազմումը, որի երեսուն հատորներում պէտք է ամփոփուէր, ի մի բերուէր հայերէնով երբեւէ գրուած, հրատարակուած ձեռագիր ու տպագիր գրականութիւնը, մի խօսքով՝ մեր ժողովրդի բազմադարեայ մտաւոր հարստութիւնը...

Ասում են՝ նման ծրագիրը անասելի համարձակութիւն կարող էր գիտուել անգամ ցանկացած խոշորագոյն ու հօգոր երկրի ու ժողովրդի համար: Եվ երբ, 1959 թ. Երեւանում լոյս է տեսնում «Հայկական Մատենագիտութեան» առաջին հատորը (1300 էջ), իսկ 1976 թ.՝ երկրորդ՝ դարձեալ ստուարածաւալ հատորը, աւելի ուշ, բայց արդէն Լոս Անջելեսում երրորդ՝ նոյնպէս հաստատու հատորը: (Հայկական Մատենագիտութեան» 3-րդ հատորը լոյս է տեսել Երեւանում, 2004 թուականին՝ Յակոբ Անասեանի ծննդեան 100-ամեակի առթիւ, - ՀԵՆ. Ա.): Լոս Անջելեսում «Մանր երկեր» վերտառութեամբ հազար էջից բաղկացած, աւելի քան երեք կիլոգրամ կշռող մեծածաւալ գիրքը:

Եւ բոլորը երբ տեսնում են այդ հատորները նոր միայն հասկանում են, թէ ո՞ւր էր այդպէս օրնիբուն, գիշեր թէ ցերեկ, տարիներ շարունակ շտապում այդ համեստ մարդն ու անխոնջ գիտնականը, եւ թէ ի՞նչ ահուելի հոգեւոր հարստութեան տէր ենք:

Իրաւամբ է ասված՝ Անասեանի հրատարակած իւրաքանչիւր գրքի վերջում գե-տեղուած գրականութեան ցանկն իսկ՝ արդէն մի-մի մենագրութիւն կարելի է համարել, որոնցից ամէն մէկը կը բաւեր ակադեմիկոսի կոչմանն արժանանալու...

Եւ, երբ քննարկուել է արդէն բազմալատակ գիտնականին ոչ թէ թեկնածուի, այլ միանգամից դոկտորի գիտական աստիճան շնորհելու հարցը, հայրենի յայտնի պատմաբաններից մէկը (Աշոտ Յովհաննիսեան, - ՀԵՆ. ԱՆԱՍԵԱՆ) զարմացած եւ զայրացած առարկել է. «Ինչպէ՞ս թէ, չէ՞ որ Անասեանը մարքսիզմի աջն ու ահակը չգիտի»...

Ասում են՝ Անասեանը իր իսկ հեղինակած գրքերի եւ իմբագիրն էր, եւ սրբագրիչը, որովհետեւ չկային եւ յունարէնին, եւ լատիներէնին, եւ գրաբարին միաժամանակ տիրապետող մասնագէտներ:

Եւ որ, տարիներ շարունակ նախ լաբորանտի, ապա եւ՝ գիտաշխատողի իր համեստ աշխատավարձից, նաեւ իմբագրելու եւ սրբագրելու համար ստացած կուպէններից Անասեանը բաժին է հանել տպարանի բանուորներին եւ գրաշարներին՝ օտար ու անծանօթ լեզուներով տառեր ձուլելու՝ նրանց պատճառած չարչարանքն ու նեղութիւնը գոնէ ինչ-որ կերպ փոխյատուցելու համար...:

Ահա այսպիսին է կեանքը, սովորաբար այսպէս են մեծերը ճանապարհ հարթում դէպի անմահութիւն: Եւ, այնուամենայնիւ, ճակատագրի բերումով, հայ գիտնական Յակոբ Անասեանը հանգրուանում է Ամերիկայի Կալիֆորնիա նահանգում: Անկասկած՝ ոչ իր կամքով եւ ոչ էլ, մանավանդ, վերը նշած պատճառներից կամ հանգամանքներից դրդուած:

- Անասեան գիտնականը, առաւել քան այլ ոք, գիտակցում էր իր գործի կարեւորութիւնը եւ ըմբռնում իր կատարելիք աշխատանքի անհրաժեշտութիւնը..., - մեկնաբանում է պրոֆեսոր Պարոյր Մուրադեանը, որ երկար տարիներ բախտ է ունեցել Անասեանի հետ աշխատելու, - Կայարանում, բացի նրա ընտանիքի անդամներից, մենք էինք՝ երեք հոգի: Երբ գնացքը շարժվեց, Անասեանը շփոթահար կանգնել էր կառամատոյցին եւ տեղից չէր շարժուում... չէր ուզում գնալ: Վերջին պահին միայն թեւատակից նրան բարձրացրինք (թեթեւ էր) եւ հրեցինք վազոնի դռնից ներս...:

- Այնուամենայնիւ, ինչո՞ւ հայագէտը թողեց հայրենիքը, ինչո՞ւ, ի վերջոյ, համա-ձայնեց մեկնել, - համառօրէն փորձում եմ հասու լինել ճշմարտութեանը:

- Յամենայն դէպս, ոչ հայրենիքից նեղացած լինելու պատճառով: Նա, որպէս ճշմարիտ գիտնական եւ հայագէտ, որպէս պետականութիւնից զրկուած ժողովրդի ներկայացուցիչ, որպէս սփիւռքահայ, հրաշալիօրէն գիտակցում էր, որ

ամենավատ պետութիւնն անգամ շատ աւելին է, քան պետականութիւն չունենալը:

Նա գնում էր, որովհետեւ, առանց իր ընտանիքի, պարզապէս չէր կարող ապրել: Նա, բացի Մատենադարանից, գնալիք տեղ չունէր, անգամ խանութների տեղը չգիտէր: Առանց ընտանիքի, նա պարզապէս սովի կը մատնուէր: Նա գնաց իր կեանքի երազանքը իրականացնելու, եւ դա հայրենալքութիւն չէր: Նրա մէկնումը յիշաւի մի քանի հայրենադարձութիւն արժէր:

Աւելին ասեմ՝ Անասեանի ԱՄՆ-ում յայտնուելը՝ նոր իսթան էր հայագիտութեան զարգացման համար: Մի կողմ թողնենք այն նոր՝ արժանապատիւ կենսապայմանները, որում վերջապէս սկսում է ապրել նշանաւոր հայագէտը (նիւթական ապահով-ուածութիւն, գիտութեան դոկտորի, պրոֆեսորի կոչումներ՝ շնորհուած Լոս Անջելեսի համալսարանի կողմից...): Այնտեղից նա շուտով հնարաւորութիւն է ստանում գործուղուել (երեք ամսով, - ՀԵՆ. Ա.) վեներտիկ, Երուսաղէմ՝ շարունակելու իր գիտական պրպտումներն ու որոնումները, մի բան, ինչը հայրենիքում համառօրէն մերժուած էր:

Այնտեղ՝ դրսում, նա հնարաւորութիւն է ստանում գտնելու, հաւաքելու, փոշիացու-մից փրկելու տարիներ շարունակ սփիւռքահայ մամուլում աշխարհով մէկ տարբեր պարբերականների էջերում ցրուած իր հայագիտական բազում յօդուածներն ու աշխատութիւնները եւ, ի վերջոյ, հրատարակել իր կեանքի գիրքը՝ «Մանր երկեր»՝ աւելի քան համեստ վերնագրով մնայուն այդ աշխատանքը:

Մի աշխատութիւն, որ այսօր, եւ վաղը, եւ դեռ երկա՞ր տարիներ լինելու է հայագիտութեամբ զբաղողների սեղանի գիրքը:

Մտածում եմ՝ յիշաւի տեղին է ասուած. «Մարգարէն իր գաւառում պատիւ չունի»: Բայց, չգիտէս ինչու, պրոֆեսոր Մուրադեանի խօսքերն ինձ շատ աւելի դիպուկ, մանաւանդ պարզ ու հասկանալի են թուում. «Ծառի բնի հաստութիւնը կտրելուց յետոյ է միայն երեւում... Մարդը մեր կողքին էր, մեզ հետ, բայց մենք նրա արժէքը չէինք անգնալ: Անփոխարինելի մարդ էր»:

Եւ այս խօսքերին յաջորդում է երկարատեւ ու մի ծանր լուութիւն, սակայն որքա՞ն աղաղակող: Եվ իմ՝ «երախտապարտ ժողովուրդ չենք» բարձրաձայն մտորումը, աւելի քան անտեղի ու աւելի քան անհեթեթ է հնչում:

Հայկական սովետական հանրագիտարանում գիտութեան անխոնջ մշակի, մեծ հայ-րենասէրի ու նուիրեալի ստեղծագործական սիրանքն ամփոփուել է ընդամենը հետեւեալ եռատողում. «Ուսումնասիրել է հայ ազգային շարժումները, գիտական շրջանառութեան մէջ է դրել «Գիտական աղբիւրները Բիւզանդիայի անկման մասին», «17-րդ դարի լեհ-թուրք յարաբերութիւնների վերաբերեալ հայկական աղբիւրները» եւ վարդան Ազգեկցու «Արմատ հավատոյց» երկը»:

«Ծառի բնի հաստութիւնը

ԻՆՆԻՍՈՒՆԱՄԵԱԿ (1927-1944)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՅԱՅՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՆԱՐՈՅԵԱՆԻ ՕՐՈՎ

Թուրք Յանրապետութեան Շրջան Քսան Դասակարգ եւ Ունեւորութեան Տուրք

ԴՈԿՏ. ԶԱԻԷՆ Ա. ԶՅՆՅ. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ

Յանրապետական Շրջան

Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարք Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Նարոյեան, 1927-ին եղաւ առաջին Պատրիարքը նորահաշակ Թուրք Հանրապետութեան իշխանութեան տակ՝ Մուսթաֆա Քեմալի նախագահութեան ներքեւ 1923 Հոկտեմբեր 29-ին, չեղաշրջելով Թուրքիոյ ընկերային իրավիճակը: Քեմալ մեռաւ 1938-ին եւ իր յաջորդին՝ Իսմէթ Ինէժոնիւի օրով օրէնքի անցան տիրահաշակ երկու բռնութիւններ՝ «Քսան դասակարգ» կոչուածն ու «Ունեւորութեան տուրք» որոնց պիտի անդրադառնամ: Նարոյեան Պատրիարք գահակալեց երկու նախագահներու դժուար տարիներու ընթացքին:

Նախկին Օսմանեան պետութիւնը տապալած էր եւ երիտթուրքերու ձեռքն անցած պետական դէպք, երբ նախկին Պատրիարք Զաւէն Տ. Եղիայեան 1922 թուին վերջնականօրէն պաշտօնանկ կ'ըլլար ու կը վերադառնար իր ծննդավայրը Պաղատա: Թափուր Աթոռը վերջապէս կ'ունենար իր բարեխնամ պետը՝ յանձին Մեսրոպ Պատրիարքի, Արմաշական միջին սերունդի հոգեւորականներէն՝ ձեռնադրուած 1901 թուին նորապսակ Եղիշէ Դուրեան Եպիսկոպոսէն:

Մեսրոպ Եպիսկոպոս Նարոյեան, Մշեցի, վերջին վերատեսուէն էր Արմաշու Դպրեվանքին որ բռնի, վերջին դասարանի իր ուսանողութեան հետ, կ'արտաքսուէր Կ. Պոլիս եւ անկէ դէպի Գոնիա: 1916-ին Կ. Պոլսոյ պատրիարքութեան Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Մեսրոպ Եպիսկոպոս Զաւէն Պատրիարքի արտօնութեամբ Արմաշի Դպրեվանքի շրջանաւարտներէն երկու աբեղաներ կը ձեռնադրէր աքսորուելէն առաջ՝ Մամբրէ աբեղայ Սիրունեանը եւ Խորէն աբեղայ Թաշճեանը:

Աքսորէն վերադարձին, Զաւէն Պատրիարք Տ. Եղիայեանի երաշխաւորութեամբ, Նարոյեան Եպիսկոպոս Կ. Պոլիս կը մնար: 1927 թուին քաղաքական դժուարին պայմաններու տակ նորընտիր Պատրիարքը ձեռնարկեց իր աշխատանքին առանց յայտնի գործ մը արձանագրելու: Կրցաւ իր կարելին ընել պահելու համար սոսկական գոյութիւնը պատմական Աթոռին: Ակնարկելով նոյն տարուոյ Յունիս 26-ի իր ընտրութեան, Մեսրոպ Պատրիարք իր անդրանիկ կոնդակին մէջ կ'ըսէր թէ «կ'ապրինք մեր Թուրք հանրապետութեան հայրախնամ հովանաւորութեան ներքեւ եւ թէ Թուրքիա արդիական իմաստուն բարեշրջումով մը քաղաքակիրթ մեծ ազգի մը աստիճանին վրայ դրաւ գայն»:

Պատրիարքին Անշուկ Գործը

Մեսրոպ Պատրիարք պարտաւոր էր դրուատիքը հիւսելու նորանկախ հանրապետութեան որ հայ ազգը բնաջնջելու յոռեգոյն ծրագիրը մշակած էր միայն տասնամեակ մը առաջ, աչքին առջեւ նոյն ինքն Մեսրոպ Եպիսկոպոսին: Այս անգամ Պատրիարքին վրայ նոր պարտաւորութիւններ կը դրուէր որոնք այլեւս նախկին պատրիարքութեան ո'չ վարչական եւ ո'չ ալ

քաղաքական հետքը պիտի կրէին իրենց վրայ: Կը մնար սոսկ կրօնական պարտաւորութիւնը գոր Պատրիարքը հազիւ պիտի կարենար գործադրել ահռելի կաշկանդումներու գինով:

Նարոյեան Պատրիարքի 17 տարիներու հեւքը յիշուի եղաւ աննշան, անաղմուկ, եւ հարկադրաբար նուազ արդիւնաւոր, որովհետեւ Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքութիւնը այլեւս ամփոփուած էր հին մայրաքաղաքի նորակոչ Իսթանպուլի սահմաններուն մէջ, պահելով հանդերձ նախկին հմայքը եւ իր պատմական յիշատակը: Աթոռը 1927-1944 տարիներու ընթացքին կը գտնուէր այնպիսի փափուկ պայմաններու տակ որ իր գոյութեան խարխիւր միայն Հայ Եկեղեցւոյ զաւակներուն գուրգուրանքն ու պաշտպանութիւնը կը կազմէր:

Մեսրոպ Պատրիարք եղաւ իր ժամանակին շիտակ հովուապետը որ կրցաւ մնալ անխոցելի, կասկածելի շահերէ վեր, նկարագրով բարձր, որոնց շնորհիւ յարգելի դարձուց իր նկուռն Աթոռը: Նոր հանրապետութեան հուշակոմով պետութեան աչքին փոքրամասնութեան հոգեւոր պետերը կը դադարէին ուռնիկ եւ մեծարանք ստանալէ: Անոնք անկարեւոր անձինք կը նկատուէին այլեւս, նոյնիսկ անբաղձալի, որոնց խօսքը ո'չ կշիռ ունէր եւ ո'չ արժէք:

Մեսրոպ Նարոյեան Պատրիարքը գիտակից այս բոլորին, մնաց անշուշտ իր գուռ եկեղեցական ծիսակատարական սահմանին մէջ, պայծառ պահելով Իսթանպուլի երեսունէ աւելի եկեղեցիները, անոնց կից դպրոցները եւ եկեղեցեաց դպրաց դասերը, որոնցմէ դուրս գրեթէ մշակութային ո'չ մէկ ակնառու յայտագիր կրցաւ գործադրել: Բարեբախտութիւն մը եթէ կար այն ալ Ազգային Սահմանադրութեան տակաւին ի գորու ըլլալն էր, որուն շնորհիւ տնօրինուած վարչական մարմինները գէշ աղէկ կը գործէին ու գորավիճ կ'ըլլային Պատրիարքին, թէեւ զանազան պատճառներով այդ մարմինները հետզհետէ կը լուծուէին, եւ նոյնիսկ ազգային վարչութիւնն ալ համաշխարհային Բ պատերազմի բերումով ինքնին անգործութեան կը մատնուէր:

Քսան Դասակարգն ու Ունեւորութեան Տուրքը

Քեմալ Աթաթիւրքի յաջորդ Իսմէթ Ինէժոնիւի օրով օրէնքի անցան աւելի վատ կարգադրութիւններ որոնց հետեւանքով քրիստոնեայ համայնքներու բոլոր թաղային խորհուրդները կը լուծուէին, եւ ազգային բոլոր հաստատութիւնները, եկեղեցի, դպրոց, գերեզմանատուն, կը դրուէին «թէք միւթեվելլի» (անհատ խնամակալի) անձնական քմահաճոյքին եւ իրաւասութեան տակ: Այդ անհատները պիտի ընտրուէին պետութենէն եւ պետութեան վստահութիւնը վայելող անձեր պիտի ըլլային:

Ինէժոնիւ աւելի առաջ երթալով, 1941 Մայիսին, գորահաւաքի կ'ենթարկէր փոքրամասնութեանց 25-45 տարեկան այր մարդիկ, եւ 40,000-է աւելի ոչ-իսլամներ 14 ամիս բռնի կերպով ճամբաներու շինարարութեան համար կը դրուէին:

Ին Անատոլու, մինչեւ Զոնկուլտաք, 1350 մէթր երկայնքով փապուղի մը կառուցանելու գործին լծուելու: Այդ ծրագիրը կոչեցին «քսան դասակարգ» քսան տարիքի տարբերութեան իմաստով: Եղածը յայտնապէս բռնի հեռացում մըն էր Իսթանպուլէն եւ տնտեսական ու առեւտրական գործերէն:

1942-ին այս անգամ Ունեւորութեան Տուրքը կոչուած դրամաշորթութիւնը ստեղծեցին: Տաժանելի պարագայ մըն ալ այս եղաւ քանի որ ոչ-իսլամներ անաւոր հարկերու ենթարկուեցան, եւ տուրքերը չվճարել կարենալու պարագային՝ աքսորուեցան: Պաշտօնական կողմուտ եղող այս խայտառակ եւ կործանարար միջամտութիւնը կատարուեցաւ Ինէժոնիւի նախագահութեան ատեն: Ունեւորութեան տուրք ըսուածը բարձր դասակարգի մեծահարուստ վաճառականներու վրայ դրուած անհամեմատօրէն ծանր տուրք մըն էր, անուղղակիօրէն խտրութիւն դնելով բնիկ եւ ոչ-բնիկ տարբերուն միջեւ: Երբ տուրքերու պարտադիր բաշխումը նկատի ունենանք, ան կը հիմնուէր ո'չ թէ դրամական հաշիւներու վրայ, այլ սոսկ ցեղային եւ կրօնական իմբաւորումներու նկատմամբ:

Պետութիւնը այս ձեւով կ'ոտնակոխէր արդարագատութիւնը քանի որ ունեւորներ իրաւունքն անգամ չունէին իրենց դատը պաշտպանելու դատարանին առջեւ: Երբ փոքրամասնութիւնները որոնք ենթարկուեցան այդ անիրաւ տուրքերուն Իսթանպուլի բնակչութեան 84 տոկոսը կը կազմէին, իսկ գաւառներուն մէջ՝ 15 տոկոս: Ունեւորութեան տուրքը շնչուեցաւ 1944-ին, եւ սակայն իր մնայուն վնասը ետին ձգելով:

Լուռ եւ Ստահոգ

Մեսրոպ Պատրիարք կը մնար լուռ եւ սակայն մտահոգ երբ չիշեալ տազնապները իրարու կը յաջորդէին: Ան ունեցաւ միշտ հայ ժողովուրդի սէրն ու վստահութիւնը որոնցմով դիմաւորեց պատահարները, չհեռացաւ իր Աթոռէն, անաղարտ պահեց իրեն յանձնուած աւանդը եւ անոր հետ կապուած որոշ իրաւունքները: Իր գրական երկին՝ «Նշխարներ»ուն մէջ Պատրիարքը բարոյագիտական եւ կրօնագիտական շարք մը յօդուածներ ամփոփած է, երբեմն Հարմակ ծածկանունով: Հոն իր կենսագիրը յատկանշական կերպով ըսած է թէ «Պատրիարքը պարզ քաղաքացիի մը իրաւունքները միայն ունէր չաչս երկրի օրէնքին», գոր սակայն նուաստութիւն չնկատեց ինք, այլ ընդունեց որպէս գոհաբերութեան սեղան, ուրկէ իր դիւրագգած, համեստ եւ բարեմոյն անձը հոգեկան արիւթեամբ հսկեց պատրիարքարանի անունին եւ դիրքին վրայ:

Գրական Վաստակը

Նարոյեան Պատրիարք փայլեցաւ իր գրիչով, առաւելաբար իր «Նշխարներ»ով, գրական երկերու հաւաքածոյ մը ինքնին, որ յետ մահու հրատարակուած է 1948 թուին: Հոն «Իր բարոյագիտական ոգին է որ ողնայարը կը կազմէ իր գրականութեան, որ կը բխի իր խառնուածքէն ու նկարագրէն», ինչ-

պէս ըսած է իր կենսագիրը: Յիշատակի արժանի են հետեւեալ գեղահիւս յօդուածները, «Քարոզին ըմբռնումը մեր մէջ», «Նկարագիրը», «Դաստիարակութեան ըմբռնումը», «Ներշնչումը», «Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ», «Օտար ազդեցութիւնը մեր գրականութեան մէջ», «Կեանքը՝ Զատիկ խոհեր», «Կրօնք եւ բարոյական», «Կրօնք եւ քաղաքակրթութիւն», «Ներկայի պահանջը», «Ընհանրական եկեղեցին եւ եպիսկոպոսութիւնը», Հայ Եկեղեցին՝ ընդհանուր ակնարկ մը», «Հին Կտակարանի ծագումը», «Շնորհքի մարդը», «Գեղեցիկն ու բարին», «Մայրը», «Կնոջ բարձրացումը Աւետարանով»: Յատկանշական է նաեւ Մեսրոպ Պատրիարք Նարոյեանի անդրանիկ կոնդակը՝ 1927 Օգոստոս 14 թուակիր:

Պետական Սեղմումներ

Նարոյեան Պատրիարքի օրով վերաշինուեցաւ Ֆերիզիւղի Ս. Վարդանանց եկեղեցին: Սակայն պետական սեղմումներու շարքին, 1935-ին, Թուրք պետութիւնը հրապարակեց վազըֆներու օրէնքը որուն ուժով համայնքային հաստատութիւններու մատակարարումը կ'ենթարկուէր «էվբաֆի» վարչութեան հակակշիռին: Յաջորդող տասնամեակներուն, երբ Աթաթիւրքին յաջորդող նախագահը Իսմէթ Ինէժոնիւ մեռաւ, հայոց դիմագիծը որոշ չափով վերատիրացաւ իր առանձնաշնորհներուն, եւ կամ Թոյլատու վերաբերմունքի, երբ Պատրիարքութեան գահ բարձրացան Գարեգին Խաչատուրեան եւ Շնորհք Գալուստեան երախտարժան պատրիարքները: Սակայն մինչ այդ, ունեւորութեան տուրք կոչուած ծանրագոյն բեռը կրեցին փոքրամասնութիւնները, եւ ուրիշ օրէնքի մըն ալ ենթարկուելով երիտասարդ տարրը անոնցմէ հարկադրաբար բանակ եւ կամ պարտադիր ճամբաներու նորոգութեանց աշխատանքին լծուեցան:

Մեսրոպ Պատրիարքի Մահը

Մեսրոպ Նարոյեան Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքը յանկարծական մահուամբ կը վախճանէր 1944 Մայիս 31-ին, 69 տարեկանին, գահակալելով 17 տարիներ: Յուրանակարութեան նախագահած է Գէորգ Արքեպիսկոպոս Արսլանեան, 25 քահանայ հայրեր, Յունաց Տիեզերական Պատրիարքի փոխանորդը, Պուլկար եւ Օրթոտոքս եկեղեցիներու ներկայացուցիչները: Հանգուցեալ Պատրիարքը ծնած էր Մուշ 1875 թուին: Եղաւ Արմաշի Դպրեվանքի շնորհալի սաներէն՝ Օրմանեան եւ Դուրեան Պատրիարքներու շունչին տակ:

Մեսրոպ Պատրիարքի վախճանումէն ետք տեղապահութեան շրջանը եղաւ դարձեալ երկար, մինչեւ 1950: Տեղապահ ընտրուեցաւ Գէորգ Արքեպիսկոպոս Արսլանեան, որուն շուրջ սակայն համագործակցութիւնն ու հասկացողութիւնը պակասեցան, եւ նոր պատրիարքի ընտրութիւնը անհարկի յետաձգուեցաւ: Պահ մը Մայր Աթոռ թափուր էր եւ բարեբախտաբար տարի մը ետք Գէորգ Զ. Ամենայն

ՀԱՅԵՐԴ Ե՞ՐԲ ԷՔ ՏՕՆՈՒՄ ՅԻՍՈՒՄԻ ԾՆՈՒՆԴՈ (CHRISTMAS)

Ռ. ԿՈՐԻԻՆ

Ամերիկացի գործակիցս ընդ- միջումի ընթացքին հարց ուղղեց, թէ՛.

-Սա՛մ, ե՞րբ էք տօնում հայ- կական ծնունդը:

Մտքումս գարմացայ, թէ՛ ինչ- պէս մինչեւ հիմա նա չի տեղեկացել մեր շփումներից, (թերեւս մեղքը մերն է՝ քարոզչութեան պակասի հետեւանքով), սթափուելով ժպի- տը դէմքիս պատասխանեցի.

-Մենք հայերս յունուար 6-ին ենք տօնում, բայց ինչո՞ւ ես հարցնում.

-Քիտես ինչո՞ւ՝ նոր տարուան յաջորդող աղբահաւաքման օրը խեղ- ճացած եղեւնի ծառը պիտի դուրս դնէինք, սակայն նրա շքեղութիւնը՝ ինչպէս աստղալից երկնակամար՝ մո- լորակներով, հրեշտակներով թեւերին թառած, երփներանգ լայն- պերով պարփակուած այնքան շրայ- նող գեղեցկութիւն էր ցուցադրում, կարծես իսկական արուեստի մի գործ, քանի որ հոգի եւ միտք էր դրուած նրա վրայ, նա դիւթել ու հրապուրել էր մեզ որպէս պճնուած կենդանի էակ, այնպէս որ բոլորո- վին մոռացութեան էինք տուել, որ եղեւնին պիտի դուրս հանենք փո- ղոց, չէ որ գեղեցիկով հիանում է մարդ: Տխուր եւ յուզուած էինք, որ զրկուելու ենք նրա լուսաշողաղ եւ բերկրանք առթող գոյութիւնից, մտածեցինք գոնէ մի քանի լուսան- կարներով նրա չիշատակը պահել պայծառ մեր ընտանեկան յուշա- մատենանում: Ձանգեցինք աղբահա- ւաքի ընկերութեան, նախ բացատ- րեցի մոռացութեան պատճառը եւ ներողութիւն խնդրեցի անպար- տաճանաչ գտնուելուս համար, յե- տոյ խնդրեցի, թէ՛ ե՞րբ կարող եմ դուրս դնել, պատասխանատուն ասաց.-յարգելի պարոն մի մտա- հոգուէք, հայկական ծնունդից յե- տոյ դուրս դէք, մենք կը գանք, կը տանենք: Հարցրեցի, թէ՛ ե՞րբ է նրանց տօնը ասաց.-Յունուար 6- ին: Սա՛մ, ե՞րբ է այս օրը.

-Այս յառաջիկայ շաբաթ օրն է.

-Շատ շնորհակալ եմ, թոյլ տուր հեռախօսիս մէջ մտցնեմ, ապա ուրիշ հարցումով քեզ ան- հանգստացնել, ինչո՞ւ այս տարբե- րութիւնը, աշխարհի քրիստոնեա- ները Դեկտ. 25-ին են տօնում, իսկ հայերը Յունուար 6-ին.

-Սա երկար պատմութիւն ու- նի, ժամանակ պէտք է բացատրելու համար, ես կ'առաջարկեմ, եթէ համաձայն լինես անշուշտ, աշխա- տանքից յետոյ գնանք մի տեղ գարեջրի, նկատելով այս տարի միջնորդութեան կլիման տարբեր է ստացուել, տօնական տաք օրեր, հակառակ այլ տեղերում սառնա- մանիք է տիրում, կարծում եմ հաճելի կը լինի սառն գարեջրով զովանանք եւ կը զրուցենք այդ մասին, դու էլ պատմական ձրի տեղեկութիւններ կ'ըստանաս.

-Հոյակապ առաջարկ է, պայ- մանաւորուեցինք, չէ՞.

-Հէնց այսօր աշխատանքից յետոյ:

Իւրաքանչիւրս իր գործին անցաւ, սակայն իմ միտքը ջրաղա- ցի պէս բանել սկսեց այդ նիւթին առնչող տեղեկութիւններս թար- մացնելով՝ այն ինչ կարգացել էի- կարօ Պետրոսեանի՝ «Հայաստան- եայց եկեղեցւոյ տօներ...» գրքում, այդուհանդերձ մտահոգ էի, թէ արդեօք կարող եմ բաւարարել նրան, թէ՛ ոչ: Գործակիցս բարձր

ուսման փաստաբան է, անունը Գաբրիէլ (Gabriel) շիփ-շիտակ ամե- րիկացու տիպար՝ ներկայանալի բնաւորութեամբ եւ կեցուածքով, նա իր վարուելակերպի մէջ շատ զգուշ է՝ մեղմ, համեստ, վճռակամ ու բարեհամբոյր, պէտք է անսա- կարկ ասել փաստաբանի բնաւո- րութիւն եւ հոգեբանութիւն, հէնց այդպէս էլ պիտի լինի, քանի որ նրանք օրէնքի պաշտպան են եւ օրինազանցներին կարգի հրաւի- րող: Այն երկրներում, ուր օրէնքի գիտակցութիւնը բարձր է եւ նա- խանձախնդիր կիրառութեան մէջ, կարելի է յոյս կապել արդարու- թեան, ապահովութեան, խաղաղու- թեան եւ յառաջադիմութեան առ- կայութիւն, բայց ենթակայ եւ ար- բանեակ երկրներում դժուար թէ...:

Լոս Անճելոսի Down Town-ի Hill անունով գեղեցիկ եւ հետաքր- քիր պողոտայի ճաշարաններից մէ- կում գործակցիս դիմացը նստած սպասում ենք մատուցող մեր պատ- ուիրածը բերի, դրսում մայր մտնող արեւը շողերն հաւաքելու վրայ է, իմ տեղից երեւում են երկնաքեր աշտարակները ձիգ սլացիկ, նրանց թիւը շատ է, քաղաքին շուք ու պատկառանք պարգեւելով: Down Town-ը միջազգային նշանաւոր քաղաքի առեւտուրի կենտրոն է ի մասնաւորի ոսկերչութեան բազ- մաթիւ աչք շրջանող խանութնե- րով եւ գործատեղիներով, ուր մեծ թւով նաեւ հայեր են աշխատում: Այս հարուստ քաղաքում ուշադ- րութիւն են գրաւում որոշ չափով ծխողներ եւ հոգեկանով տկար երի- տասարդներ, ահաւասիկ մեր դի- մացից անցնող սեւականը զգզուած հագուստով մայթին կանգնած հայ- եացքը վեր մէկ կէտի յառնած բողո- քում եւ մաղձ է թափում բերանից ու վռազ ճամբայ ընկնում, միլից- իան անտարբեր անցնում է առանց նկատողութիւն անելով յարգելով այդ մարդու ազատութիւնը, այո՛, Ամերիկան ազատ երկիր է՝ խօսքի եւ ապրելակերպի: Գարեջուր եւ աղանդերը պատրաստ դրուեց սե- դանին, բաժակները չրխկացին, տօ- նական մաղթանքներ ասուեցին:

-Սա՛մ, կարծեմ ժամանակն է մեր հարցին անցնենք: Գործակիցս էր, խօսքի մէջ զգացի շտապանք կայ:

-Ինչպէս գիտես, դուք տօնում էք Դեկտեմբերի 25-ին, իսկ մենք՝ Յունուարի 6-ին, դուք հին տա- րում էք տօնում, իսկ մենք՝ տարին նորացած: Դաւանաբանական եւ հաւատքի հակասութիւն չկայ սրա մէջ, ընդունուած Յիսուսի Մնունդն է, թուականի տարբերութիւնը գուտ աւանդութիւններին կապուող եւ տո- մարական-վարչական պատճառով է ընդունուել:

-Այդ ի՞նչ աւանդութիւնների մասին է խօսքը:

-Նախքան քրիստոնէութիւնը մարդիկ հեթանոս էին, ժողովուրդ- ների մէջ տարածուած էր հեթանո- սական տօներ, որպէսզի նոր կրօնը արմատանայ, քրիստոնեայ հայ- րապետները տօները նոյնացրեցին հեթանոսական տօների հետ: Մէկը դրանցից Արեւի (Միթրա) աստու- ծոյ տօնակատարութիւնն էր, որը մեծ շուքով կատարում էր Դեկ- տեմբերի 25-ին Եւրոպական երկր- ներում, Յիսուսի Մնունդը նոյնաց- ուեց դրա հետ, որը մինչեւ օրս տօնում է: Նախքան այդ որոշումը բոլոր եկեղեցիները մինչեւ հինգե- րորդ դարի սկիզբները տօնում էին Յունուար 6-ին, հայ եկեղեցին մնաց

հաստատուն այդ թուականի վրայ, որովհետեւ տոմարական հաշուար- կումով այդ նկատուած է իրաւ Յիսուսի Մնունդեան թուականը: Մի- րելի գործակից արդեօք բաւա- րարուեցիր բացատրութեամբ.

-Բաւարարուած եմ, ուրեմն դուք մնացել էք անդրդուելի պա- հելով հին տնօրինուած թուականը:

-Այո՛, թուականը ծառայում է յիշեցնելու եւ պատրաստելու այդ օրուայ համար: Տօնը տօն է, կարեւորը մարդիկ այդ օրը ուրա- խանում են, բերկրանքի վերանո- րոգ օրեր են ապրում:

-Նկատում եմ, որ շտապում ես, բայց թոյլ տուր մի հարց ուղղեմ քեզ, կարող ես ասել ո՞ր ազգը կամ երկիրն է եղել, որ առաջին անգամ պաշտօնապէս ըն- դունել է քրիստոնէութիւնը.

-Շատ պիտի ներես, գաղափար չունեմ:

-Դա հայերն են եղել 301 թուականին կառչելով Քրիստոնէ- ութեան մի տարածաշրջանում, ուր յետագային կրօնի պատճառով ահա- ւոր տառապանքների, չարչարանք- ների, կոտորածների եւ ցեղասպա- նութեան են ենթարկուել, հայրենի երկիրը բզկտուել ու բռնագրաւ- ուել է հարեւան երկրների կողմից, անգամներ կործանման եւ անյայ- տացման դուռն է հասել, սակայն զոհողութիւններով եւ սխրանքնե- րով փրկելի պէս յառնել է մոխիր- ներից եւ գոյատեւել է հիմնելով իր պետականութիւնը միայն հայրե- նիքի մէկ տասերորդ տարածքի վրայ: 27 տարի առաջ հայերը կարողացան հայրենիքի մէկ մասը Արցախը ազատագրել ատրպէյճա- նի տիրապետութիւնից, այս ազա- տագրման հարցը ատրպէյճանն ու- զեց կրօնի գունակորում եւ իմաստ տալ որպէսզի իսլամական աշխար- հը դրդի հայրենի դէմ ասելով՝ քրիստոնեան իսլամի հող է գրաւել, օգնութեան հասէք, անգամներ խնդրեք նրանք տարան իսլամա- կան երկրները համագումարին, սա- կայն նրանք արդարացի գտնուե- ցին եւ ձեռնպահ խորհուրդ տալով

հարցը լուծել բանակցութիւննե- րով առանց կուր պատերազմ սկսե- լու, սակայն Ատրպէյճանը նաֆթը որպէս լծակ օգտագործելով, Եւրո- պական երկրներին կաշառելով ար- դարութիւնը անտեսում է եւ շա- րունակ Հայաստանի եւ Արցախի սահմանները գնդակոծում եւ դի- վերսիւն յարձակումների միջոցով հայ գինւորներ է սպանում: Հայերը բանակցութիւնների եւ խաղաղու- թեան հետամուտ լինելով ձեռնպահ են մնում սպասելով թշնամին խել- քի գայ եւ իրականութիւնը ընդու- նի, որ Արցախը երբեք ատրպէյճա- նին չի պատկանել, այլ արիւնար- բու Ստալինի կողմից դրուել էր ատրպէյճանի ղեկավարման ներ- քոյ, Ստալինը Հայաստանից շատ հողեր նուիրեց թուրքիային եւ ատրպէյճանին նրանց համակրան- քը շահելու տարբեր հարցերի նկա- տառումներով: Հայաստանի սահ- մանների մեծ մասը թուրքերով է շրջապատուած՝ թուրքիայի եւ ատրպէյճանի միջոցով: 27 տարի է արտաքին աշխարհի հետ փակ են Հայաստանի եւ Արցախի սահման- ները երկու ճամբաներ միայն բաց մնալով: Հայաստանի տնտեսու- թիւնը շատ է տուժել, այդ պատ- ճառով զգալի թւով հայեր արտա- գաղթել են դէպի Ռուսաստան եւ Արեւմտեան երկրներ իրենց գոյու- թիւնը պաշտպանելու համար:

-Միւրելի՛ Սամ, բաւական լուրջ պատմական տեղեկութիւններ փո- խանցեցիր, ինձ յուզեց հայերի անցեալի տառապալից եւ ներկա- յիս Հայաստանի տնտեսական վի- ճակը: Դեհ թոյլ երկրները նեղու- թեանց մէջ են, եթէ ուզում ես լաւ եւ խաղաղ ապրել անհրաժեշտ է հաւասարակշռուած քաղաքականու- թիւն վարել, ուժեղանալ եւ հզոր լինել տարբեր ասպրէզներում: Շնորհակալ եմ պատմական բացատրու- թիւնների համար:

Գոհ եւ ուրախ էի իմ կարգին ծառայութիւնս բերելով հայու- թեան պատմութեան մասին իրա- վեկ դարձնելով այլոց:

DISCOVER ARMENIA DISCOVER YOURSELF

Trip to Armenia & Artsakh
July 6-19, 2018

Tour Conductor: Norayr Daduryan

4-star hotel accommodations:
Ani Plaza Hotel in Yerevan
Park Hotel in Stepanakert
Flights on Qatar Airways
Cost per person (based on double occupancy):

\$2495

For more information and reservations call:
Christine: (818) 842 7500 (x105)

Trip includes
tree planting
in Ashtarak.

\$280 tax applicable per person.
Single and triple occupancy rates
are available upon request.
Travel Insurance is available
upon request.

EUROPEAN TRAVEL
1810 W. BURBANK BLVD., SUITE 200, BURBANK, CA 91506
TEL: (818) 842-7500

ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԱՐԴԻՒՆԱԻՏ ԾՐԱԳՐԱԴՈՐՄԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Ոչ մէկուն համար գաղտնիք է, որ մեր կեանքի գլխաւոր աղբիւրը եւ որեւէ բանի չափի միակ միաւորը ժամանակն է, այդ պատճառով շատ կարեւոր է գայն ճիշդ ծրագրաւորելը:

- Ծրագրաւորման ձեւաչափի ընտրութիւն. Ընտրեցէք տեղեկատուութեան կրիչը: Ատիկա կրնայ ըլլալ նօթագրութեան տետրակ, հեռաձայն, i-Pad, որպէսզի պահէ անհրաժեշտ տեղեկատուութիւն:

- Ժամանակացի սահմաններու որոշում. Գոյութիւն ունի իրադարձութիւն եւ նպատակ: Յստակացուցէք նպատակի վրայ աշխատանքը սկսելու ժամանակացի սահմանները, ժամկէտը եւ դրէք անոր համար անհրաժեշտ խնդիրները:

- Առաջնահերթութիւններու սահմանում. Բնականաբար, անհրաժեշտ է տարանջատել գլխաւորը երկրորդականէն: Յաճախ մարդիկ իրենց ժամանակը սխալ կը ծախսեն՝ մեկնելով յատակ հանգամանքներէ, ինչպէս՝ ծուլութիւնը կամ ընդհանուր կատարուելիքին սխալ ըմբռնումը:

- Ծրագրաւորման գրագիտութիւնը. Օրինակ, դուք ունիք շարք մը հանդիպումներ: Ձանոնք կարելի է դասակարգել ըստ հանդիպման տեղի եւ ժամանակի: Կամ սկիզբէն դուք կրնաք բանակցութիւններ ունենալ աւելի բարդ մարդոց հետ, իսկ այնուհետեւ աւել-

լի ազատ գլուխով երթալ աւելի դիւրին հանդիպման:

- Պահուստային ժամանակ. Բնականաբար միշտ չէ, որ ամէնինչ կ'ընթանայ ծրագրաւորուած ձեւով: Որքան ալ փորձենք այդպէս ընել, կեանքը այնպէս դասաւորուած է, որ վաղ թէ ուշ որեւէ բան կրնայ ո'չ այնպէս ընթանալ, այդ պատճառով ունեցէք պահուստային ժամանակ:

- Սովորութիւններ- Սորվեցէք ընել այս կամ այն գործը մեկնելով ձեր բնաւորութենէն եւ եռանդէն: Օրինակ, եթէ ձեր արտադրողականութիւնը բարձր է օրուան առաջին կիսուն, ուստի այդ ժամանակահատուածը ձեզ համար աւելի կարեւոր եւ բարդ խնդիրներու համար:

- Անհրաժեշտ հանգիստ - Յիշեցէք, որ առաւելագոյն արդիւնաւէտութիւնը անհնար է առանց ճիշդ եւ պարտադիր հանգիստի: Իբրեւ կանոն այդ հանգիստը կը սկսի ճիշդ քնանալով ու ճիշդ ուտելով եւ կ'աւարտի սիրելի գրագիտումով: Նման հանգիստը անհրաժեշտ է ո'չ միայն ֆիզիքական տեսանկիւնէ, այլեւ ձեր գիտակցութեան, քանի որ շատ կարեւոր է չկորսնցնել աշխատանքի հանդէպ հետաքրքրութիւնը: Անիկա կարելի է պահպանել միայն ճիշդ եւ կանոնաւոր հանգիստի պարագային:

ՅԱՏԿԱՆԻՇԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԿԸ ԳՐԱԻՆ ԳՐԵԹԵ ԲՈԼՈՐ ՏՂԱՄԱՐԴԻԿ

1) Անկեղծութիւն - Երբեմն մենք այնքան կ'ուզենք հաճոյանալ դիմացիին եւ լաւ տպաւորութիւն ձգել անոր վրայ, որ կը կորսնցնենք մեր իրական դէմքը: Չես գիտեր ինչու, կը կարծենք, որ իրականութեան մէջ մենք այնքան ալ հետաքրքրական չենք եւ շատ թերութիւններ ունինք, գորս սկստայտօրէն կը տեսնէ դիմացիները: Ահա թէ ինչու, կիրնը, որ կը կարծէ, թէ ֆութպոլը անիմաստ խաղ է, հաճոյանալու համար կը սկսի «մեծ հետաքրքրութեամբ» իր սիրելիին հետ քննարկել ֆութպոլային վերջին խաղը, եւ քան մը տարի ետք տղամարդը անակնկալի կու գայ, երբ կիրնը կը սկսի բողբոջել ու դժգոհիլ, քանի որ գրասանքի երթալու փոխարէն՝ տղամարդը կը նախընտրէ ֆութպոլ դիտել: Տղամարդիկ անկեղծութիւնը աւելի կը գնահատեն քան կեղծ հաճոյանալը: Ի դէպ, բոլոր իրադրութիւններուն մէջ ձեր սկզբունքներուն հաւատարիմ մնալը կը վկայէ ձեր ինքնահաստատուած ըլլալուն կամ չըլլալուն մասին:

2) Նրբութիւն- Նուրբ կանայք միշտ ալ գերած են տղամարդոց: Հաւանաբար տղամարդիկ ատիկա կը նոյնացնեն մայրական սիրոյ հետ կամ իրենց ուժեղ բնաւորութեան կողքին անոնք նրբութեան ու քնքշանքի կարիք ունին: Երկու տարբերակներէն իւրաքանչիւրի պարագային ալ՝ կանայք ու նուրբ կանայք կը հմայեն տղամարդոց, եւ ասիկա փաստ է: Ո՛չ մէկ տղամարդ իր կողքին կ'ուզէ տեսնել երկրորդ տղամարդ՝ թէկուզ կիսաշրջագծեալ հագած: Բացի այդ, անոնց համար հաճելի է թոյլ ու նուրբ կանանց պաշտպանող թիկունք ըլլալը:

3) Երախտագիտութիւն- «Շնորհակալութիւն» ըսելու ունակութիւն՝ տղամարդու ըրած քայ-

լերուն դիմաց. ահա ասիկա կ'ուզէ տեսնել տղամարդը ու ինքզինք գնահատուած զգալ: Հաւանաբար զոյգերու վիճաբանութեան ժամանակ յաճախ կարելի է լսել հետեւեալը. «Եթէ ես բան մը չեմ ըներ, ատիկա կը նկատես, բայց այն ինչ կ'ընենք այնպէս կ'ընդունիս, կարծես այդպէս ալ պէտք է ըլլար»: Ասիկա վերաւորական է տղամարդու համար: Հետեւաբար, մի՛ մոռնաք անկեղծ շնորհակալութիւն յայտնելու եւ անոր կատարած քայլերը գնահատելու մասին:

4) Զգայնութիւն- Եթէ կը տեսնէք, որ տղամարդը յոգնած վերադարձած է աշխատանքէն, ուստի պէտք չէ զինք հարցախեղդ ընել կամ յարաբերութիւններ պարզել: Այս իրավիճակին մէջ ան կրնայ նոյնիսկ ծաղրել ու վիրաւորել ձեզ, հակառակ անոր, որ իրականութեան մէջ ան այդպիսի ցանկութիւն չունի: Տղամարդիկ կ'ըսեն, որ կանանց զգայնութեան պակասը կրնայ մեծապէս ազդել յարաբերութիւններուն վրայ: Անոնք կը կարծեն, որ կատարեալ գուզակներու հին պէտք է զգայ իր սիրած էակը եւ հասկնայ, թէ երբ պէտք է լրջօրէն խօսիլ եւ երբ պէտք է լռել: Անշուշտ, զգայնութիւն պէտք է նաեւ ցուցաբերել այլ հարցերու մէջ. օրինակ, երբ ամուսինը հիւանդ է, տունէն դուրս ելած ժամանակ անոր գրպանը անհրաժեշտ դեղամիջոց դրէք:

5) Կենսուրախութիւն- Միշտ չէ, որ կրնաս կենսուրախ ըլլալ, յատկապէս ամսուան քանի մը օրերուն: Բայց տղամարդոց մտածելակերպը չես կրնար փոխել. անոնց համար հաճելի են դրական ու կենսախիղճ կանայք: Պիթիւնթա-ցողու մշտապէս բողբոջող կիրնը անկասկած կը հիասթափեցնէ տղամարդը: Եւ այս պարագային տղա-

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՂԵՑԿՈՒՅԻՆԵՐՈՒ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

Դեռ հին ժամանակներուն Արեւելքի աղջիկները տարբերած են իրենց բնական գեղեցկութեամբ եւ գերած ամբողջ աշխարհի տղամարդոց. խորհրդաւոր հայեցողք, նրբագեղ քայլուածք, խիտ եւ փայլուն մազեր, մետաքսէ մաշկ: Յատուկ խնամքը եւ օգտակար սովորութիւնները Արեւելքի աղջիկներուն առիթ կուտան համարուելու երկրագունդի ամենագեղեցիկ կիներէն: Անոնց գեղեցկութեան կարեւոր գաղտնիքները.

1) Յասմիկի իւղ - Եթէ կը փափաքիք ունենալ նոյնպիսի մետաքսէ եւ խիտ մազեր, ինչպէս արեւելեան գեղեցկուհիներուն, ուրեմն ձեռք բերէք յասմիկի իւղ: Յասմիկի իւղի ընդամէնը երկու կաթիլը աւելցնելով ձեր մազի օճառին՝ դուք ձեր մազերուն պիտի հաղորդէք փափկութիւն, փայլք եւ հիանալի բոյր: Իսկ իւղին կանոնաւոր օգտագործումը բարենպաստ ազդեցութիւն պիտի ունենայ մազերու աճին վրայ:

2) Բնական scrab - Արեւելեան աղջիկներու թաւշեայ մաշկը ո'չ միայն ժառանգականութեան եւ մաքուր սնունդի արդիւնք է, այլեւ՝ մարմնի խնամքի: Առաջին հերթին գանոնք սնուցող scrab-ներն են սուրճը եւ այլ համեմունքներ, ինչպէս այդքան յայտնի քրքումը, մշկընկոյզը եւ այլն: Այսպիսի scrab պատրաստելու համար անհրաժեշտ է խառնել աղացած սուրճը, կասիան, մեղրը, քրքումը, նուշի իւղը, այնուհետեւ ձգել, որպէսզի անիկա քիչ մը հանգչի: Ապա, լոգանք ընդունելէն առաջ խառնուրդը քսել ամբողջ մարմնին: Շնորհիւ չարուստ բաղադրութեան՝ այդպիսի scrab-ը կը տաքցնէ մաշկը, կը մաքրէ ծակոտիները եւ կ'օգնէ հանելու հինցած հիւսուածքները:

3) Մաշկի երկփուլ մաքրում - Պարտադիր չէ հասնիլ արեւելեան երկիրներ եւ գնել մաշկի խնամքի տեղական միջոցներ: Բոլոր հարկաւոր բաղադրիչները կան նաեւ

մեր շուրջը: Որպէսզի մաշկը միշտ մնայ մաքուր եւ խնամուած, փորձեցէք երկփուլային մաքրում: Այդ նպատակով առէք ձեր սիրելի իւղը (օրինակ՝ ձիթաիւղ կամ նուշի իւղ) ու քսեցէք ձեր դէմքին, մի՛ մոռնաք աչքերուն տակի հատուածը եւս: Այնուհետեւ հեռացուցէք աւելորդը բամպակի օգնութեամբ եւ մաքրելու համար օգտագործեցէք փրփուր կամ լուացման յատուկ օճառ: Այսպիսի խնամքը ձեր մաշկը պիտի մաքրէ աղտոտութիւններէն եւ իւղէն, իսկ իբրեւ արդիւնք՝ դուք պիտի ստանաք փափուկ եւ նուրբ մաշկ:

4) Դիմակներ եղունգներու համար - Մատնաչարդարումը ծնունդ առած է Հին Եգիպտոսի մէջ: Թագուհի Քլեօփաթրան իր եղունգները կը ծածկէր հինացով՝ անոնց մութ նարնջագոյն երանգ հաղորդելու համար: Իսկ որպէսզի եղունգները չկոտորուին, արագ աճին եւ փայլին, արեւելեան աղջիկները խորհուրդ կուտան պարզագոյն դիմակներ եղունգներու համար՝ կիտրոնի հիւթով, աղով եւ մեղրով: Ետքը եւ Ե կենսասնութիւն կ'ամրացնեն եղունգները, իսկ մեղրը կը սնուցէ անոնց օգտակար նիւթերով՝ օգնելով պայքարիլ շերտացման եւ կոտորատուելու դէմ: Շաբաթ մէկ անգամ ընելով այս դիմակները՝ դուք կ'ունենաք կատարեալ եղունգներ:

5) Մարզանք - Արեւելեան գեղեցկուհիները մեծ մասամբ ունին սլացիկ կազմուածք, անոնց շարժումները նուրբ են եւ գրաւիչ, իսկ կեցուածքը՝ վեհ եւ սլացիկ: Միշտ գեղեցիկ ըլլալու համար անոնք ամէն առաւօտ շնչառական մարմնամարզութիւն կ'ընեն: Անիկա կ'օգնէ հիւստուածքները թթուածինով ապահովելուն, մարմինը ուժով լեցնելուն եւ մեթապոլիզմը արագացնելուն: Մի՛ մոռնաք նաեւ հաւասարակշռուած սնունդի եւ ֆիզիքական ծանրաբեռնուածութեան մասին: Արդիւնքը երկար սպասել չի տար:

մարդը, որ կ'ուզէ իր ամբողջ ուշադրութիւնը ձեզ նուիրել, կրնայ փոխել իր մտադրութիւնը:

6) Լսելու ունակութիւն- Տղամարդիկ կը սիրեն այնպիսի կանանց, որոնք մեծ ուշադրութեամբ կը լսեն ա'յն, ինչ անոնք կը պատմեն: Տղամարդը կը սիրէ հասկնալ, որ կիրնը հետաքրքրուած է իր պատմութեամբ: Կիրնը, որ անընդհատ կ'ընդհատէ տղամարդը, կ'ուզէ փոխել խօսակցութեան թեման կամ կը յօրանջէ անոր խօսելու ժամանակ, կը ստիպէ տղամարդուն փախչիլ ուրիշ կնոջ մօտ, որ կրնայ լսել ու յարգել անոր խօսքը:

7) Վստահելու ունակութիւն- Հասկնալի է, որ եթէ տղամարդը

մէկ անգամ արդէն իրեն չվստահելու առիթ տուած է՝ դուք պիտի փորձէք չափազանց ուշադիր ու հետեւողական ըլլալ: Սակայն տղամարդոց մեծամասնութիւնը կ'ատէ, երբ ան կը փորձէ արդարանալ բանի մը համար, որ չէ ըրած: Բացի այդ, երբ տղամարդը ընկերներու հետ նստած է արձարանի մը մէջ եւ դուք ժամանակ առ ժամանակ կը հեռաձայնէք անոր, տղամարդը ինքզինք կը զգայ «կասկած չան» նման: Աւելորդ է ըսել, որ նման պարագայի ան պարզապէս վայրկեան առաջ պիտի փորձէ փախչիլ կասկածամիտ ու ջղային կնոջմէ:

Պատրաստեց՝ ՆԱՐԻՆԷ Ն.

ԿԱՐՁՈՒ ՄՐԱՅ
ՓԱՍՍԻՏԻԱՅԻ ՄԷՋ (200 ՅՈԳԻ ՅԱՄԱՐ)
ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ՅԱՄԱՐ
1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104
ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
ՅԵՈՒԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՏԻՐԱԿԱԼԸ

Շարունակուած էջ 14-էն

կտրելուց յետոյ է միայն երեւում...»: Մինչդեռ այդ երկնուղեշ «ծառի» հօր բնով ու փարթամ սաղարթներով դեռ անցեալ դարասկզբին հիացել էր խոշոր հայագէտ Արշակ Չոպանեանը, հայագիտութեան տակաւին նորանոր բացայայտումների կարօտ անդատանում նրա վաղուայ առատ ու քաղցր հունձքն էր տեսնում վարպետը՝ Աւետիք Իսահակեանը...

Ասում են..., դարձեալ «ասում են», որովհետեւ խիստ դժուար է, եթէ ոչ անհնարին, մեծագոյն գիտնականի, նրա փոթորկալոյց ստեղծագործական կեանքի, մաքառումների, պայքարի եւ ըստ ամէնայնի՝ դրամատիկ ու ողբերգական ճակատագրի մասին գրաւոր տեղեկութիւն ձեռք բերելը: Եղածն ընդամենը յուշերի պատահական են՝ անթեղուած ազնիւ ու բարեխիղճ մարդկանց սրտերում...

Ասում են՝ անցեալ դարի 30-ականների վերջերին (ձիշտը՝ 1935 թվականին, - Հեն. Ա.) երկրորդ անգամ եւ արդէն վերջնականապէս հայրենիք վերադարձող Աւետիք Իսահակեանը Փարիզի հանրային գրադարաններից մէկում (ձիշտը՝ ՆՈՒՊԱՐՅԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ-ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ, - Հեն. Ա.) նկատում է գրքերի հսկայական կոյտի մէջ կորած մի երիտասարդ մարդու: Մոտենում է, տեսնում լատիներէն, յունարէն, գրաբար հնատիպ գրքեր են... «Ո՞վ է», - հետաքրքրուած է բանաստեղծը: Գրադարանի աշխատակիցները, որոնք շատ լաւ էին ճանաչում Անասեանին, միմեանց են ծանօթացնում բանաստեղծին ու երիտասարդ գիտնականին:

Ծանօթանալով՝ վարպետն ասում է. «Որդիս, մենք բոլորս մի հանգրուան ունենք՝ հայրենիքը, եւ մեր տեղը՝ իմ, քո, բոլորիս, այնտեղ է՝ Հայաստանում: Այստեղ մենք անելիք չունենք, հայրենիքը

մեզ է սպասում»: Այսպէս, նախախնամութեան կամոք, իրար են խաչում մեծ բանաստեղծի եւ մեծ հայագէտի կեանքի ճանապարհները: Եւ նրանք՝ համաժողովրդական փառքի գազաթին գտնվող բանաստեղծն ու վիեննայի (ձիշտը՝ Վենետիկի Միւթարեան Միաբանութեան, - Հեն. Ա.) նախկին սանն ու արդէն ճանաչուած մատենագէտը, հայրենիք են վերադառնում... Իսկ հայրենիքում մոլեզվում էր ստալինեան բռնապետութիւնը:

Յակոբ Անասեանը հայրենիքում է, սակայն նրա կեանքի նաւը դեռ հեռու էր խաղաղ հանգրուանից: Հագիւ հայրենի հողին ոտք դրած, պայթում է Հայրենական Մեծ պատերազմը:

Ափսոս, Անասեանի պարագայում մենք չենք կարող օգտագործել այնքան յայտնի եւ այնքան սիրուած «գրիչը գէնքով փոխարինեց» կամ «երբ խօսում են թնդանոթները, մոռանալով լուծում են» թեւաւոր խօսքերը... Անասեանը շատ կարճ էր ապրել խորհրդային երկրում եւ վերոյիշեալ արտալուծութիւնները նրան թէրեւս անծանօթ էին, քանզի ճակատ է մեկնում ուսապարկում ունենալով Խորենացի, յունարէն, լատիներէն, գրաբար գրքեր եւ ամենակարեւորը՝ յայտնի բիւզանդագէտ Մինի «Հայ-բաբանութիւն» 167 գրքից բաղկացած աշխատութեան ստուարածաւալ հատորներից մեկը՝ «պատերազմից ազատ ժամերին կարդալու համար»:

Այնինչ Յակոբ Անասեանի պատերազմը շատ կարճ է տեւում: Ծուռով խորհրդային հազարաւոր գինուորների հետ նա եւս գերեվարուած եւ տարուած է Ռուսիայի Ֆրանսիական փառաքանութեան ամենամոլեռանդ հետեւորդների երկիրը:

Եւ ինչպէս չհավատաս ճակատագրին, խորհրդային ռազմագերի Անասեանը Բուխարեստի հայ

գաղութի օժանդակութեամբ տեղափոխուած է հայկական գրադարան եւ գերութեան մնացած տարիները գրադարան է այն գործով, ինչի համար ծնուել, աշխարհ էր եկել՝ հայագիտութեամբ: Իսկ հայագիտութիւնը Անասեանի խաչն էր, որ նա տանում էր անխօս ու լուռ, անտրտուն՝ գիշեր թէ ցերեկ, կուշտ կամ քաղցած, օտարութեան մէջ թէ հայրենիքում, տանում էր առաջին քրիստոնեայի ջերմեռանդութեամբ եւ իսկական առաջամարտիկի նուիրուածութեամբ:

Մատենադարանում, ամենայն հաւանականութեամբ, դեռ պահուած է, կայ այն սեղանը, որը նշանաւոր գիտնականի 30 տարուայ տառապանքի ու տքնանքի, ստեղծագործ մտքի թռիչքների լուռ ու համր վկայ է, սակայն քանի դեռ այն, իբրեւ յիշեցում-պատգամ, իր վրայ փակցուած չունի «այս սեղանի վրայ աշխատել է նշանաւոր մատենագէտ Հակոբ Անասեանը» փորագրութեամբ պղնձի փոքրիկ կտորը՝ կը մնայ որպէս անշունչ առարկայ, որպէս ընթերցասարահի կահոյքի մի մաս՝ գուրկ հոգեւոր արժէքից ու բովանդակութիւնից:

Ահա ով էր Յակոբ Անասեանը...

Այս ճակատագիրը թերեւս տխուր մտորումների առիթ տա բոլոր-բոլոր նրանց, ովքեր «Գլուխները բարձին» ղեկուց առաջ մի պահ կը խորհեն իրենց ազգի մասին (դարձյալ հանրայայտ մի կաղապար, որ հաճախակի, մանաւանդ անտեղի օգտագործելուց վաղուց մաշուել, արժեզրկուել է), կը փորձեն հասկանալ, գտնել բազմաթիւ ու բազմազան այն հարցերի պատասխանները, թե... թե ինչո՞ւ ենք դեռ Խորենացու ժամանակներից այսպէս սակաւթիւ ու փոքր, ինչո՞ւ չենք կարողանում համաքայլ ընթանալ առաջադեմ ազգե-

րի հետ, ինչո՞ւ մշտապէս այն չենք, ինչ երազել ու երազում ենք, ինչո՞ւ ենք ապրում այնպիսի կեանքով, որին մեզ արժանի չենք համարում եւ ինչո՞ւ համառորեն չենք դառնում այն երկիրը՝ Ավետյա՞ց, որին ձգտել ենք երկար-երկար դարեր...

Մտահոգող հարցեր, մտատանջող հարցեր, մարդու հոգուն ցավ բերող, մարդու միտքը լլկող, հոշոտող, կաթուածահար անող հարցեր, անվերջանալի հարցեր...

Անասեան գիտնականի ճակատագիրը, թէրեւս, դառը մտորումներ արթնացնի բոլոր նրանց սրտերում, ովքեր սեփական վրիպումների, բացթողումների, թերացումների, անկումների պատճառը չեն փնտռի հեռուներում, ուրիշ տեղերում եւ չեն վերադրի «Չարաղետ ժամանակներին»...

*****

Գէորգ Ասատրեանի ծաւալուն յօդուածը ամփոփեց եւ դասական ուղղագրութեան վերածեց՝ ՀԵՆՐԻԿ ԱՆԱՍԵԱՆ

*****

Գալիֆորնիայի Հայ Գրողների Միութեան կազմակերպութեամբ Կիրակի, Յունուարի 28-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին տեղի կ'ունենայ Յուշ-երեկոյ՝ նուիրուած մեծանուն գիտնական, պատմաբան, հայագէտ, մատենագէտ Յակոբ Անասեանի մահուան 30- ամեայ տարելիցին: Վայր՝ Գլենդէլի Երիտասարդական կենտրոն: Հասցէ՝ Glendale Youth Center, 212 W. Chestnut Str., Glendale, Ca 91204 (Ս. Աստուածածին Եկեղեցու հարեւանութեամբ):

Հրաւիրում են բոլոր գրողներն ու մտաւորականները, ինչպէս նաեւ լայն հասարակութիւնը: Երեկոյի աւարտին ներկաներին կը նուիրուի մեծանուն գիտնականի յիշատակին նուիրուած, իր որդու՝ Հենրիկ Անասեանի հրատարակած նորատիպ գիրքը:

Վերջում՝ հիւրասիրութիւն:

ՖԵԹՅԻԷ ՉԵԹԻՆ

Շարունակուած էջ 13-էն

տին ու երգին կեանք տալու ժամանակն է:

Դատաւորներուն ու դատախազներուն իրենց գլուխները աւագի մէջ թաղած, փաստաբանական պալատներուն ամչկոտ յայտարարութիւններ ընելէն բացի բան մը չըրած այս մթնոլորտին մէջ, 42 շաբաթ է ի վեր, իրաւունքի, օրէնքի եւ արդարութեան համար պայքարող «Արդարութեան հսկում»-ի կանգնած փաստաբաններուն կողքին հսկելու ժամանակն է:

Ժամանակն է կողքը կանգնելու Ահմէթ Շըքի եւ միւս լրագրողներուն, որոնք բռնութեան դէմ չեն խոնարհիր:

Ժամանակն է ուժ տալու Նուրիէ եւ Սեմիհի եւ իրենց նման «Օրէնքի ուժով հրահանգներ»-ու բռնութեան դիմադրողներուն:

Այլէ ուսուցչուհիին նման «երեխաները չմեռնին» ճշալու ժամանակն է:

Կը հարցնէ՞ք ինչպէս պիտի ընենք:

Փողոցը կեանք է, ազատ տարածք է, սորվինք կիրենքն եւ չլքենք փողոցը:

Քալենք ճամբայէն ոչ թէ մարդասպաններուն եւ գողերուն, այլ Հաճի Հալիլներուն, որոնք ամէն տեսակ վտանգ աչքի առնելով պաշտպանած են իրենց հայ դրացիները, Լիճէյի կառավարիչ Հիւսէյին Նեսիմիներուն ճամբայէն, որոնք հայերու ջարդուելուն դէմ կեցած են:

Ըլլանք Հրանդ Տինք, մեր միացուցած թեւերը լայն բանանք եւ հսկայ աշխարհը գրկենք ու մէջը սիրով լեցնենք:

Եկէ՛ք ըլլանք Հրանդ Տինք, խաղաղութեան, ժողովրդավարութեան, միատեղ ապրելու մշակոյթին եւ երկխօսութեան ամէնէն ընդարձակ ճակատը կազմենք:

Աշխարհը ստեղծուած օրէն ի վեր, արդարութեան, ազատութեան, հաւասարութեան, խաղաղութեան համար պայքարողներու, դժոխքը դրախտի վերածել պահանջողներուն տոհմէն կու գանք: Ասկէ առաջ ըրած ենք, դարձեալ պիտի ընենք:

VA Print Media
 Book Printing • Hard Covers • Year Books
 Restoration of Old Books & Bibles

Նոր Գիրքերու Տպագրութեան եւ Հին Գիրքերու Նորոգութեան Համար Հեռաձայնել՝ ՎԱՀԷ ԱՋԱՊԱՀԵԱՆԻՆ

Vahe Atchabahian
 1743 E. Elizabeth St. • Pasadena, CA 91104
Tel: 626-793-6220 • Cell: 626-354-5924
 vamedia@yahoo.com • www.vaprintmedia.com

Ձեր Ծանուցումները Վստահեցէք «Մասիս» Շաբաթաթերթին
T: (626) 797-7680 massis2@earthlink.net

SEROP'S CAFE
GREEK & LEBANESE FOOD
 SERVING BATON ROUGE SINCE 1979

ՄԱՅԱԶԴ

ԱՐՄԵՆԱԿ ՊՈՅԱՄԵԱՆ
1921-2018

Խոր ցաւով կը գուժենք մեր սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր եւ հարազատին ԱՐՄԵՆԱԿ ՊՈՅԱՄԵԱՆի մահը որ պատահեցաւ Յունուար 14, 2018ին: Հանգուցեալի թաղման եկեղեցւոյ կարգը տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, 26 Յունուար, 2018ին առաւօտեան ժամը 10:00ին Ս. Պետրոս Հայց. Առաք. եկեղեցւոյ մէջ, 17231 Sherman Way, Van Nuys CA, իսկ գերեզմանի կարգը Hollywood Hills, Forest Lawn գերեզմանատան մէջ:

- Սգակիրներ՝ Այրին՝ Տիկ. Հայկանուշ Պոյամեան
- Դուստրը՝ Քնարիկ Պոյամեան
- Տէր եւ Տիկ. Ազատ եւ Սոնա Պոյամեան
- Տէր եւ Տիկ. Յարութ եւ Լուսին Պոյամեան
- Տէր եւ Տիկ. Գէորգ եւ Արտեմիս Մոմճեան եւ դուստրը Նայիրի Այրի Տիկ. Աստղիկ Խաչատուրեան եւ դուստրը Ռիթա Օրդ. Քնարիկ Պոյամեան
- Տէր եւ Տիկ. Գօգօ եւ Սիլվա Եսայեան եւ որդին Շանթ Տիար Անդրանիկ Խաչատուրեան եւ զաւակները
- Տէր եւ Տիկ. Արմէն եւ Գարինա Պոյամեան եւ զաւակը
- Տէր եւ Տիկ. Արա եւ Վերժինիա Պոյամեան եւ զաւակները
- Տէր եւ Տիկ. Գարլո եւ Մարալ Հոնանեան եւ զաւակները
- Տիար Ռաֆֆի Պոյամեան եւ զաւակները
- Տէր եւ Տիկ. Վարդան եւ Մարալ Սաղտճեան եւ զաւակը
- Տէր եւ Տիկ. Արամ եւ Անի Անանեան եւ զաւակները
- Տէր եւ Տիկ. Յարութ եւ Շողեր Գրիգոր եւ զաւակները
- Տէր եւ Տիկ. Սեւակ եւ Լուսինէ Մոմճեան եւ զաւակները
- Տիար Սթիվ ձարըքեան
- Տէր եւ Տիկ. Գօգօ եւ Սոնա ձարըքեան եւ զաւակները
- Տէր եւ Տիկ. Վարուժ եւ սիւզի ձարըքեան եւ զաւակները
- Տէր եւ Տիկ. Օննիկ եւ Նորա Հաւանճեան եւ զաւակները
- Տէր եւ Տիկ. Յակոբ եւ Օսան Տազսեան եւ զաւակները

եւ համայն Պոյամեան, Մոմճեան, Խաչատուրեան, Եսայեան, Հոնանեան, Սաղտճեան, Անանեան, Գրիգոր, ձարըքեան, Հաւանճեան, Մկրեան, Պօզեան, Մելլոնեան, Սեմերճեան, Տազսեան, Քէշիշեան, Սամուէլեան, Մալխասեան, Մղտեսեան, Թորոսեան, Աբրահամեան, Պալպանեան եւ Մարտիրոսեան ընտանիքները եւ հարազատները:

Փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւնները կը խնդրուի կատարել «Մասիս» շաբաթաթերթին եւ Հայլէպի «Կիլիկեան» վարժարանին:

ՅԱԲԱԿՑԱԿԱՆ

ԱՐՄԵՆԱԿ ՊՈՅԱՄԵԱՆի մահուան տխուր առիթով Ս.Գ.Հ.Կ. Սապահ Գիւլ մասնաճիւղի վարչութիւնն ու անդամները իրենց խորագգաց վշտակցութիւնները կը յայտնեն հանգուցեալի այրին, զաւակներուն, ընտանեկան համայն պարագաներուն, մասնաւորաբար Ազատ եւ Սոնա Պոյամեանին եւ վարչութեան ատենապետ Տէր եւ Տիկ. Յարութ եւ Լուսին Պոյամեանին:

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՅԱՅՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԻՒՆԸ

Շարունակուած էջ 15-էն
Հայոց Կաթողիկոսի խիստ միջամտութեամբ հակառակորդ տարրը, որ վեց տարիներ հոգեւորականներու մեծամասնութեամբ խլրտումներ եւ իսկական տագնապ յառաջացուցած էին, երեք հոգեւորականներու կախակալութեամբ եւ ապա կարգալուծութեամբ, ետ կանգնեցան կործանարար դիրք բռնելէ: Մայր Աթոռի հեղինակութեամբ տեղապահ Գէորգ Արքեպս. Արալանեան ի վերջոյ ընտրական ժողով գումարելով Պատրիարք ընտրեցին Արժանթինի Հարաւային Ամերիկայի Հայրապետական Պատուիրակ Գարեգին Արքեպիսկոպոս Խաչատուրեան, Արմաշական օծա-

կիցը հանգուցեալ Մեսրոպ Պատրիարքին:
Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքական Աթոռը գտաւ իր անդորրն ու արդիւնալից տասնամեակը Գարեգին Խաչատուրեան Պատրիարքի մականին տակ, Ս. Խաչ Դպրեվանքի հաստատումով, երբ թրքահայ համայնքը ապրեցաւ իր վերագարթօնքի շրջանը: Իսկ Խաչատուրեան Պատրիարքի վախճանումէն ետք, Շնորհք Պատրիարք Գալուստեանի աննախընթաց երեք տասնամեակներուն Աթոռը գերազանցեց իր շինարար եւ հայագրի զաւակներու փրկարար վերադարձով Անատոլիէն իսթանպուլ՝ Պատրիարքարանի ուղղակի հսկողութեան ներքեւ:

ՀՈԳԵՐԱՆԳԻՍ

ՏՈՒԹ. ՍԱՐԳԻՍ ԳԱՐԱՅԵԱՆ

Հանգուցեալ Տոքթ. Սարգիս Գարայեանի մահուան քառասունքին առիթով հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Կիրակի, Յունուար 28, 2018ին, Սուրբ Պետրոս Հայց. Առաքելական եկեղեցւոյ մէջ, 17231 Sherman Way, Van Nuys, յաւարտ Ս. Պատարագի:

Սգակիրներ՝ Տիկինը՝ Սիլվա Գարայեան
Դուստրը՝ Տոքթ. եւ Տիկին Խաչիկ եւ Զելա Գարակչօզեան
եւ համայն Վարդապետեան, Վայճճեան, Ղարիպեան, Աթաշեան, Պէնլեան, Օհանեան, Մոքաշէն, Պապայեան, Գարայեան, Գարամանուկեան, Պասմաճեան, Սիրունեան, Գապագեան, Մակարեան, Նահապետեան, Գարակչօզեան ընտանիքները, հարազատներն ու բարեկամները:
Հոգեհանգստեան պաշտօնէն ետք հոգեճաշ պիտի մատուցուի նոյն եկեղեցւոյ Գարակչօզեան սրահին մէջ:
Հանգուցեալի յիշատակին, նուիրատուութիւնները կը խնդրուի կատարել Armenian Film Foundation ին:

ՅԱԲԱԿՑԱԿԱՆ

ՍԱՐԳԻՍ ՀԱՅՊԱՆԵԱՆի մահուան տխուր առիթով (մահացած Լիոն, Ֆրանսա) «Մասիս» խմբագրութիւնն ու աշխատակազմը իրենց խորագգաց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն հանգուցեալի այրին, զաւակներուն, ինչպէս նաեւ Պոլսահայ եւ «Հայրենիք» միութիւններու համայն անդամներուն:

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՈՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly
Enclosed a check for (one year)
* \$50,00 * \$100,00 (first class) for USA
\$ 125,00 (Air Mail) for Canada.
\$ 250,00 (Air Mail) Overseas.
Name:-----
Address:-----
City:----- State:----- Zip Code:-----
Country:-----
Tel:----- Email:-----

OFFICE SPACE FOR RENT
IN PASADENA
ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
1060 North Allen Ave
Pasadena, CA 91104
Գրասենեակները վերանորոգուած
եւ յարմար վարձքերով
Յետաքրքրուողներէն հեռաձայնել՝
(626) 398-0506

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Յենրիխ Մխիթարեանն Աւելի Շատ Կը Վարձատրուի «Արսենալում» Բան «Մանչեսթեր Եունայթեդում»

Հայաստանի ֆուտբոլի ազգային թիմի առաջին չեմպիոն Մխիթարեանը պաշտօնապէս տեղափոխուեց Լոնդոնի «Արսենալ»:

Մխիթարեանը «Մանչեսթեր Եունայթեդ» էր տեղափոխուել 2016 թուականին Դորսեթի «Քորուսիա»-ից: Հայ կիսապաշտպանը «կարմիր սատանաների» կազմում 2016/17 մրցաշրջանում դարձել է Եւրոպայի լիգայի յաղթող՝ հեղինակելով եզրափակիչ երկու գոլերից մէկը:

Հենրիխ Մխիթարեանը Լոնտոնի «Արսենալում» կը ստանայ աւելի բարձր աշխատավարձ, քան «Մանչեսթեր Յունայթեդում»:

Mirror-ի համաձայն՝ լոնտոնյան ակումբում 29-ամեայ ֆուտպոլիստի շաբաթական աշխատավարձը կը կազմի 200 հազար ֆունտ ստերլինգ: Այժմ Մխիթարեանը «Մանչեսթեր Եունայթեդում» ստանում է շաբաթական 150 հազար ֆունտ:

«Բաւարիան» Յաղթեց Գոլառատ Խաղում Եւ Մեծացրեց Առաւելութիւնը

Գերմանական Բունդեսլիգայի 19-րդ տուրում Միւնխենի «Բաւարիան» տանը 4:2 հաշուով կամային յաղթանակ տարաւ Բրեմենի «Վերդերի» նկատմամբ: «Բաւարիայից» դուբլի հեղինակ դարձան գերմանացի կիսապաշտպան Թոմաս Միւլլերն ու վնասուած քից ապաքինուած Ռոբերտ Լեւանդովսկին:

47 միաւոր հաւաքած միւնխենցիները 16-ական միաւոր առաջ անցան 2-3-րդ տեղերը բաժանող «Բայերից», «Լայպցիգից» ու Միոնխենգլադբախի «Բորուսիայից»:

Նեյմարն Աւելի Շատ Կոլ Է Խփել ՊՍԺ-ում Բան Նախորդ Մրցաշրջանում «Բարսելոնայում»

ՊՍԺ-ի պրագիլացի յարձակուող Նեյմարը, կոլերի հեղինակ դառնալով «Դիժոնի» դէմ «Լիգա-1»-ի 21-րդ տուրի խաղում (8:0), Ֆրանսայի ընթացիկ առաջնութիւնում կոլերի քանակը հասցրել է 15-ի:

Կատալոնական «Բարսելոնայում» Նեյմարը նախորդ մրցաշրջանում մասնակցել էր Սպանիայի առաջնութեան 30 հանդիպման եւ դարձել 13 կոլի հեղինակ:

Յիշեցնենք, որ «Դիժոնի» դէմ խաղում բրագիլացին կատարել էր նաեւ 2 կոլային փոխանցում: Ֆրանսայի ընթացիկ առաջնութիւնում 25-ամեայ յարձակուողն անցկացրել է 15 հանդիպում:

Մուրիհինոն Կողմ Է Ռոնալդուի Վերադարձին «Մանչեսթեր Յունայթեդ»

«Մանչեսթեր Եունայթեդի» պորտուգալացի գլխաւոր մարզիչ ժոզէ Մուրիհինոն կողմ է պորտուգալացի յարձակուող Կրիշտիանու Ռոնալդուի վերադարձին անգլիական ակումբը: Մադրիդի «Ռեալի» եւ Պորտուգալիայի հաւաքականի առաջատարը «Մանչեսթեր Եունայթեդում» հանդէս է եկել 2003-2009 թուականներին եւ Արքայական ակումբ է տեղափոխուել 94 միլիոն եւրոյով:

Մուրիհինոն ու Ռոնալդուս երեք տարուայ համատեղ աշխատանքի փորձ ունեն «Ռեալից»՝ 2010-2013 թուականներին: Մուրիհինոն հեռանալուց առաջ տարաձայնութիւններ ունեւր Ռոնալդուի եւ մի քանի այլ առաջատար խաղացողների հետ:

32-ամեայ ֆուտպոլիստն այժմ դժգոհ է այն բանից, որ «Ռեալի» նախագահ Ֆլորենտինո Պերեսը չի կատարում խոստումը եւ չի բարձրացնում աշխատավարձը: Ռոնալդուս դժգոհ է, որ «Բարսելոնայի» արգենտինացի առաջատար Լիոնել Մեսսիից եւ ֆրանսական ՊՍԺ-ի բրագիլացի յարձակուող Նեյմարից քիչ է ստանում:

ՕԽ-2018. Կորեայի Մարզիկները Խաղերի Բացմանը Կը Մասնակցեն Միասնական Դրօշով

Հարաւային եւ Հիւսիսային Կորեայի (ԿԺԴՀ) ներկայացուցիչները Պհենչհանի ձմեռային Օլիմպիական խաղերի բացման արարողութեան շքերթին կը մասնակցեն ընդհանուր պատուիրակութեամբ եւ միասնական դրօշով: Հիւսիսային Կորէան կ'ունենայ 150 մարզիկ: Նրանցից բացի Հարաւային Կորէա ցամաքային սահմանով կը ժամանեն 230 լրագրողներ եւ երկրպագուներ:

Տափօղակով հոկէյի Հարաւային Կորէայի եւ ԿԺԴՀ-ի կանանց թիմերը կը կազմեն մէկ հաւաքական:

Պհենչհանի Օլիմպիական խաղերը կը մեկնարկեն ֆետրուարի 9-ին, կ'աւարտուեն ֆետրուարի 25-ին:

Նախորդ անգամ Կորէայի երկու հանրապետութիւնները միասնական դրօշով մասնակցել են 2006թ. Թուրինի ձմեռային Օլիմպիական խաղերի բացմանը:

ՖԻՖԱ.

Յայաստանի Հաւաքականի Դիրքն Անփոփոխ Է

Ֆուտպոլի միջազգային ֆեդերացիան (ՖԻՖԱ) Յունուարի 18-ին ներկայացրել է դասակարգման աղիւսակը: Հայաստանի ազգային հաւաքականը պահպանել է 90-րդ տեղը, որը բաժանում է էլ Սալվադորի հետ:

Նախորդ հրապարակումից յետոյ Արթուր Պետրոսեանի գլխաւորած թիմը հանդիպում չի անցկացրել եւ դարձեալ ունի 383 վարկանիշային միաւոր:

ՖԻՖԱ-ի վարկանիշային աղիւսակի լաւագոյն տասնեակում եւս փոփոխութիւններ չկան: Դասակարգումը շարունակում է գլխաւորել աշխարհի գործող ախոյեան Գերմանիան, որին յաջորդում են պրագիլացիներն ու Եւրոպայի գործող ախոյեան Պորտուգալիան: Աշխարհի փոխչեմպիոն Արգենտինան չորրորդն է, իսկ բելգիացիները 5-րդ տեղում են: Լաւագոյն տասնեակում են նաեւ Սպանիան, Լեհաստանը, Շուեյցարիան, Ֆրանսան ու Չիլին:

Յիշեցնենք, որ Հայաստանի հաւաքականը նախորդ 2 ընկերական խաղերն անցկացրել է Նոյեմբերին՝ Երեւանում յաղթելով Բելառուսին (4:1) եւ Կիպրոսին (3:2):

Ռոնալդինոն Պաշտօնապէս Աւարտեց Կարիերան

Պրագիլիայի հաւաքականի, ՊՍԺ-ի, «Բարսելոնայի», «Միլանի» նախկին ֆուտպոլիստ Ռոնալդինոն պաշտօնապէս աւարտել է կարիերան: Այդ մասին յայտնել է 37-ամեայ յարձակուողի եղբայրը՝ Ռոբերտո դէ Ասիսը, փոխանցում է Globo Esporte-ն:

Ռոնալդինոյի պրոֆեսիոնալ կարիերայի վերջին ակումբը պրագիլական «Ֆլումինենսն» էր, որից նա հեռացել էր 2015թ. Սեպտեմբերին:

2002թ. աշխարհի ախոյեանը դրանից յետոյ մասնակցել է բազմաթիւ ցուցադրական, բարեգործական հանդիպումների: 2017թ. ֆետրուարից նա «Բարսելոնայի» դեսպան է եւ ներկայացնում է կատալոնական ակումբը տարբեր միջոցառումներում:

Պելեն Յիւանդանցում Է

Լեգենդար պրագիլացի ֆուտպոլիստ, աշխարհի եռակի ախոյեան Պելեն հիւանդանոց է փոխադրուել Պրագիլիայում: Պատճառը օրգանիզմի հիւժուածութիւնն է: 77-ամեայ Պելեն պէտք է հանգստեան օրերին Լոնտոնում մասնակցէր Ֆուտպոլային թեմայով գրողների ասոցիացիայի պարզեւտրութեանը, սակայն ստիպուած կը լինի բաց թողնել արարողութիւնը: